

MENINIS UGDYMAS

VIDURINIO UGDYMO BENDRŪJŲ PROGRAMŲ

6 priedas

MENINIS UGDYMAS

Dailė

Redakcinė grupė: Ramutė Baltrūnienė, Žydrė Jautakytė, Ramutė Rachlevičiūtė, Laima Rutkauskienė, dr. Sigita Saulėnienė, Irena Staknienė, Rima Tuinylaitė

Programą rengė: Ramutė Rachlevičiūtė, Irena Staknienė, Rima Tuinylaitė

Siūlymus teikė: habil. dr. Jonas Gudmonas, dr. Vida Kazragytė, Laima Rutkauskienė, dr. Sigita Saulėnienė, Vilija Starošienė

Muzika

Redakcinė grupė: dr. Rūta Girdzijauskienė, Žydrė Jautakytė, habil. dr. Vaidas Matonis, Laima Rutkauskienė, Lina Viršilienė

Programą rengė: Žydrė Jautakytė, Svajūnas Klimas, Auksė Laureckienė

Siūlymus teikė: Arūnas Dikčius, dr. Arvydas Girdzijauskas, dr. Rūta Girdzijauskienė, dr. Vida Kazragytė, Titas Petrikis, Laima Rutkauskienė, dr. Emilija Sakadolskienė, Tadas Šileika, dr. Eirimas Velička, dr. Alė Vilutienė, Lina Viršilienė, Kristina Žebrauskaitė-Šileikienė

Šokis

Redakcinė grupė: dr. Birutė Banevičiūtė, Žydrė Jautakytė, Laimutė Kisielienė, Astijus Poška, Arnoldas Riekumas, Laima Rutkauskienė

Programą rengė: dr. Birutė Banevičiūtė

Siūlymus teikė: Kęstutis Andrijevskis, Greta Augaitytė, Žydrė Jautakytė, dr. Vida Kazragytė, Laimutė Kisielienė, Violeta Likšienė, Idalija Matušaitienė, Astijus Poška, Rasa Prokurotienė, Arnoldas Riekumas, Saulė Vingelienė, Virginijus Visockas

Teatras

Redakcinė grupė: Žydrė Jautakytė, dr. Vida Kazragytė, dr. Ramunė Marcinkevičiūtė, Laima Rutkauskienė, Saulė Stončiūtė

Programą rengė: dr. Vida Kazragytė, dr. Ramunė Marcinkevičiūtė

Siūlymus teikė: Rasa Ermonienė-Varnė, Mira Kolaitytė, Vytautas Kontrimas, Audra Lenkauskienė, Laima Rutkauskienė, Saulė Stončiūtė, dr. Daiva Šabasevičienė, Ieva Šimukauskienė, Sonata Visockaitė

Turinys

I. BENDROSIOS NUOSTATOS	3
II. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, STRUKTŪRA	3
III. DAILĖ	5
IV. MUZIKA	18
V. ŠOKIS	32
VI. TEATRAS	44

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Meninio ugdymo paskirtis

1.1. Meninio ugdymo paskirtis yra plėtoti jaunuolių dalykines menines ir bendrąsias kompetencijas, įgytas pagrindinėje mokykloje. Dalykų pasiūla užtikrina galimybę įvairių meninių pasiekimų, interesų, polinkių ir poreikių mokiniams pasirinkti sau patrauklią meninio ugdymo programą.

1.2. Meninis ugdymas yra svarbus veiksnys kuriant kultūringą ir kūrybingą visuomenę. Kūrybinė meninė raiška ugdo mokinių vaizduotę, kūrybingumą, emocinį intelektą, skatina kritinį mąstymą ir požiūrių įvairovę. Svarbu, kad kiekvienoje mokykloje mokiniams būtų sudaromos kuo platesnės galimybės rinktis meninio ugdymo dalykus, kuriamos šiuolaikiškai įrengtos menų mokymosi erdvės, taikomi naujoviški metodai.

1.3. Meninio ugdymo dalykų programos yra dvejopos. Dalis programų tęsia pagrindinės mokyklos kursą (dailė, muzika, šokis, teatras) ir yra orientuotos į mokinių meninės raiškos gebėjimų ugdymą. Kita dalis programų yra siejamos su kompiuterinėmis technologijomis (filmų kūrimas, fotografija, grafinis dizainas, kompiuterinės muzikos technologijos). Šios programos orientuotos į kūrybos proceso pažinimą, mokinių kūrybinių gebėjimų ugdymą ir tam reikalingų kompiuterinių technologijų įvaldymą. Pasirinkę šias programas, mokiniai įgytą patirtį galės pritaikyti studijuodami interaktyvų dizainą, fotografiją, garso inžineriją ar pan.

1.4. Mokiniai, pagrindinėje mokykloje mokęsi dailės, muzikos, šokio, teatro arba šiuolaikinių menų dalykų, vidurinėje mokykloje gali rinktis bet kurią iš vidurinio meninio ugdymo programų.

1.5. Vidurinio ugdymo bendrosios menų programos atliepia naujausių Lietuvos ir Europos švietimo dokumentų (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepcija, Meninio ugdymo kryptys (*Road Map for Arts Education*) ir kt.), šiuolaikinių meninio ugdymo teorijų nuostatas.

II. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, STRUKTŪRA

2. Meninio ugdymo tikslas – sudaryti mokiniams palankias sąlygas reikšti savo meninius interesus, plėtoti meninės kūrybinės raiškos, meno kūrinių stebėjimo ir vertinimo gebėjimus, suteikti įgytai patirčiai estetinį kryptingumą, įgyti pozityvių kultūrinių nuostatų. Pagrindinis meninio ugdymo siekinys yra išugdyti Lietuvos ir pasaulio kultūroje besiorientuojantį žmogų, noriai puoselėjantį pozityvius kultūros reiškinius ir prisidedantį juos kuriant.

3. Uždaviniai:

3.1. analizuojant, interpretuojant ir vertinant įvairius meno kūrybos pavyzdžius ugdyti pozityvias kultūrinės mokinių nuostatas;

3.2. sudarant galimybes mokiniams rinktis priimtinausią meninės veiklos formą ugdyti menų mokymosi motyvaciją ir poreikį savarankiškai domėtis menu;

3.3. aktyvia kūrybine, analizės, vertinimo, interpretavimo veikla plėtoti mokinių pasirinkto dalyko gebėjimus siekiant subtilumo ir estetiškumo;

3.4. suteikti mokiniams žinių, reikalingų meninei raiškai ir supratimui tobulinti.

4. Struktūra

4.1. Meninio ugdymo sritį sudaro aštuoni dalykai:

- dailė;
- filmų kūrimas;
- fotografija;
- grafinis dizainas;
- muzika;
- kompiuterinės muzikos technologijos;
- šokis;
- teatras.

Gausia formaliųjų meninio ugdymo dalykų pasiūla siekiama tenkinti individualius kiekvieno mokinio poreikius ir interesus. Mokykla siūlo mokiniams rinktis tas programas, kurioms įgyvendinti turi specialistų, tinkamą materialinę bazę – programų pasiūlą reguliuoja mokyklų galimybės.

4.2. Meninio ugdymo dalykų (dailės, filmų kūrimo, fotografijos, grafinio dizaino, muzikos, kompiuterinių muzikos technologijų, šokio ir teatro) mokoma pagal skirtingos apimties, paskirties ir sudėtingumo kursų – bendrojo ir išplėstinio – programas. Bendrojo ir išplėstinio kursų paskirtis smulkiai aprašoma kiekvieno dalyko programoje.

4.3. Fotografijos, Filmų kūrimo, Grafinio dizaino, Kompiuterinių muzikos technologijų bendrosios programos mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą, yra patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1790 „Dėl Integruoto technologijų kurso bendrosios programos mokiniams, besimokantiems pagal pagrindinio ugdymo programos II dalį, ir pasirenkamųjų technologijų ir menų bendrųjų programų mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą, patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 99-4020). Šios programos skelbiamos internete adresu: <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/GRAFINIO%20DIZAINO%20PROGRAMA.pdf>, <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/KINO%20IR%20VAIZDUOJAMOJO%20MENO.pdf>, <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/FOTOGRAFIJOS%20PROGRAMA.pdf>, <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/KOMPIUTERINES%20MUZIKOS%20TECHNOLOGIJOS.pdf>, be to, jos yra išleistos atskiru leidiniu (Vidurinio ugdymo bendrosios programos: Pasirenkamosios menų programos ir metodinės rekomendacijos, Vilnius: ŠAC, 2007).

5. Dailė – meninio ugdymo dalykas

5.1. Dalyko paskirtis

5.1.1. Vidurinio ugdymo bendroji dailės programa skirta toliau tobulinti mokinių dailės kompetenciją. Toliau nuosekliai tęsiamas ankstesnis dailės mokymas ir remiamasi pagrindinėje mokykloje mokinių įgyta dailės raiškos ir pažinimo patirtimi bei išugdytais gebėjimais. Jei mokiniai 9–10 (gimnazijos 1–2) klasėse mokėsi pagal šiuolaikinių menų programą, jie taip pat gali rinktis šią menų programą.

5.1.2. Vidurinėje mokykloje sudaroma galimybė kiekvienam mokiniui rinktis savo polinkius, poreikius ir gabumus atitinkančią menų programą. Siekiant užtikrinti didesnes pasirinkimo galimybes mokiniams, besidomintiems šiuolaikinės dailės raiškos įvairove, norintiems patiems kurti ir pasinaudoti įgyta praktine patirtimi savo gyvenime, bendrojoje dailės programoje daugiau dėmesio skiriama dailės raiškai ir vizualiųjų reiškinių pažinimui socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

5.1.3. Darbas pagal bendrąją dailės programą paremtas aktyvaus mokinių įsitraukimo į mokymąsi principu. Tyrimai rodo, kad dailės mokymas teikia puikias galimybes ugdyti asmens vaizduotę, kūrybingumą, emocinį intelektą, meninę kompetenciją, taip pat bendrąsias kompetencijas. Todėl dailės dalyko turinyje pabrėžiama mokinių interesus ir polinkius atitinkanti prasminga ir tikslinga jaunuolių saviraiška vizualiosiomis priemonėmis. Mokiniai skatinami pažinti savo polinkius, mokosi savarankiškai ieškoti naujų su dailė susijusių žinių ir įvaldyti jas, yra įtraukiami į naujų vizualiosios raiškos formų nagrinėjimą, idėjų paiešką ir kūrybinį įgyvendinimą, savo veiklos ir darbo rezultatų apmąstymą ir į(si)vertinimą platesniame šiuolaikinės dailės kontekste. Programa orientuoja į tai, kad mokiniai mokytųsi pasirinkti sau vertingą informaciją ir kritiškai apmąstytų dailės vaidmenį žmogaus gyvenime ir šiuolaikinėje visuomenėje, ugdytų šių dienų gyvenime būtinus bendruosius darbinis dailės gebėjimus, įgytų asmeninę, socialinę, kultūrinę ir estetinę kompetenciją ir kūrybinio mąstymo gebėjimus.

5.2. Tikslas, uždaviniai, struktūra

5.2.1. Tikslas – plėtoti mokinių šiuolaikinės vizualiosios išraiškos priemonių pažinimą, gebėjimą komunicuoti dailės priemonėmis, ugdyti estetinę nuovoką ir kultūrinę kompetenciją.

5.2.2. Uždaviniai. Siekiama, kad per dailės pamokas mokiniai:

- savarankiškai ir tikslingai rinkdamiesi šiuolaikinės dailės kūrybos priemones ir būdus, juos analizuodami ir eksperimentuodami, įgyvendintų savo kūrybinius sumanymus;
- rinkdami informaciją, analizuodami įvairius praeities ir dabarties dailės reiškinius, savo atradimus įtvirtintų kūrybine raiška;
- interpretuodami įvairias praeities ir dabarties menines idėjas, siektų individualios vizualiosios raiškos ir toleruotų kitų savitumą;
- bendradarbiautų ir prisiimtų atsakomybę už savo individualią kūrybinę veiklą ir bendro kūrybinio darbo rezultatus;
- ugdytųsi gebėjimą teigiamai, kritiškai ir tolerantiškai vertinti savo ir draugų kūrybinio darbo rezultatus;
- pažintų pasaulio ir Lietuvos kultūros paveldą, suvoktų jo reikšmę, ugdytųsi paveldo išsaugojimo ir puoselėjimo poreikį;
- ugdytųsi estetinio aplinkos tvarkymo poreikį, kūrybinės ir kultūrinės raiškos rezultatų pristatymo gebėjimus, gebėjimą naudotis estetinė patirtimi kasdieniame gyvenime, aplinkoje ir bendraujant su žmonėmis.

5.2.3. Dalyko struktūra

5.2.3.1. Mokiniai gali mokytis dailės dalyko pagal bendrojo ar išplėstinio kurso programą. Šie kursai skiriasi paskirtimi ir mokinių dailės raiškos bei pažinimo gebėjimų, kurie aprašyti mokinių pasiekimų lentelėse, lygiu. Bendrasis kursas skirtas vizualiajai kultūrai ugdyti. Mokiniai per patrauklią ir aktyvią raišką turėtų įgyti šiuolaikinės dailės pažinimo pagrindus, laiduojančius bendrą kultūrinį išprusimą, patirtį ir meninę kompetenciją, būtiną tenkinant praktines gyvenimo reikmes. Išplėstinis kursas skirtas tobulinti pagrindinėje mokykloje įgytus dailės raiškos ir pažinimo gebėjimus, sudarant sąlygas individualiai dailės raiškai, gilinantis į sudėtin-

gesnių dailės technikų ypatumus ir interpretacijos subtilumus, savitos vizualiosios išraiškos paieškas ir aktyvią kūrybinę veiklą socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Mokiniai, pasirinkę išplėstinį bendrosios dailės programos kursą, tobulina juos dominančios dailės srities žinias ir gebėjimus, geriau susipažįsta su šios srities kūrybos aplinka ir kūrybinio proceso ypatumais. Išplėstinis kursas rekomenduojamas tiems mokiniams, kurie turi stiprią motyvaciją mokytis dailės ir (arba) pasižymi ryškesniais dailės raiškos gebėjimais.

5.2.3.2. Mokantis pagal išplėstinio kurso programą, bendrasis kursas papildomas pasirinktu vienu ar keliais raiškos moduliais, sudarančiais daugiau galimybių individualizuoti mokymąsi pagal įvairius mokinių interesus, būsimos profesinės karjeros ir darbo planus. Mokiniai renkasi iš šių raiškos modulių:

- vaizduojamosios dailės (tapybos, grafikos, skulptūros);
- šiuolaikinės dailės (kompiuterinio meno, videomeno, konceptualiojo meno, instaliacijos);
- dekoratyvinės dailės (keramikos, tekstilės, metalo, medžio, odos dirbinių, karpinių ir kt.);
- meninės fotografijos;
- dizaino (grafinio, interjero);
- teatro dailės ir kostiumo dizaino;
- dailėtyros.

5.2.3.3. Modulio programą parengia mokytojas, atsižvelgdamas į dailės dalyko išplėstinio kurso reikalavimus, savo kompetenciją, mokyklos sąlygas ir tradicijas, socialinius kultūrinius regiono savitumus. Modulio programos trukmę nustato mokykla, jei nėra susitarimų nacionaliniu lygiu. Mokinys išsirenka tokį modulį, kuris labiausiai atitinka jo individualią meninę patirtį, interesus, polinkius, profesinę linkmę. Mokykla gali įgyvendinti ir bendrojo kurso mokymą moduliais, jei mokytojas parengia modulių programas ir jei tai leidžia mokyklos ugdymo proceso organizavimo tvarka.

5.2.3.4. Tiek bendrojo, tiek išplėstinio kurso programą sudaro trys veiklos sritys:

- dailės raiška;
- dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimas ir vertinimas;
- vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

5.2.3.4. Ugdymo procese šios veiklos sritys yra integruotos ir viena kitą papildo. Dailės raiškai ir pažinimui rekomenduojama skirti panašų (arba vienodą) pamokų skaičių. Mokytojai, atsižvelgdami į mokinių poreikius, interesus ir individualius gabumus, gali lanksčiai planuoti ugdymo turinį ir organizuoti integruotas arba atskiras dailės raiškos ir pažinimo pamokas.

5.2.4. Dailės kompetencija ir ryšys su bendrosiomis kompetencijomis

5.2.4.1. Dailės kompetencija įgyjama perimant ir suprantant atitinkamas žinias, susiformuojant nuostatas, kūrybingai sprendžiant problemas, susijusias su dailės raiška, dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimu, vertinimu, vizualiųjų reiškinių pažinimu socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

5.2.4.2. Dailės kompetencijos ir kūrybingumo kompetencijos ugdymas neatskiriama susijęs. Mokiniai, tyrinėdami dailės kūrinius ir vizualiuosius reiškinius (reklamą ir vizualiosios komunikacijos objektus, estetines aplinkos ypatybes), atranda įvairių kūrybinių idėjų, mato jų sąsajas ir kuria naujas idėjas. Jie originaliai mąsto, yra atviri pokyčiams, nebijo neapibrėžtumo ir rizikos, geba pritaikyti savo patirtį naujomis aplinkybėmis.

5.2.4.3. Dailės kompetencijos ir socialinės kompetencijos ugdymas siejasi tada, kai mokiniai konstruktyviai bendradarbiauja siekdami bendro tikslo, gerbia ir toleruoja kitokią kultūrą ar nuomonę, mokosi valdyti konfliktus, kuria kartu ir palaiko draugiškus santykius, atjaučia kitus ir jiems padeda.

5.2.4.4. Dailės kompetencijos ir kultūrinio sąmoningumo kompetencijos ugdymo ryšys akivaizdus tada, kai mokiniai pažįsta Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą, suvokia jo išsaugojimo svarbą ir reikšmę ateities kartoms, stengiasi jį gerbti ir saugoti.

5.2.4.5. Dailės kompetencijos ir komunikavimo kompetencijos ugdymas itin glaudžiai siejasi, kai mokiniai randa, kritiškai vertina, apibendrina informaciją apie dailės kūrinius ir vizualiuosius reiškinius, pasakoja apie savo kūrybos ir pažinimo procesą kitiems, tikslingai vartoja dailės sąvokas. Per dailės pamokas labai svarbi vizualioji komunikacija, nes ji padeda geriau suvokti kultūrinius aplinkos reiškinius, dailės kūrinių ypatumus, įvairių epochų meno ir grožio idealus, įvairių šalių, tautų ir rasių emocijas, mintis ir papročius.

5.2.4.6. Dailės kompetencija ir mokėjimo mokytis kompetencija ugdomos drauge, kai mokiniai ieško kūrybinių idėjų savo aplinkoje ir dailės kūriniuose, randa įvairios informacijos apie kūrybos būdus ir technikas, planuoja savo kūrybinę veiklą, kuria eskizus, savarankiškai išsirenka geriausius, tikslingai pasirenka dailės reik-

menis ir meninės išraiškos priemonės, laikosi savo plano ir prirėkus jį tikslina, aptaria kitiems rodomus savo darbus, apmąsto ir įsivertina savo pasiekimus, numato, ko norėtų mokytis ateityje.

5.3. Programos įgyvendinimas: integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka

5.3.1. Integravimo galimybės

5.3.1.1. Dailės ugdymo turinys gali būti siejamas su kitų menų ir (arba) kitų mokomųjų dalykų ugdymo turiniu. Integruodami ugdymo turinį racionaliau naudojame pamokų laiką, mažiname mokymosi krūvį ir sudominame mokinius kūrybine veikla. Mokiniais sudaroma galimybė pritaikyti savo žinias ir gebėjimus naujuose kontekstuose, parodyti įgytą kompetenciją. Aiškinantis kultūros sąsajas, svarbu atkreipti mokinių dėmesį į vizualiuosius žmonių veiklos pėdsakus, amžinąsias vertybes, pasaulio tautas jungiančią patirtį, simbolių ir ženklų sistemas, ieškoti tinkamų pavyzdžių savo socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje.

5.3.1.2. Integruoti dailę į kitus mokomuosius dalykus galima įvairiai: numatomos bendros temos, integruotos pamokos, organizuojamos bendros išvykos, integruotos veiklos projektai ir kt.

5.3.1.3. Dailė ir dorinis ugdymas. Kūrybos procese mokiniai išreiškia savo jausmus, savo santykį su gamta, artimiausia aplinka, su aplinkiniais žmonėmis. Mokiniai bendradarbiauja, padeda vieni kitiems, jautriai ir tolerantiškai vertina savo ir draugų kūrybą, dailės priemonėmis išreiškia savo svajones, troškimus, lūkesčius, išgyvenimus.

5.3.1.4. Dailė ir informacinės technologijos. Įgyvendinant kūrybinius sumanymus naudojamos naujomis techninėmis priemonėmis: meninio vaizdo kūrimas kompiuterio ekrane (linijų, spalvų, šrifto ir komponavimo principų pažinimas), meninis teksto apipavidalinimas, spausdinto teksto ir iliustracijų (piešinių, nuotraukų, schemų, brėžinių, diagramų) derinimas, mokyklinės vizualiosios informacijos (laikraščių, lankstinukų, atvirukų, filmų ir kt.) kūrimas, informacijos paieška internete, integruoti projektai.

5.3.1.5. Dailė ir matematika. Plokščių ir erdviųjų geometrinių kūnų pažinimas, ritmas, simetrija, proporcijos, įvairių planų piešimas, tūrių ir dydžių skaičiavimai.

5.3.1.6. Dailė ir ekonomika. Įvairių kūrybinių projektų ir kūrybos išteklių (medžiagų, reikmenų, įrankių) įgijimo finansavimo, dailininkų uždarbio sąlygų ypatumai.

5.3.1.7. Dailė ir technologijos. Įvairių medžiagų savybių pažinimas, informacijos rinkimas ir projektavimas, tekstilės raštų kūrimas, kostiumo stiliai, drabužių modeliavimas, tautinis kostiumas, maketų kūrimas, daiktų formų ir konstrukcijų pažinimas, šiuolaikinio dizaino ištakos, reikšmė ir uždaviniai.

5.3.1.8. Dailė ir gamtos mokslai. Gamta ir jos reiškiniai, spalvos įvairiu paros ir metų laiku, žmogaus kūno proporcijos, gyvūnų ir augalų formų ypatumai, perspektyva (optikos dėsniai: šviesa ir šešėliai, spalvų teorija, linijinė perspektyva).

5.3.1.9. Dailė ir kalbos. Mokiniai skaito, patys rašo ir iliustruoja eilėraščius, kuria darbų ciklus pasirinktam literatūros kūriniui. Aptardami savo, draugų ir dailininkų kūrinius mokosi aiškiai reikšti mintis ir vartoti tinkamas dailės sąvokas. Mokosi užsienio kalba papasakoti apie Lietuvos architektūros paminklų, dailės ir tautodailės bruožus, žymiausių dailininkų kūrybą. Ieško dailės sąvokų užsienio kalbos atitikmenų.

5.3.1.10. Dailė ir muzika. Spalvų ir garsų nuotaikos, ritmas, muzikos įkvėptų idėjų ir jausmų perteikimas įvairių menų priemonėmis.

5.3.1.11. Dailė ir teatras. Scenovaizdžių maketų ir dekoracijų kūrimas, apšvietimo parinkimas, kostiumo projektai, afišų, bilietų, kvietimų ir kt. kūrimas.

5.3.1.12. Dailė ir socialiniai mokslai. Mokiniai susipažįsta su įvairių istorinių laikotarpių, epochų ir meninių stilių, įvairių pasaulio šalių profesionaliuoju ir liaudies menu, aptaria jo skirtumus, bendriausius bruožus ir meninės raiškos priemones, įvairių rasių ir kraštų žmonių gyvenimo būdo ypatumus, papročius ir etnokultūrinės tradicijas.

5.3.2. Ugdymo gairės

5.3.2.1. Aukštesniųjų klasių mokinius domina įvairūs meniniai prieštaravimai ir tai, kaip juos sprendžia šiuolaikiniai menininkai. Mokytojas parenka tokių užduočių, kad mokiniai galėtų atlikti kūrybinius eksperimentus, savarankiškai ieškotų alternatyvių užduočių sprendimo būdų, susipažintų su šiuolaikinių kūrybos formų įvairove. Mokiniai, stebėdami dailės kūrinius, mėgina įvardyti įvairių dailės krypčių ir judėjimų meninius bruožus, susipažįsta su būdingiausiais įvairių epochų kompozicijos sudarymo principais ir vaizdavimo kanoais. Mokytojas nurodo šaltinių, kuriuose galima rasti informacijos apie įvairių epochų ir kultūrų dailę, jos rai-

dą, iškiliausių dailininkų kūrybą, dailės renginius. Aptariant šiuolaikinius vizualinius menus pabrėžiama, kad iliuziniai realistinio vaizdavimo principai nėra vieninteliai dailėje.

5.3.2.2. Kūrybinei interpretacijai pasirenkamos tradicinės, šiuolaikinės ir medijų raiškos priemonės. Mokiniai skatinami stebėti ir vaizduoti (eskizuoti, piešti, fotografuoti) aplinką ir jos objektus. Siekiama perteikti panašumą, proporcijas, judesį arba interpretuojamos tikrosios objekto ypatybės, bandoma perteikti suvoktą jo charakterį, emocinį ir psichologinį objekto ir suvokėjo santykį. Mokytojas skatina mokinius pagal sumanymą pasirinkti raiškos priemones: tradicinių (tapybos, grafikos, skulptūros, keramikos, tekstilės, metalo, odos dirbinių) arba šiuolaikinės dailės (konceptualiojo meno, kai idėjos aprašomos, perteikiamos diagramomis, fotografijomis, vaizdo įrašais) rūšių, kompiuterinės grafikos, žemės meno ir kt. Kuriami realistiniai, abstraktūs ir sąlygiški vaizdai, iliustracijos ir kūrybinės interpretacijos literatūros, muzikos, šokio ir teatro temomis. Mokiniai skatinami pasakyti ir pagrįsti savo nuomonę, vartoti tinkamas dailės sąvokas, analizuoti, vertinti ir interpretuoti žymiausių dailininkų kūrybą, aptarti aplankytas dailės parodas ir meno renginius.

5.3.2.3. Gali būti užduodami ilgalaikiai kūrybiniai ar tiriamieji darbai, kurie pristatomi klasėje. Mokytojas skatina mokinius domėtis šiuolaikinių renginių apipavidalinimu, reklama ir svarstyti, kaip jie veikia žiūrovą. Tinka organizuoti integruotos veiklos projektus (pavyzdžiui, pagal pasirinktą literatūros, muzikos ar dailės kūrinių kurti šešėlių teatrą ar gyvasias skulptūras, ieškoti netradicinių sprendimų naudojant neberekalingus daiktus, veidrodžius ir apšvietimą, kurti garsų foną, rengti informacinius lankstinukus ir kt.). Diskusijose aptariamoms masinės kultūros formos, kičo apraiškos žiniasklaidoje ir buityje, dailės reikšmė šiuolaikinės visuomenės gyvenime, šiuolaikinės profesijos, kurioms įgyti būtinos dailės žinios ir gebėjimai. Mokiniai skatinami išsakyti savo nuomonę apie vartotojiškos visuomenės problemas, mokosi atpažinti praeities stilių įtaką savo artimiausioje aplinkoje.

5.3.2.4. Per aktyvią ir patrauklią veiklą mokiniai įtraukiami į diskusijas apie šiuolaikinio meno pokyčius, įvairių kūrybinių stilių santykius, skatinami juos savitai ir kūrybingai interpretuoti. Mokiniai, interpretuodami savo ir kitų kūrybą, turėtų taikyti tradicines ir šiuolaikines ar mišriasias kūrybos priemones. Taikytini šiuolaikiniai aktyviojo mokymo metodai ir priemonės: grupinis darbas, dalijimasis patirtimi ir atradimais, kūrybos rezultatų pateikimas ir pristatymas. Rekomenduojamos įvairios meninių projektų formos, besiskiriančios trukme, tema, interesais, apimančios kūrybinės idėjos formulavimą, planavimą, raiškos ar kūrybos procesą, rezultatų pristatymą ir įsivertinimą. Asmeninės patirties ir mokymosi pažangos apmąstymas padeda mokiniams gerinti savęs paties, pasirinktos ar interpretuotos kūrybos formos ir vizualiojo pasaulio suvokimą.

5.3.2.5. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas yra neatsiejama ugdymo proceso dalis. Vertinimas siejamas su mokymo(si) uždaviniais, stebimas raiškos ir pažinimo procesas, su mokiniais aptariama, kaip buvo pasiekti numatyti mokymosi uždaviniai. Mokinius derėtų ne tik vertinti už meninį ar techninį raiškos rezultatą, dailės kalbos suvokimą ir dailės reiškinių pažinimą, bet ir stengtis susitarti su jais dėl vertinimo kriterijų, pagal kuriuos mokiniai galėtų patys įsivertinti savo pasiekimus. Jie turėtų būti įtraukiami į savo ir draugų darbų analizavimą įvairiais aspektais. Su mokiniais reikėtų aptarti, kokius balus (pažymius) ir už kokias veiklas (užduotis) jie galėtų sukaupti per sutartą laikotarpį (pamokų ciklą, mėnesį ar pusmetį). Mokiniai galėtų patys rinkti kaupiamojo vertinimo informaciją, kaupti savo meninės veiklos ir idėjų aplanką. Vidurinio ugdymo bendrojoje dailės programoje pateikiami apibendrinti patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo pasiekimų lygio požymių aprašai. Vertinami visų trijų dailės ugdymo veiklos sričių pasiekimai: dailės raiškos, dailės kūrinių interpretavimo ir vertinimo, vizualiųjų reiškinių pažinimo socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Dailės ugdymo procese taikomi visi vertinimo būdai: diagnostinis, formuojamasis, apibendrinamasis.

5.3.3. Mokymosi aplinka

5.3.3.1. Dailės mokymui gali būti naudojamas ne tik dailės kabineto, bet ir kitos erdvės: biblioteka, informacinis centras arba informatikos kabinetas, gamtinė ir kultūrinė mokyklos aplinka, muziejų ekspozicijos ir parodų salės, vietos paveldo objektai ir jų aplinka.

5.3.3.2. Dailės pamokų metu ugdymo turinį įgyvendinti padeda: vaizdo medžiagos peržiūros įranga, informaciniai leidiniai ir virtualioji erdvė, meno albumai, žinynai ir enciklopedijos, žymiausių dailės ir tautodailės kūrinių reprodukcijų rinkiniai, architektūros ir vietinės aplinkos gamtos ir kultūros paminklų nuotraukos.

5.4. Mokių pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas

5.4.1. Bendrasis kursas

5.4.1.1. Mokių pasiekimai

1. Dailės raiška	
<p>Nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žvelgti į kūrybą kaip į įdomią, atradimų ir prasmingų išgyvenimų teikiančią veiklą. • Stengtis pasirinkti labiausiai patinkančias idėjas ir savitai jas perteikti. • Pasitikėti savo kūrybiniais gebėjimais. <p>Esminis gebėjimas: ieškoti kūrybinių idėjų ir siekti savaip jas perteikti tradicinėmis ir netradicinėmis vizualinių menų raiškos priemonėmis.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų.	1.1.1. Paaiškinti, kodėl domina vienokia ar kitokia vizualinės raiškos idėja.
	1.1.2. Remiantis sutartais kriterijais, išsakyti savo nuomonę apie tai, kuo skiriasi viena idėja nuo kitos, koks idėjos raiškos variantas atrodo geriausias.
	1.1.3. Nusakyti, kaip pasirinkta idėja gali būti perteikta įvairiais raiškos būdais, pavyzdžiui, grafinė raiška perkurta trimatėmis erdvinėmis ar tapybinėmis priemonėmis, tapybinė – pakeista skulptūriniu, tradicinės raiškos priemonės pakeistos netradicinėmis (sukurtas koliažas, instaliacija) ir pan.
	1.1.4. Numatyti etapus, kuriais idėja bus įgyvendinama.
1.2. Rinktis ir taikyti tradicines ar mišriąsias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją.	1.2.1. Paaiškinti, kurios dailės technikos gali būti derinamos, kurios dera tarpusavyje, kurios ne.
	1.2.2. Paaiškinti, kodėl idėjai įgyvendinti pasirinko konkrečią dailės techniką (tradicinę ar mišriąją).
1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis.	1.3.1. Paaiškinti, kaip pasirinktas tradicinis ar interaktyvusis dailės raiškos būdas (grafinis, spalvinis, erdvinis, konceptualusis, medijų meno) siejasi su kūrinio forma (ar dydžiu, techninėmis priemonėmis ir technikomis, medžiagomis), su idėjos perteikimo būdu (spalvų nuotaika, linijų ir dėmių pobūdžiu, netikėtais formų ir medžiagų deriniais, padėti plokštumoje ir erdvėje).
	1.3.2. Remiantis sutartais kriterijais, kiekviename etape vertinti pasiektus idėjos įgyvendinimo rezultatus ir numatyti, kaip koreguoti idėjos įgyvendinimą ar pačią idėją.
1.4. Pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką.	1.4.1. Paaiškinti, kaip tinkamai eksponuoti tradicinės vaizduojamosios dailės ir šiuolaikinių menų (pavyzdžiui, instaliacijos) kūrinius (kokia reikalinga erdvė, patalpos sutvarkymas, apšvietimas).
	1.4.2. Paaiškinti, kaip kūrinio eksponavimo būdas siejasi su paties kūrinio raiškos priemonėmis (pavyzdžiui, pasporto spalva ir faktūra yra kontrastinga kūrinio koloritui arba jį atitinka).
	1.4.3. Nusakyti kūrimo eigą, pateikiant aplanką su idėjų eskizais, kitais kūrybiniais ieškojimais.

2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimas ir vertinimas

Nuostatos:

- Tolerantiškai elgtis ir neižeidžiant kitų reikšti savo nuomonę.
- Gerbti tautos tradicijas, Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą.
- Atsakingai naudotis kitų autorių darbais.

Esminis gebėjimas: orientuotis dailės įvairovėje.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	2.1.1. Nurodyti pagrindinius realistinio, sąlygiškojo ir abstrakčiojo vaizdavimo būdų skirtumus.
	2.1.2. Atpažinti pagrindinius kompozicijos dėsningumus ir principus (simetrija, asimetrija, statika, dinamika, kontrastas, niuansas, kadravimas).
	2.1.3. Pateikti pavyzdžių, kai dailės kūriniuose svarbu žanras ir kai žanrų ribos išnykusios.
	2.1.4. Paaiškinti pavyzdžiais, kaip tą pačią kūrybinę idėją perteikia skirtingų meninių epochų ir krypčių dailininkai.
2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptčiai.	2.2.1. Nusakyti keletą bruožų ar meninių ypatybių, pagal kurias galima atpažinti epochą ar meno kryptį.
	2.2.2. Paaiškinti, kodėl dailėje nėra netinkamų tendencijų, yra tik išraiškingi ar ne tokie išraiškingi kūrybiniai ieškojimai ir sprendimai.
	2.2.3. Nurodyti, kokiais duomenimis (kūrinio metrika, kūrinio vaizdavimo būdo, komponavimo ypatumais) remiamasi priskiriant kūrinių tam tikrai meninei epochai, kryptčiai, dailės šakai.
2.3. Diskutuoti apie tai, kaip istoriniai ir šiuolaikiniai dailės ir architektūros kūriniai yra eksponuojami, saugomi ateities kartoms.	2.3.1. Nurodyti, kuo skiriasi tradicinės ir avangardinės dailės kūrinių eksponavimo erdvės ir eksponavimo jose ypatumai (pavyzdžiui, tapybos ekspozicija muziejuje, instaliacija gatvėje, žemės meno paroda).
	2.3.2. Paaiškinti, kaip šiuolaikiniuose muziejuose, siekiant sustiprinti išpūdį arba suteikti daugiau informacijos, naudojamos papildomos priemonės (erdvės padalijimas, garso įrašai, vaizdo projekcijos, apšvietimo efektai).
	2.3.3. Pateikti pavyzdžių, kaip dailės, architektūros paveldo kūriniai saugomi ateities kartoms: saugomi muziejuose, restauruojami, atkuriami (pavyzdžiui, audžiamos juostos, gaminami papuošalai, baldai, indai), imituojami senieji amatai (pavyzdžiui, žalvario papuošalų gamyba, auksakalystė, tekstilė, keramika).
2.4. Naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	2.4.1. Nurodyti priežastis, dėl kurių gausėja virtualiųjų meninių išteklių (svetainių, saugyklų).
	2.4.2. Nurodyti naudojimosi spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais tikslus: susipažinti, mokytis kurti (interpretuoti), pritaikyti integruotame meniniame projekte.
	2.4.3. Paaiškinti, kokiais atvejais (pavyzdžiui, naudojant svetimas kūrybines idėjas, kūrinių vaizdus ar jų fragmentus) būtina nurodyti dailininko, architekto autorystę, kokią informaciją reikia pateikti.

3. Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Nuostatos:

- Stengtis būti atviram kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai.
- Suvokti dailės reikšmę įvairiose gyvenimo srityse.

Esminis gebėjimas: vertinti vizualiosios informacijos perteikimo poveikį visuomenei.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Paaiškinti, kaip įvairūs vizualiosios informacijos perteikimo būdai veikia žiūrovus.	3.1.1. Paaiškinti, kaip informavimo priemonių (žiniasklaidos, medijų) kūrijai, naudodamiesi vizualinių menų priemonėmis (dydžių, erdvių, ritminių struktūrų santykiais, spalvų, formų, medžiagų deriniais ir kt.), paveikia žiūrovus (atkreipia jų dėmesį, priverčia įsiminti, pažadina tam tikrą emociją).
	3.1.2. Pateikti faktų apie socialiai atsakingą ir neatsakingą vizualiosios informacijos naudojimą įvairiais tikslais (gydymo, verslo, rinkimų).
	3.1.3. Pateikti pavyzdžių, kaip į vizualiosios informacijos perteikimo būdus, siekiant didesnio poveikimo, integruojamos kitų menų raiškos priemonės (pavyzdžiui, ritmiškai pasikartojantys garsai reklamoje, kompiuterinėje grafikoje).
3.2. Analizuoti sukurtas vizualiąsias aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.	3.2.1. Paaiškinti, kaip konkrečios aplinkos, erdvės daiktų stilius, formos, koloritas, dekoras atitinka paskirtį ir kokias emocijas sukelia.
	3.2.2. Pateikti pavyzdžių, kaip vizualiosios aplinkos kūrimas prisideda prie darnios visuomenės plėtros arba neprisideda.
	3.2.3. Pateikti pavyzdžių, kaip kuriant vizualiąją aplinką gali būti derinamas individualumo siekimas, atsakingas kūrybingumas, darnaus vystymosi principai.
	3.2.4. Nurodyti, kurie stiliai ir elementai dera, kurie gali vienas kitą paryškinti ar papildyti.
3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	3.3.1. Apibūdinti vizualiųjų kūrybinių industrijų veiklą ir paaiškinti, kaip jos susijusios su šiuolaikinėmis skaitmeninėmis technologijomis.
	3.3.2. Pateikti faktų apie tai, kaip dailės žinios, gebėjimai teikia pranašumo įvairiose darbo vietose.

5.4.1.2. Turinio apimtis

Dailės raiška:

- aplinkos (gamtos ir žmogaus sukurtos) stebėjimas, fiksavimas ir interpretavimas tradicinės ir šiuolaikinės dailės raiškos priemonėmis;
- vaizdavimo objektų, temų ir idėjų pasirinkimas ir perteikimas šiuolaikinių vizualinių menų priemonėmis;
- kūrybos medžiagų, darbo priemonių, technikų pažinimas ir praktinis taikymas;
- savitas įvairios stilistikos ir vaizdavimo būdų interpretavimas;
- kompozicinių dėsnų ir struktūrų pasirinkimas ir taikymas.

Dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimas ir vertinimas:

- tradicinės dailės (profesionaliosios ir tautodailės) ir jos reiškinių tarpusavio įtakų, ištakų ir meninės sąveikos nustatymas;
- įvairių epochų, kultūrų kūrybinių stilių santykis ir palyginimas įvairiais požiūriais;
- žmogaus idėja dailėje, žmogaus santykio su pasauliu vizualiosios išraiškos pažinimas;
- muziejų, tradicinės ir avangardinės dailės parodų ir jų ekspozicijų, meninių akcijų socialinės kultūrinės reikšmės įvertinimas.

Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje:

- Lietuvos kultūrinės informacijos (pavyzdžiui, periodikos, radijo, televizijos ir kitos) analizė;
- dailės kūrėjų ir jų gyvenamojo laikotarpio dailės reiškinių tyrinėjimas ir vertinimas;
- dailės, architektūros, dizaino objekto, medijų meno idėjos, formos, turinio ir funkcionalumo derinimas; esetiškas objekto įprasminimas aplinkoje;
- šiuolaikinių profesijų, kurioms būtinos dailės žinios, įvairovės pažinimas.

5.4.1.3. Vertinimas

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Dailės raiška	<p>Kaupia kūrybai mokytojo pasiūlytą medžiagą. Išmėgina mokytojo pasiūlytas kūrybos priemones, eskizuo-damas interpretuoja aplin-kos, matytų ar tyrinėtų kū-rinių įkvėptas idėjas, kartais nurodyta stilistika išreiškia jas savo kūryboje ir pritaiko aplinkoje.</p> <p>Atlieka nurodytą vaidmenį bendrame darbe. Nurodytu būdu apipavidalina savo dar-bus.</p>	<p>Atsirenka kūrybai reikalin-gą medžiagą. Išmėgindamas įvairias kūrybos priemones, pateikia užbaigtą kūrybinį rezultatą. Savitai interpre-tuoja aplinkos, matytų ar ty-rinėtų kūriniių įkvėptas idė-jas, pasirinkta stilistika iš-reiškia jas savo kūryboje ir pritaiko aplinkoje.</p> <p>Derina savo sumanymus su bendru darbu. Savarankiškai apipavidalina savo darbus.</p> <p>Naudojasi pasiūlytomis in-formacijos priemonėmis ir šaltiniais, jais remdamasis pristato savo ir kitų kūrybos rezultatus.</p>	<p>Savarankiškai ir tikslingai atsirenka kūrybai reikalingą medžiagą. Eksperimentuoda-mas, išmėgindamas įvairias kūrybos priemones ir raiškos būdus, pateikia užbaigtą kū-rybinį rezultatą. Kūrybingai interpretuoja aplinkos, maty-tų ar tyrinėtų kūriniių įkvėp-tas idėjas, pasirinkta stilisti-ka išreiškia jas savo kūrybo-je ir pritaiko aplinkoje.</p> <p>Imasi iniciatyvos ir organi-zuoja dailės renginius, geba bendrauti ir bendradarbiauti grupėje.</p> <p>Savarankiškai naudojami įvairiomis informacijos prie-monėmis ir šaltiniais, jais remdamasis įvairia forma pristato savo ir kitų kūrybos rezultatus.</p>
Dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimas ir vertinimas	<p>Aptaria mokytojo nurodytų praeities ir dabarties kūrinių raiškos būdus ir pagrindines raiškos priemones.</p>	<p>Pagal aptartus kriterijus ir vartodamas tinkamas sąvo-kas vertina tradicinės dai-lės ir šiuolaikinių vizualinių menų raiškos ir vaizdavimo būdus bei meninės išraiškos priemones.</p>	<p>Domisi dailės kūrinių, išsa-ko originalią nuomonę ir sa-varankiškai vertina tradicinės dailės ir šiuolaikinių vizuali-nių menų raiškos priemones, suvokia ir aptaria dailininkų iškeltas idėjas ir problemas. Suvokia, nusako ir savaran-kiškai vertina aptariamo lai-kotarpio idėjas, formavusias dailės stilių, kūrinių proble-matiką ir meno kryptis.</p>
Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kul-tūrinėje aplin-koje	<p>Remdamasis nurodytais pa-vyzdžiais atpažįsta atskirus vizualiuosius reiškinius, sa-vais žodžiais juos apibūdina. Išsako savo požiūrį į vizua-liąsias artimiausios aplinkos ypatybes.</p> <p>Bendromis frazėmis nusako, kuo ateities karjeroje gali praversti per dailės pamokas įgytos žinios ir gebėjimai.</p>	<p>Įžvelgia praeities meninių stilių, tautodailės, šiuolaiki-nės dailės ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinko-je. Apibūdina, kaip į dailės kūrybą integruojami kiti me-nai. Nurodo įvairių aplinkų vizualiąsias ypatybes ir pa-gal aptartus kriterijus paaiš-kina jų poveikį. Pasakoda-mas apie šiuolaikinių pro-fesijų įvairovę, pateikia pa-vyzdžių, kurios dailės žinios ir gebėjimai gali būti reika-lingi.</p>	<p>Įžvelgia ir remdamasis savo patirtimi bei žiniomis verti-na praeities meninių stilių, tautodailės, šiuolaikinės dai-lės ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje Apibū-dina dailės paskirtį aptaria-mo istorinio laikotarpio vi-suomenėje. Nurodo vizualią-sias įvairių aplinkų ypatybes ir paaiškina jų poveikį.</p> <p>Remdamasis argumentuotais pavyzdžiais nusako, kurios dailės žinios ir gebėjimai ga-li praversti ateities profesinei karjerai.</p>

5.4.2. Išplėstinis kursas

5.4.2.1. Mokinių pasiekimai

1. Dailės raiška	
<p>Nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žvelgti į kūrybą kaip į įdomią, atradimų ir prasmingų išgyvenimų teikiančią veiklą. • Stengtis atsirinkti asmeniškai priimtinas idėjas ir ieškoti įvairių būdų joms įkūnyti. • Veikti drąsiai ir pasitikėti savo kūrybiniais gebėjimais. • Išsaugant savąją tapatybę, ieškoti būdų bendrauti ir kūrybingai bendradarbiauti. <p>Esminis gebėjimas: tikslingai ieškoti prasmingų kūrybinių idėjų ir savaip jas perteikti tradicinėmis ir netradicinėmis vizualinių menų raiškos priemonėmis.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Savarankiškai pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, šiuolaikinės dailės pavyzdžiais, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais ir kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti įvairių jos raiškos variantų.	1.1.1. Paaiškinti, kodėl domina vienokia ar kitokia vizualinės raiškos idėja.
	1.1.2. Remiantis sutartais kriterijais, išsakyti pagrįstą nuomonę, kuo skiriasi viena idėja nuo kitos, koks idėjos raiškos variantas atrodo geriausias, kuo jis skiriasi nuo kitų variantų.
	1.1.3. Nusakyti, kaip pasirinkta idėja gali būti perteikta įvairiais raiškos ir vaizdavimo būdais, pavyzdžiui, grafinė raiška perkurta trimatėmis erdvinėmis ar tapybinėmis priemonėmis, tapybinė – pakeista skulptūriniu, tradicinės raiškos priemonės pakeistos netradicinėmis (realistinis vaizdavimo būdas pakeistas sąlygiškuoju ar abstrakčiuoju, sukurtas koliažas, instaliacija).
	1.1.4. Savarankiškai numatyti etapus, kuriais idėja bus įgyvendinama.
1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriąsias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją.	1.2.1. Pateikti keletą pavyzdžių, kurios dailės technikos gali būti derinamos, kurios dera tarpusavyje, kurios ne.
	1.2.2. Paaiškinti, kodėl idėjai įgyvendinti pasirinko konkrečią dailės techniką (tradicinę ar mišriąją).
1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis.	1.3.1. Paaiškinti, kaip pasirinktas tradicinis ar interaktyvusis dailės raiškos būdas (grafinis, spalvinis, erdvinis, audiovizualinis, konceptualusis, medijų meno) siejasi su kūrinio forma (ar dydžiu, techninėmis priemonėmis ir technikomis, medžiagomis), su idėjos perteikimo būdu (linijų pobūdžiu, spalvų nuotaika, dažų sluoksnio faktūromis, netikėtais formų ir medžiagų deriniais, padėtimi plokštumoje ir erdvėje).
	1.3.2. Remiantis sutartais kriterijais, kiekviename etape vertinti pasiektus idėjos įgyvendinimo rezultatus ir numatyti, kaip koreguoti planą, idėjos įgyvendinimą ar pačią idėją.
1.4. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultataus pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemones (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką.	1.4.1. Paaiškinti, kaip tinkamai eksponuoti tradicinės vaizduojamosios dailės ir šiuolaikinių menų (pavyzdžiui, instaliacijos) kūrinius (kokia reikalinga erdvė, patalpos sutvarkymas, techninės priemonės, apšvietimas).
	1.4.2. Paaiškinti, kaip kūrinio eksponavimo būdas siejasi su paties kūrinio raiškos priemonėmis (pavyzdžiui, kaip derinamos kūrinio ir pasporto spalvos, dydžiai, formos ir išdėstymas plokštumoje ir erdvėje).
	1.4.3. Nusakyti kūrimo eigą, pateikiant aplanką su metrika, idėjų eskizais, kūrybinių ieškojimų variantais, trumpu kūrybinio proceso aprašymu).
	1.4.4. Paaiškinti, kaip pasirinktas kūrinio pristatymo būdas (pavyzdžiui, žodžiu, raštu ar vaizdu, naudojantis muzikos kūriniais, nuotraukomis ar filmuota medžiaga) papildo ar sustiprina norimą perteikti idėją.

2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimas ir vertinimas

Nuostatos:

- Tolerantiškai elgtis ir neižeidžiant kitų reikšti savo nuomonę.
- Gerbti tautos tradicijas, Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą.
- Stengtis atsirinkti iš praeities ir dabarties kultūrų sau artimus kūrinius, meno reiškinius.
- Atsakingai naudotis kitų autorių darbais.

Esminis gebėjimas: orientuotis praeities ir dabarties dailės įvairovėje.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	2.1.1. Nurodyti pagrindinius realistinio, sąlygiškojo ir abstrakčiojo vaizdavimo būdų skirtumus.
	2.1.2. Atpažinti pagrindinius kompozicijos dėsningumus ir principus (akcentas, simetrija, asimetrija, ritmas, statika, dinamika, kadravimas, proporcijos, kontrastas, niuansas, tektonika).
	2.1.3. Pateikti pavyzdžių, kai dailės kūriniuose galima atpažinti žanrą ar jo motyvus ir kai žanrų ribos išnykusios.
	2.1.4. Paaiškinti pavyzdžiais, kaip tą pačią idėją perteikia skirtingų meninių epochų ar kūrybinių krypčių dailininkai.
2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptiai.	2.2.1. Nusakyti keletą bruožų ar meninių ypatybių, pagal kurias galima atpažinti epochą ar meno kryptį.
	2.2.2. Pagrįsti kitų autorių teiginiais ar išsakyti savitą nuomonę, kodėl dailėje nėra netinkamų tendencijų, yra tik išraiškingi ar ne tokie išraiškingi kūrybiniai ieškojimai ir sprendimai.
	2.2.3. Nurodyti, kokiais duomenimis (kūrinio metrika, kūrinio vaizdavimo būdo ypatumai, atlikimo maniera, atlikimo technika, stilistinės vienovės ypatumai) remiamasi priskiriant kūrinių tam tikrai epochai, kryptiai, dailės šakai.
2.3. Diskutuoti apie tai, kaip istoriniai ir šiuolaikiniai dailės (profesionaliosios ir tautodailės) ir architektūros kūriniai yra eksponuojami, saugomi ateities kartoms.	2.3.1. Nurodyti, kuo skiriasi tradicinės (profesionaliosios ir tautodailės) ir šiuolaikinės dailės kūrinių eksponavimo erdvės ir eksponavimo jose ypatumai (pavyzdžiui, tapybos ekspozicija muziejuje, instaliacija gatvėje, tautodailės dirbinių ir amatų demonstravimas mugėse, žemės meno, videomeno ar konceptualiojo meno paroda).
	2.3.2. Paaiškinti, kaip šiuolaikiniuose muziejuose, siekiant sustiprinti įspūdį arba suteikti daugiau informacijos, naudojamos papildomos priemonės (erdvės padalijimas, garso įrašai, vaizdo projekcijos, apšvietimo efektai), pamokos ir kūryba muziejaus aplinkoje ir kt.
	2.3.3. Pateikti pavyzdžių, kaip dailės, tautodailės, architektūros paveldo kūriniai saugomi ateities kartoms: saugomi muziejuose, atkuriami (pavyzdžiui, audžiamos juostos), restauruojami, imituojami senieji amatai (pavyzdžiui, auksakalystė, keramika, tekstilė, juvelyrika).
2.4. Tikslingai naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	2.4.1. Nurodyti priežastis, dėl kurių gausėja virtualių meninių išteklių (svetainių, saugyklų).
	2.4.2. Nurodyti naudojimosi spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais tikslus: susipažinti, mokytis kurti (interpretuoti), pritaikyti integruotame meniniame projekte.
	2.4.3. Paaiškinti, kokiais atvejais (pavyzdžiui, naudojant svetimas kūrybines idėjas, kūrinių vaizdus ar jų fragmentus) būtina nurodyti dailininko, architekto autorystę, kokią informaciją reikia pateikti.

3. Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Nuostatos:

- Stengtis būti atviram kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai.
- Suvokti dailės reikšmę įvairiose gyvenimo srityse.

Esminis gebėjimas: savarankiškai vertinti vizualiosios informacijos perteikimo poveikį visuomenei.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Paaiškinti, kaip įvairūs vizualiosios informacijos perteikimo būdai veikia žiūrovus.	3.1.1. Paaiškinti, kaip informavimo priemonių (žiniasklaidos, medijų ir kt.) kūrėjai, naudodamiesi vizualinėmis priemonėmis (dydžių, erdvių, ritminių struktūrų santykiais, spalvų, formų, medžiagų deriniais ir kt.), paveikia žiūrovus (atkreipia jų dėmesį, priverčia įsiminti, pažadina tam tikrą emociją ir kt.).
	3.1.2. Pateikti faktų apie socialiai atsakingą ir neatsakingą vizualiosios informacijos naudojimą įvairiais tikslais (gydymo, verslo, rinkimų).
	3.1.3. Pateikti pavyzdžių, kaip į vizualiosios informacijos perteikimo būdus, siekiant didesnio poveikio, integruojamos kitų menų raiškos priemonės (pavyzdžiui, ritmiškai pasikartojantys garsai reklamoje, kompiuterinėje grafikoje).
3.2. Analizuoti sukurtas vizualiasias aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.	3.2.1. Paaiškinti, kaip konkrečios aplinkos, erdvės daiktų stilius, formos, koloritas, dekoras atitinka paskirtį ir kokias emocijas sukelia.
	3.2.2. Pateikti pavyzdžių, kaip vizualiosios aplinkos kūrimas prisideda prie darnios visuomenės plėtros arba neprisideda.
	3.2.3. Pateikti pavyzdžių, kaip kuriant vizualiąją aplinką gali būti derinamas individualumo siekimas, atsakingas kūrybingumas, darnaus vystymosi principai.
	3.2.4. Nurodyti, kurie stiliai ir elementai dera, kurie gali vienas kitą parodyti ar papildyti, kaip sukuriama teigiama ar netinkama eklektika (tarpusavyje suderinti kelių stilių elementai ar skirtingos stilistikos išraiškos priemonės).
3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	3.3.1. Apibūdinti vizualinių kūrybinių industrijų veiklą ir paaiškinti, kaip jos susijusios su šiuolaikinėmis skaitmeninėmis technologijomis.
	3.3.2. Pateikti faktų apie tai, kaip dailės žinios, gebėjimai teikia pranašumo įvairiose darbo vietose, kokiai profesinei veiklai praverčia dailės žinios ir įgūdžiai.

5.4.2.2. Turinio apimtis

Dailės raiška:

- tradicinės vaizduojamosios ir taikomosios dailės bei tautodailės meninės išraiškos elementų pažinimas ir tikslingas taikymas kūryboje;
- aplinkos (gamtos ir žmogaus sukurtos) stebėjimas, fiksavimas ir kūrybinis interpretavimas dailės raiškoje;
- kompozicinių dėsnų ir struktūrų tikslingas pasirinkimas ir kūrybingas taikymas;
- medžiagų, darbo priemonių ir tradicinės dailės technikų pažinimas, tikslingas pasirinkimas ir praktinis taikymas;
- sąmoningas vaizdavimo objektų ir idėjų pasirinkimas ir perteikimas;
- kūrybiniai individualumo, originalumo ir meniškumo ieškojimai;
- šiuolaikinės dailės (pavyzdžiui, instaliacijos, conceptualiojo meno, žemės meno, poparto ir kt.) ir šiuolaikinėmis techninėmis priemonėmis kuriamos dailės (meninės fotografijos, kompiuterinio meno, videomeno) techninių ir meninės išraiškos priemonių pažinimas ir taikymas savitoje raiškoje;
- mokyklinių meno renginių dizainas.

Dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimas ir vertinimas:

- tradicinės dailės, tautodailės ir šiuolaikinių vizualinių menų, įvairių epochų, kultūrų kūrybinių stilių santykis ir lyginimas įvairiais požiūriais (dailės kalba, grožio idealai, dailės kūrėjai ir jų gyvenamasis laikotarpis, žmogaus santykio su pasauliu išraiška dailės kūriniuose);

- dailės objektų ir reiškinių tarpusavio įtakų, ištakų ir meninės sąveikos nustatymas;
- muziejų ir parodų ekspozicijų, tradicinės dailės, tautodailės, šiuolaikinės dailės parodų ir meninių akcijų socialinės kultūrinės reikšmės įvertinimas, parodų recenzijų kūrimas;
- dailės kūrinio ar reiškinio analizės bei interpretacijos principai, funkcionalumo nustatymas; idėjos, formos ir turinio sąveika;
- savo sukurto objekto ar dailės reiškinio analizė.
Vizualiųjų reiškinų pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje:
- vizualinės kūrybos šiuolaikinėmis technologijomis, dailės, menų, mokslo integracijos, dailės įvykių ir reiškinų tyrinėjimas, jų ryšio su asmenine patirtimi nustatymas ir poveikio vertinimas;
- Lietuvos kultūrinės informacijos (pavyzdžiui, periodikos, radijo, televizijos ir kitos) analizė;
- dailės kūrėjų ir jų gyvenamojo laikotarpio vizualiųjų reiškinų tyrinėjimas ir vertinimas;
- dailės, tautodailės, architektūros, dizaino objekto idėjos, formos, turinio ir funkcionalumo derinimas; estetiško objekto įprasminimas aplinkoje;
- šiuolaikinių profesijų, kurių sėkmingai karjerai būtinos dailės žinios ir gebėjimai, pažinimas.

5.4.2.3. Vertinimas

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Dailės raiška	<p>Atsirenka kūrybai reikalingą medžiagą. Išmėgindamas įvairias kūrybos priemones, pateikia užbaigtą kūrybinį rezultatą. Savitai interpretuoja aplinkos, matytų ar tyrinėtų kūrinių įkvėptas idėjas, pasirinkta stilistika išreiškia jas savo kūryboje ir pritaiko aplinkoje.</p> <p>Derina savo sumanymus su bendru darbu. Savarankiškai apipavidalina savo darbus. Naudojasi pasiūlytomis informacijos priemonėmis ir šaltiniais, jais remdamasis pristato savo ir kitų kūrybos rezultatus.</p>	<p>Savarankiškai ir tikslingai atsirenka kūrybai reikalingą medžiagą. Eksperimentuodamas, išmėgindamas įvairias kūrybos priemones ir raiškos būdus, pateikia užbaigtą kūrybinį rezultatą. Kūrybingai interpretuoja aplinkos, matytų ar tyrinėtų kūrinių įkvėptas idėjas, pasirinkta stilistika išreiškia jas savo kūryboje ir pritaiko aplinkoje.</p> <p>Imasi iniciatyvos ir organizuoja dailės renginius, geba bendrauti ir bendradarbiauti grupėje.</p> <p>Savarankiškai naudojami įvairiomis informacijos priemonėmis ir šaltiniais, jais remdamasis įvairia forma pristato savo ir kitų kūrybos rezultatus.</p>	<p>Savarankiškai, tikslingai ir kūrybingai atsirenka reikalingą medžiagą. Drąsiai ir tikslingai eksperimentuodamas, išmėgindamas įvairias kūrybos priemones ir raiškos būdus, pateikia užbaigtą ir originalų kūrybinį rezultatą. Originaliai ir kūrybingai interpretuoja aplinkos, matytų ar tyrinėtų kūrinių įkvėptas idėjas, pasirinkta stilistika išreiškia jas savo kūryboje ir pritaiko aplinkoje.</p> <p>Imasi iniciatyvos ir savarankiškai organizuoja dailės renginius, geba bendrauti ir bendradarbiauti grupėje.</p> <p>Savarankiškai ir tikslingai naudojami įvairiomis informacijos priemonėmis ir šaltiniais, jais remdamasis įvairia forma pristato savo ir kitų kūrybos rezultatus.</p>

<div style="text-align: right; padding-right: 5px;">Pasiiekimų lygiai</div> <div style="text-align: left; padding-left: 5px;">Pasiiekimų sritys</div>	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
<p>Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas</p>	<p>Pagal aptartus kriterijus ir vartodamas tinkamas sąvokas vertina tradicinės dailės, tautodailės ir šiuolaikinių vizualinių menų raiškos ir vaizdavimo būdus bei meninės išraiškos priemones.</p>	<p>Stebi ir analizuoja meno reiškinius (parodas, koncertus, spektaklius), išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus, savarankiškai vertina tradicinės dailės, tautodailės ir šiuolaikinių vizualinių menų raiškos priemones. Suvokia ir nusako pagrindines aptariamo laikotarpio kūrybinės idėjas, formavusias dailės stilių. Vertindamas savo ir kitų dailės kūrinius aptaria pagrindinius komponavimo būdus ir menines ypatybes. Savarankiškai naudojami įvairiomis informacijos priemonėmis ir šaltiniais, pristato savo atradimus.</p>	<p>Aktyviai domisi dailės kūryba, išsako originalią nuomonę, stebi ir analizuoja meno reiškinius ir savarankiškai vertina tradicinės dailės, tautodailės ir šiuolaikinių vizualinių menų raiškos priemones. Suvokia ir aptaria meno kūrinių problematiką, aptariamo laikotarpio idėjas ir įtakas, formavusias dailės stilių ir menines tendencijas. Vertindamas dailės kūrinius nusako pagrindines kompozicines dalis, jų santykius, įvertina meninės idėjos pateikimo ypatybes. Savarankiškai ir tikslingai naudojami įvairiomis informacijos priemonėmis ir šaltiniais, įvairia forma pristato savo atradimus, išsako savo vertinimus.</p>
<p>Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>	<p>Įžvelgia praeities meninių stilių, tautodailės, šiuolaikinės dailės ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje. Apibūdina, kaip į dailės kūrybą integruojami kiti menai. Nurodo vizualiąsias įvairios aplinkos ypatybes ir pagal aptartus kriterijus paaiškina jų poveikį. Pasakodamas apie šiuolaikinių profesijų įvairovę, pateikia pavyzdžių, kurios dailės žinios ir gebėjimai gali būti reikalingi.</p>	<p>Įžvelgia ir remdamasis savo patirtimi bei žiniomis vertina praeities meninių stilių, tautodailės, šiuolaikinės dailės ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje. Apibūdina dailės paskirtį aptariamo istorinio laikotarpio visuomenėje. Nurodo vizualiąsias įvairios aplinkos ypatybes ir paaiškina jų poveikį. Remdamasis argumentuotais pavyzdžiais nusako, kurios dailės žinios ir gebėjimai gali praversti ateities profesinei karjerai.</p>	<p>Įžvelgia ir remdamasis savo patirtimi bei žiniomis argumentuotai vertina praeities meninių stilių, tautodailės, šiuolaikinės dailės ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje. Išsamiai apibūdina dailės paskirtį aptariamo istorinio laikotarpio visuomenėje, išsako originalių pastabų. Nurodo ir išsamiai apibūdina vizualiąsias įvairios aplinkos ypatybes ir paaiškina jų poveikį. Remdamasis argumentuotais pavyzdžiais nusako, kurios dailės žinios ir gebėjimai gali praversti ateities profesinei karjerai.</p>

6. Muzika – meninio ugdymo dalykas

6.1. Dalyko paskirtis

6.1.1. Muzikos dalykas vidurinėje mokykloje skirtas plėtoti jaunuolių muzikinę ir bendrąsias kompetencijas, įgytas pagrindinėje mokykloje. Bendroji muzikos programa parengta taip, kad visi skirtingo pasirengimo ir interesų mokiniai galėtų plėtoti įvairiapusę muzikinę patirtį, įgyti reikiamų žinių, gebėjimų ir ugdytis pozityvias muzikinio kultūrinio gyvenimo nuostatas.

6.1.2. Mokinių įgyta patirtis galės būti pritaikyta dalyvaujant muzikiniuose kolektyvuose, lankant koncertus, turtinant laisvalaikį, kuriant aplink save estetišką ir ekologišką garsinę aplinką, planuojant karjerą.

6.1.3. Viduriniame ugdyme muzikos dalykas yra pasirenkamasis. Pasirinkus muziką, kaip vieną iš meninio ugdymo dalykų, jos galima mokytis pagal bendrojo ar išplėstinio kurso programą.

6.1.4. Bendrojoje muzikos programoje numatomi dalyko tikslai ir uždaviniai, struktūra, ryšiai su kitais dalykais, didaktinės nuostatos, mokymosi aplinka, bendrojo ir išplėstinio kurso paskirtis, mokinių pasiekimai, mokymosi turinys, vertinimas.

6.1.5. Mokytojas, remdamasis bendrąja programa, lanksčiai planuoja konkrečią ugdymo situaciją atitinkančią muzikos dalyko turinį. Planuojant svarbu atsižvelgti į mokinių gebėjimus, pasiekimų lygį, poreikius, interesus, mokyklos tradicijas ir turimas priemones.

6.2. Tikslas, uždaviniai, struktūra

6.2.1. Muzikos dalyko **tikslas** – ugdyti atvirą estetinei patirčiai, kūrybingą, puoselėjantį Lietuvos ir pasaulio muzikinės kultūros tradicijas ir gebantį muzika praturtinti asmeninį gyvenimą žmogų.

6.2.2. **Uždaviniai.** Siekiama, kad per muzikos pamokas mokiniai:

- suvoktų Lietuvos ir pasaulio muzikinę kultūrinę aplinką, perimtų tradicijas, vertybes, tolerantiškai ir kritiškai vertintų įvairius muzikinius reiškinius;
- plėtotų muzikos kalbos patirtį analizuodami, vertindami ir interpretuodami atliekamus bei klausomus kūrinčius;
- drąsiai išsakytų netikėčiausias idėjas, savarankiškai ir tikslingai įgyvendintų kūrybinius sumanymus;
- pritaikytų įgytą muzikinę patirtį dalyvaujant kultūriniuose renginiuose ir juos organizuodami;
- dalyvaujant muzikinėje veikloje plėtotų estetinę ir emocinę patirtį.

6.2.3. Dalyko struktūra

Mokiniai gali mokytis muzikos pagal bendrojo ar išplėstinio kurso programą. Šie kursai skiriasi paskirtimi ir sudėtingumu.

Bendrąjį kursą pasirinkę mokiniai turėtų įgyti brandą atitinkančią muzikinės kompetencijos lygį, būtiną muzikinį raštingumą ir tapti sąmoningais muzikinės kultūros dalyviais.

Išplėstinis kursas skirtas platesniam ir nuodugnesniam kurio nors muzikos turinio aspekto pažinimui, atsižvelgiant į mokinių interesus, mokyklos tradicijas ir mokytojo darbo stiliaus ypatumus. Išplėstinį kursą pasirinkę mokiniai aktyviai dalyvauja kultūriniuose renginiuose ir pasirengia tapti muzikinės kultūros puoselėtojais ir kūrėjais.

Bendrojo ir ypač išplėstinio kurso ugdymo turinį rekomenduojama organizuoti skirtingos trukmės ir paskirties mokymosi ciklais. Ciklo turinį parengia mokytojas, atsižvelgdamas į muzikos dalyko pasiekimų aprašus, savo kompetenciją, mokyklos sąlygas ir tradicijas, socialinius kultūrinius regiono savitumus. Numatoma ciklo trukmė, mokymosi tikslai ir mokinių pasiekimų vertinimo kriterijai. Mokymosi ciklų turiniui parengti siūlomos šios kryptys:

- lietuvių ir kitų tautų muzika – tradicinė ir šiuolaikinė interpretacijos;
- Vakarų muzikinės kultūros raida – žanrai ir stiliai;
- XX amžiaus muzikos įvairovė – kompozitorių eksperimentai;
- pramoginės muzikos raida – žanrai ir stiliai;
- muzikos užrašymo ištakos ir dabartis;
- muzikinių reiškinių įvairovė, jų kūrėjai ir dalyviai;

- pasaulio muzikinės kultūros;
- vokalinės muzikos raida;
- instrumentinės muzikos raida.

Galimos ir kitokios mokymosi ciklą turinio sudarymo kryptys.

Tiek bendrojo, tiek išplėstinio kurso programą sudaro trys veiklos sritys:

- muzikinė raiška ir vertinimas;
- muzikos klausymasis ir vertinimas;
- muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

Veiklos sričių proporcijos gali būti skirtingos. Visoms veiklos sritims turėtų būti skiriama tiek laiko, kad mokiniai galėtų įgyti pagrindinio lygio pasiekimus.

6.2.4. Muzikinė kompetencija ir ryšys su bendrosiomis kompetencijomis. Muzikinė kompetencija susideda iš kelių subkompetencijų:

6.2.4.1. muzikavimo:

- partitūroje užrašytų muzikos kalbos elementų paaiškinimas ir atlikimas, vokalinės ar instrumentinės atlikimo technikos demonstravimas, žalingų sveikatai ir instrumentams veiksnių išmanymas, sveikatos ir instrumentų tausojimas;
- raiškos priemonių, kūrinio struktūros ir dramaturgijos, svarbiausių įvairių stilių kūrinių interpretavimo principų išmanymas ir taikymas atliekant kūrinį solo ir (arba) ansamblyje;
- gebėjimas padainuoti ar pagroti galimybes atitinkantį kūrinį ir (arba) paskirtą ar pasirinktą kūrinio partiją;
- gebėjimas įvertinti savo ir kitų pasirodymus pagal sutartus kriterijus;
- muzikinio renginio principų išmanymas, atlikėjo etikos, sceninės kultūros demonstravimas;
- siekis pademonstruoti kuo geresnį meninį rezultatą;

6.2.4.2. improvizavimo ir kūrybos:

- muzikos kalbos supratimas ir gebėjimas ja naudotis kuriant naujas muzikines struktūras;
- kūrybinio aktualumo ir autentiškumo siekis bei raiška;

6.2.4.3. muzikos klausymosi ir vertinimo:

- gebėjimas išgirsti, įvardinti ir apibūdinti klausomame kūrinyje naudojamas muzikos išraiškos priemones;
- gebėjimas nusakyti klausomo kūrinio žanrą, stilių, struktūrą ir dramaturgiją remiantis muzikos kalbos žiniomis;
- gebėjimas apibūdinti muzikos raidos dėsningumus, estetinių idealų išmanymas;
- gebėjimas išsakyti argumentuotą nuomonę apie girdėtą kūrinį;
- domėjimasis įvairių stilių muzika, lankymasis koncertuose, muzikiniuose spektakliuose ir pan.;
- dėmesingas muzikos kūrinių klausymasis;
- pagarbos ir tolerancijos įvairiems muzikos reiškiniams demonstravimas;

6.2.4.4. socialinių kultūrinių muzikos procesų pažinimo:

- Lietuvos ir pasaulio muzikinių kultūrų išmanymas (tradicijų, kūrėjų, atlikėjų, koncertinių erdvių, periodikos ir kt.);
- gebėjimas apibūdinti socialinių ir muzikinių reiškinių ryšius ir dėsningumus;
- gebėjimas kritiškai vertinti šiuolaikinius muzikos reiškinius ir atsirinkti asmeniškai ir estetiškai vertingiausias;
- gebėjimas nusakyti asmeninius muzikinius interesus ir numatyti jų plėtotės galimybes.

6.2.5. Muzikinės kompetencijos ryšys su bendrosiomis kompetencijomis. Kompleksinė muzikinės veiklos prigimtis svariai prisideda prie bendrųjų mokinio kompetencijų plėtotės:

6.2.5.1. iniciatyvumo ir kūrybingumo – mokiniai skatinami remiantis vaizduote drąsiai formuluoti kūrybines idėjas, reikšti argumentuotą nuomonę jas atrenkant, įgyvendinti kūrybinius sumanymus, stebėti ir pagal sutartus kriterijus vertinti savo ir kitų kūrybinę veiklą;

6.2.5.2. asmeninė – muzikinio ugdymo procesas turėtų būti grindžiamas pagarbos, atsakingumo ir tolerancijos vertybėmis. Svarbu ugdyti pagarbą kito asmens kūrybai, atsakingumą rengiantis atlikti muzikos kūrinį, rengiant muzikines programas; mokytis tolerantiškai vertinti kitų kultūrų, įvairių stilių kūrinius, išsiklausyti į kito žmogaus nuomonę. Buvimas scenoje, soliniai pasirodymai reikalauja iš mokinio didžiulio vidinio susitelkimo, vidinės drausmės, pastangų – tai ugdo mokinio charakterį, valią ir kitas asmenines savybes. Muzikos kū-

rinių klausymasis, estetinis jų vertinimas, interpretavimo veikla turtina emocinę mokinių patirtį, ugdo emocinį intelektą. Muzikos kūrinių interpretavimas ir vertinimas įtvirtina tam tikras vertybines ir kultūrinės nuostatas, ugdo vertinimo ir raiškos gebėjimus;

6.2.5.3. socialinė – muzikuodami ansamblyje mokiniai skatinami įsiklausyti ir girdėti kitus, derintis siekiant bendro meninio rezultato, teikti klausytojams estetinį pasitenkinimą; planuodami, organizuodami, vesdami koncertus, kultūrinius renginius ir dalyvaudami juose, analizuodami socialinį muzikos kontekstą mokiniai išbando įvairius socialinius vaidmenis (atlikėjo, kritiko, kūrėjo ir kt.), įgyja kritinės nuovokos;

6.2.5.4. komunikavimo – mokiniai skatinami perskaityti, suprasti ir įvertinti muzikos kūrinių kaip prasmingą garsinį tekstą, įtaigiai ir kitiems suprantamai perteikti interpretacinį sumanymą. Taip pat mokiniai skatinami analizuoti ir vertinti poetinius dainų tekstus, diskutuoti apie muzikinius reiškinius tinkamai vartojant sąvokas, rengti stebėtų muzikinių renginių ir kitų muzikinių reiškinių pristatymus;

6.2.5.5. mokėjimo mokytis – mokiniai skatinami kelti muzikos mokymosi tikslus, analizuoti ir vertinti savo gebėjimus ir pasiekimus, rinktis mokymosi strategijas; taip pat ieškoti informacijos, ją sisteminti ir pateikti, prisidėti prie muzikos kūrinių paieškos ir atrankos sudarant muzikinį repertuarą;

6.2.5.6. kultūrinė – mokydamiesi muzikos mokiniai susipažįsta su įvairių kultūrų, visuomenės grupių muzikiniais reiškiniais, įvairios estetikos vertės muzikos kūriniais, sulygina ir analizuoja juos, mokosi kritiškai ir tolerantiškai juos vertinti, pasirinkti asmeniškai vertingiausią. Pažindami įvairių laikotarpių ir kraštų muziką, mokiniai įgyja estetinę nuovoką ir orientaciją kultūros erdvėje, perima savo krašto ir pasaulio kultūros tradicijas ir vertybes, įgyja poreikį jas puoselėti ir kurti naujas.

6.3. Programos įgyvendinimas: integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka

6.3.1. Integravimo galimybės

6.3.1.1. Muzikos programoje numatyta veikla ir pasiekimai gali būti glaudžiai siejami su kitų meninio ugdymo dalykų (dailės, šokio, teatro, filmų kūrimo, fotografijos, grafinio dizaino, kompiuterinių muzikos technologijų) ir kitų ugdymo sričių, mokomųjų dalykų veikla ir pasiekimais.

6.3.1.2. Integruodami muzikos ir kitų dalykų ugdymo turinį mokytojai kelia bendrus mokymo tikslus, numato bendrą mokymo ciklą ar projektą, jį įgyvendina ir įvertina pagal iš anksto sutartus kriterijus. Kiekvieno dalyko mokytojas siekia savo dalyko mokomųjų tikslų.

6.3.2. Ugdymo gairės

Sėkmingo muzikinio ugdymo sąlyga aukštesniosiose klasėse – anksčiau įgyta muzikinė patirtis. Šioje ugdymo pakopoje vertėtų ją plėtoti padedant mokiniams suprasti savo ir kitų dalyvavimo muzikinėje veikloje ypatumus.

Muzikinio ugdymo procesas orientuojamas į kūrybinį mąstymą skatinančių (interpretavimo, improvizavimo, komponavimo, analizės, vertinimo, diskutavimo ir argumentavimo ir pan.) užduočių atlikimą, kurioms reikia aktyvaus emocinio ir intelektualinio mokinio išitraukimo.

Klausant ir vertinant muziką mokiniai skatinami ne tik pažinti, bet ir analizuoti muzikinės kultūros reiškinius, pagrįstai reikšti nuomonę, suvokti estetinių ir asmeninių vertinimo kriterijų paskirtį bei prasmę ir taip plėtoti argumentuoto muzikos vertinimo patirtį.

Analizuojant ir vertinant muzikinės kultūros reiškinius būtina pasinaudoti mokinių turima muzikos klausymosi ir kultūrinių (taip pat subkultūrinių) reiškinių stebėjimo patirtimi, suteikti tai patirčiai estetinį meninį kryptingumą. Taip plėtojant mokinių estetinę nuovoką, aukštesniųjų klasių mokytojui ypač tiktų autoritetingo patarėjo, pagalbininko vaidmuo.

Interpretuoti mokomasi išsiaiškinant kompozitoriaus (ar redaktoriaus) užfiksuotą kūrinių sumanymą. Todėl mokiniams tikslinga turėti atliekamų kūrinių natas (partitūras), analizuoti panaudotas muzikos išraiškos priemones, vokalinių kūrinių tekstus. Išsiaiškinus partitūroje panaudotas muzikos kalbos elementus numatomas atlikimo variantas, parenkamos tinkamos išraiškos priemonės. Interpretacinės užduotys atliekamos pavieniui ir grupėmis. Skirtingoms grupėms atliekant tą patį kūrinių, vertinamas interpretacijos paveikumas, autentiškumas, tikslingumas ir kt.

Skatinama kūrybinė mokinių raiška: bendrąjį kursą pasirinkę mokiniai skatinami improvizuoti, kurti nedidelės apimties muzikos kūrinius, akompanimentus ar solinius intarpus; išplėstinį kursą pasirinkę mokiniai skatinami kurti apibrėžtos formos vokalinius ar instrumentinius kūrinius. Prieš kurdami mokiniai turėtų aptarti kūrybinius sumanymus, aiškiai pristatyti juos ir jiems įgyvendinti reikalingas priemones.

Puoselėjama pradinėje ir pagrindinėje mokykloje diegta tradicija muzikos pamokų metu parengtus kūrinius parodyti klasės, mokyklos ir kituose renginiuose (paskutinis skambutis, šimtadienis, išleistuvės ir pan.). Galimybė klasėje išmoktą repertuarą atlikti viešai padeda suvokti muzikos mokymosi prasmę ir vertingumą, teikia emocinių ir estetinių išgyvenimų. Ypač skatintinas dalyvavimas mokykloje organizuojamuose įvairiuose kūrybos vakaruose, muzikuojančių mokinių festivaliuose, konkursuose ir pan.

Organizuojant muzikinio ugdymo procesą vertėtų pateikti kuo daugiau grupinių užduočių: interpretacinių sprendimų kūrimo, repetavimo ir atlikimo, analizės, vertinimo, diskusijų, vertinimo kriterijų kūrimo ir kt.

6.3.3. Mokymosi aplinka

Emocinė aplinka. Muzikiniam ugdymui parenkami aukštos meninės vertės kūriniai. Klasėje kuriama pagarbos muzikai, emociniams potyriams ir estetiniams išgyvenimams palanki aplinka. Siekiant sėkmingai įgyvendinti muzikos dalykui keliamus tikslus viduriniame ugdyme ypač svarbu skatinti mokymosi motyvaciją kuriant ir palaikant pasitikėjimu ir pagarba grįstus mokinių ir mokytojo santykius. Parinkdamas medžiagą muzikos pamokoms mokytojas turėtų remtis mokinių gebėjimais ir interesais, pasitarti ir atsižvelgti į jų pageidavimus. Ugdymosi tikslus jis turėtų aptarti su mokiniais ir vertinti rezultatus pagal sutartus kriterijus, į vertinimo procesą įtraukti ir mokinius. Tiek mokytojas, tiek mokiniai turėtų vadovautis formuojamojo vertinimo principais – teikti informatyvius, į pažangą orientuotus komentarus.

Materialioji aplinka. Muzikos pamokos turi vykti specialiai pritaikytame ir gerai aprūpintame muzikos kabinete, kuriame yra: kompiuteris mokytojui, turintis interneto prieigą, vaizdo medžiagos peržiūros įranga (televizorius ir vaizdadisčių leistuvai arba daugialypės terpės įranga); klavišinis ar kiti muzikos instrumentai akompanavimui ir kūrinių demonstravimui; pakankamai perkusinių ir melodinių instrumentų instrumentiniam muzikavimui ir improvizacijoms; vaizdo kamera mokinių repeticijoms ir koncertinei veiklai fiksuoti; muzikos kūrinių fonoteka ir atlikėjų koncertų vaizdo įrašai. Kabineto sienos turėtų būti išklotos garsą izoliuojančia medžiaga.

Edukacinės erdvės. Pagal galimybes mokiniai turėtų būti skatinami lankytis gyvo garso koncertuose. Geriausiai žinomi Lietuvos orkestrai, muzikiniai teatrai, filharmonija rengia nemažai edukacinių projektų, kuriais gali pasinaudoti bet kurio Lietuvos miesto ar miestelio mokiniai, padedami iniciatyvaus muzikos mokytojo.

6.4. Mokinių pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas

6.4.1. Bendrasis kursas

6.4.1.1. Mokinių pasiekimai

Šiame skyriuje atskleidžiama mokinių, besimokančių pagal bendrojo kurso programą, muzikinė kompetencija, apimanti ugdytinas kiekvienos veiklos srities nuostatas, gebėjimus ir žinias.

1. Muzikinė raiška ir vertinimas	
<p>Nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> Muzikuojant stengtis pademonstruoti kuo geriausią rezultatą. Fiksuoti savo muzikos pasiekimų raidą, pozityviai ir informatyviai vertinti savo ir kitų pasiekimus. Noriai dalyvauti klasės, mokyklos ir (arba) kituose kultūriniuose renginiuose. Tausoti savo balsą ir instrumentus. <p>Esminiai gebėjimai: dainuoti ar groti įvairius muzikos kūrinius atskleidžiant interpretatoriaus nuovoką, vertinti pasiekimus pagal sutartus kriterijus.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Analizuoti atliekamų kūrinių interpretavimo galimybes.	1.1.1. Paaiškinti naudojamas muzikos išraiškos priemones (tempas, dinamika, artikuliacija, kūrinio forma ir kt.) ir dramaturgijos elementus (kulminacija, kadencija, dinaminis modelis). 1.1.2. Komentuoti kultūrinį istorinį kūrinio kontekstą. 1.1.3. Vertinti savo galimybes atlikti vieną ar kitą muzikos kūrinių.
1.2. Atlikti muzikos kūrinius, atskleisti stiliaus išmanymą ir (arba) savitai interpretuoti.	1.2.1. Paaiškinti atlikimo ypatumus, būdingus vienam ar kitam stiliui. 1.2.2. Tinkamai atlikti kūrinį pagal tempo, dinamikos, artikuliacijos ženklus, frazuoti. 1.2.3. Laikytis elgesio scenoje normų. 1.2.4. Išvardinti klausai, vokaliniam ir kvėpavimo aparatui ir (arba) instrumentams kenksmingus veiksnius ir jų vengti.
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.3. Improvizuoti ir kurti nesudėtingas muzikines kompozicijas.	1.3.1. Paaiškinti improvizavimo ir kompozicijų kūrimo principus. 1.3.2. Skirti muzikos kūrimo priemones ir būdus. 1.3.3. Pristatyti savo kūrybinę idėją ir jai įgyvendinti pasirinktas muzikos išraiškos priemones.
1.4. Dalyvauti organizuojant klasės, mokyklos ir (arba) kitus kultūrinius muzikinius renginius.	1.4.1. Apibūdinti pasiruošimo renginiui etapus. 1.4.2. Atlikti pasirinktą ar paskirtą funkciją organizacinėje komandoje. 1.4.3. Apibūdinti kultūrinius renginius (minėjimas, vakaronė, koncertas, festivalis ir pan.) ir muzikos paskirtį juose. 1.4.4. Paaiškinti muzikinio repertuaro atrankos ir programos sudarymo principus.
1.5. Pagal sutartus kriterijus įvertinti savo ir kitų pasirodymus. Įvertinti konkretų atlikimą savo muzikos pasiekimų raidos kontekste.	1.5.1. Išvardinti pasirodymo vertinimo kriterijus. 1.5.2. Paaiškinti, kaip galima stebėti muzikos pasiekimų raidą (fiksuoti repeticijas, pasirodymus ir pan.).
1.6. Apmąščius pasirodymų kokybę, kelti tolesnės veiklos tikslus.	1.6.1. Paaiškinti, kuo mokymuisi naudingi pasirodymai, pasiekimų apmąstymas ir vertinimas. 1.6.2. Kelti mokymosi tikslus, rinktis repertuarą pagal savo pasiekimus.

2. Muzikos klausymasis ir vertinimas

Nuostatos:

- Suvokti muzikos klausymą kaip vertingą, asmeninį gyvenimą praturtinantį veiksmą.
- Skirti muzikos klausymuisi laiko ir dėmesio.
- Būti atviram naujovėms, kritiškai vertinti ir toleruoti įvairias kūrybines idėjas.

Esminis gebėjimas: apibūdinti ir vertinti įvairių muzikos kūrinių istorinį laikotarpį, kultūrinį kontekstą, žanro, stiliaus ir atlikimo ypatumus, estetines ypatybes.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Apibūdinti ir vertinti įvairių stilių ir (arba) kultūrų muzikos kūrinius	2.1.1. Nurodyti muzikinę kultūrą, istorinį laikotarpį, žanrą ar stilių rodančius muzikos kalbos bruožus. 2.1.2. Išvardinti pagrindinius akademinės ir populiariosios Vakarų muzikos žanrus ir stilius. 2.1.3. Nusakyti, kokios ir kaip kūrinyje panaudojamos muzikos išraiškos priemonės (ritmas, melodija, harmonija, forma ir kt.). 2.1.4. Apibūdinti muzikos kūrinio atlikėjų sudėtį, instrumentus, grojimo ar vokalinės technikos ypatumus. 2.1.5. Lyginant kūrinius apibūdinti jų išraiškos priemonių ir estetinių ypatybių panašumus bei skirtumus. 2.1.6. Formuluoti estetinius ir asmeninius muzikos vertinimo kriterijus. 2.1.7. Paaiškinti, koks ir kodėl patinka muzikos stilius, žanras, kompozitorius, kūrinys.
2.2. Lyginti ir vertinti skirtingas kūrinio interpretacijas.	2.2.1. Išvardinti kūrinių interpretacijų vertinimo kriterijus. 2.2.2. Pagrįsti savo nuomonę apie kūrinio interpretaciją muzikologijos žiniomis. 2.2.3. Išvardinti geriausiai žinomus Lietuvos ir pasaulio akademinės ir populiariosios muzikos atlikėjus.

3. Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Nuostatos:

- Gerbti Lietuvos ir pasaulio muzikines tradicijas.
- Domėtis muzikiniais įvykiais Lietuvoje ir pasaulyje, dalintis informacija su kitais.
- Suprasti ir gerbti autorių teises.

Esminiai gebėjimai: dėmesingai stebėti ir kritiškai vertinti Lietuvos ir pasaulio muzikinius reiškinius, analizuoti socialines muzikos funkcijas istorijos perspektyvoje, plėtoti asmeninius muzikinius estetinius interesus.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Remiantis asmenine patirtimi ir sukauptomis žiniomis samprotauti apie Lietuvos muzikinės kultūros padėtį.	3.1.1. Išvardinti svarbiausias Lietuvos koncertų sales ir muzikinius teatrus, tradicinius muzikinės kultūros renginius. 3.1.2. Išvardinti populiariausias Lietuvoje muzikines radijo ir televizijos stotis, nusakyti jomis transliuojamos muzikos pobūdį, žanro, stiliaus tendencijas. 3.1.3. Nusakyti muzikinių renginių žanrinę įvairovę, atlikėjų populiarumo priežastis. 3.1.4. Teikti siūlymus dėl Lietuvos muzikinės kultūros plėtros.
3.2. Apibūdinti ir vertinti muzikos statusą šiuolaikinėje visuomenėje.	3.2.1. Nusakyti, kaip keitėsi muzikos statusas istoriniame kontekste. 3.2.2. Nusakyti žiniasklaidos, muzikinės industrijos, interneto poveikį muzikos statusui visuomenėje. 3.2.3. Apibūdinti artimiausios aplinkos garsinę aplinką estetikos ir ekologijos aspektais.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.3. Apibūdinti ir vertinti dalyvavimo muzikiniame gyvenime būdus įvairiais istoriniais laikotarpiais.	3.3.1. Nusakyti kompozitoriaus, atlikėjo, klausytojo vaidmens raidą istoriniame socialiniame kontekste. 3.3.2. Nurodyti kompiuterinių technologijų poveikį muzikos kūrėjų, atlikėjų ir klausytojų veiklai. 3.3.3. Apibūdinti muzikos plagiato formas.
3.4. Apibūdinti ir įvertinti savąją savarankiško muzikos klausymosi patirtį, garsinę aplinką.	3.4.1. Nusakyti muzikos reikšmę savo gyvenime. 3.4.2. Išvardinti dažniausius muzikos klausymosi būdus. 3.4.3. Nusakyti savo muzikinių interesų raidą, tobulinimosi ir savišvietos galimybes. 3.4.4. Išvardinti teigiamąsias ir neigiamąsias garsinės aplinkos ypatybes.

6.4.1.2. Turinio apimtis

Atliekamo repertuaro parinkimo gairės

Atliekamo muzikinio repertuaro sudėtingumas ir pobūdis priklauso nuo konkrečios klasės pajėgumo, mokyklos tradicijų, mokytojo darbo stiliaus.

Repertuarą galėtų sudaryti:

- Vienbalsės ir, pagal galimybes, daugiabalsės autorinės dainos, lietuvių ir kitų pasaulio tautų muzika ir šiuolaikinės jos interpretacijos.
- Įvairių žanrų ir stilių instrumentiniai ir (arba) vokaliniai kūriniai, stambių instrumentinių, vokaliųjų instrumentinių kūrinių fragmentai.
- Lietuvos ir pasaulio populiariosios muzikos kūriniai.

Mokiniam turėtų būti sudaromos galimybės analizuoti atliekamų kūrinių partitūras – jų sandarą, tempo, dinamikos, artikuliacijos ženklus ir kt. Partitūra taip pat padėtų mokiniams kuriant savo interpretacinį sumanymą. Pagal savo galimybes mokiniai turėtų skaityti kūrinius iš natų.

Muzikos kūrinių klausymuisi parinkimo gairės

Muzikos kūriniai klausymuisi parenkami atsižvelgiant į nagrinėjamą muzikos meno raidos aspektą. Parenkami žymiausi Lietuvos ir pasaulio kompozitorių kūriniai, lietuvių ir pasaulio muzikinėms kultūroms būdingiausios muzikos pavyzdžiai ir liaudies muzikos šiuolaikinės interpretacijos.

Muzikos raidą galima nagrinėti šiais aspektais:

- Orkestro raida (renesanso ansambliai, baroko orkestras, *basso continuo*, Manhaimo mokyklos orkestras, romantizmo simfoninis orkestras, šiuolaikiniai orkestrai) ir žymiausi dirigentai. Klausymuisi galima pateikti šių kūrinių, reprezentuojančių atitinkamą laikotarpį, fragmentų: J. S. Bacho „Brandenburgo koncertai“; A. Vivaldžio „Metų laikai“; J. Haidno, V. A. Mocarto ir (arba) L. van Bethoven, P. Čaikovskio, G. Malerio simfonijos, M. Ravelio „Bolero“, B. Briteno „Jaunimo vadovas po orkestrą“, G. Ligečio „Atmosferos“, ir pan. Vertėtų pasižiūrėti diriguojančio H. fon Karajano, V. Gergijjevo, J. Domarko, G. Rinkevičiaus ar pan. vaizdo įrašų.
- Įvairiais laikotarpiais populiarūs instrumentai, namų muzikavimo tradicijos (liutnia, vargonai, klavesinas, fortepijonas, smuikas ir kt.). Įvairūs senoviniai ir šiuolaikiniai ansambliai. Lietuvių instrumentinės muzikos tradicijos, ansambliai, instrumentai. Klausymuisi ir analizei galima parinkti kūrinių, skirtų klasikiniams (kvartetas, fortepijoninis trio ir kt.) arba šiuolaikiniams (šiuolaikinių kompozitorių muziką atliekantys ansambliai, šiuolaikinės populiariosios muzikos grupės, džiazo kolektyvai ir pan.), taip pat lietuviškų kapelų, birbynių, kanklių ir pan. ansamblių atliekamų kūrinių.
- Vokalinė muzika. Operos raida. Sceniniai žanrai. Klausymuisi parenkami, esant galimybėms, žymiausių operų vaizdo fragmentai. Klausomasi dabar gyvenančių ir gerai žinomų praeities operos solistų įdainuotų arijų. Žiūrimi baletų, operečių, miuziklų, roko operų vaizdo įrašų fragmentai.
- Šiuolaikinė populiarioji muzika: žanrai, stiliai, atlikėjai ir interpretavimo ypatumai (džiazas, rokas, elektroninė muzika, repas, *pasaulio muzika* ar kt.).
- Pasaulio muzikinės kultūros – Indija, Kinija, Japonija, Iranas (Persija), Indonezija, Afrika ar kt. Jų ryšiai su Vakarų ir Lietuvos muzikine kultūra.

Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Siekiant labiau sudominti mokinius aplinkos muzikine kultūra, plėsti jų asmeninę muzikinę patirtį ir didinti poreikį domėtis muzika rekomenduojamos diskusijos aktualiais muzikinės kultūros klausimais, pavyzdžiui:

- Lietuvos ir pasaulio radijo bei televizijos stočių transliuojamų klausomiausių muzikos kūrinių sąrašai ir populiariosios muzikos tendencijos.
- Muzikos socialinės funkcijos.
- Informacinės komunikacinės technologijos, žiniasklaida, garso apdorojimo technika ir naujos muzikinės specialybės – garso inžinieriaus, šokių muzikos klubo vedėjo ir šokių muzikos kūrėjo („didžėjo“) ir kt.
- Visur esantis garso fonas – malonumas ar bėda? Garsinės aplinkos estetika ir ekologija.
- Šiuolaikinė kūrybinė industrija – paklausa ir pasiūla. Autorinių teisių įstatymo nuostatos.
- Muzika – gyvenimo ornamentas ar gyvenimo būdas?

6.4.1.3. Vertinimas

Pasiekimų lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Muzikinė raiška ir vertinimas	<p>Atpažįsta atliekamo kūrinio partitūroje nurodytus pagrindinius tempo, dinamikos, artikuliacijos ženklus, nustato metrą.</p> <p>Atlieka nesudėtingus pamokų metu išmokus kūrinius, prisiderindamas prie kartu muzikuojančių mokinių.</p> <p>Kartu su kitais mokiniais dalyvauja bent viename klasės renginyje ir ansamblyje atlieka tam tikslui per muzikos pamokas parengtą kūrinį.</p> <p>Atlieka paskirtą funkciją organizuojant bent vieną kultūrinį muzikinį renginį.</p> <p>Išsako savo nuomonę apie savo ir kitų mokinių muzikavimą, tinkamai vartodamas paprasčiausias muzikos sąvokas.</p>	<p>Išvardina ir paaiškina atliekamo kūrinio partitūroje nurodytus tempo, dinamikos, artikuliacijos ženklus, nustato metrą, perskaito savo partijos ritmą; paaiškina kitus pasitaikančius notacijos ženklus.</p> <p>Atlieka išmokus kūrinius kartu su kitais mokiniais, interpretuodamas taip, kaip kompozitoriaus nurodyta. Parengia ir su grupe atlieką savitą bent vieno kūrinio interpretaciją. Fiksuoja ir paklaustas apibūdina savo išgyvenimus, tai, kas sekėsi ar nesisekė pasirodymo metu.</p> <p>Kartu su kitais improvizuoja akompanimentą solo kūriniui ar skambant muzikos kūrinio įrašui.</p> <p>Kartu su kitais mokiniais dalyvauja keliuose klasės ar mokyklos kultūrinuose muzikiniuose renginiuose, juose atlieka parengtus muzikos kūrinius.</p> <p>Prisideda mokytojui, klasės ar mokyklos mokiniams organizuojant muzikinį renginį, sąžiningai atlieka pasirinktą funkciją.</p> <p>Pagal sutartus kriterijus įvertina savo ir kitų mokinių muzikavimo kokybę.</p>	<p>Nustato kūrinio tonaciją, išvardina ir paaiškina visus partitūroje panaudotus ženklus, gali pasolfedžiuoti ar iš natų pagroti savo partiją. Nusako kelis to paties kūrinio interpretacijos variantus.</p> <p>Atlieka kelis išmokus kūrinius ansamblyje arba solo.</p> <p>Atlikdamas kūrinį solo atskleidžia savitą interpretacinį sumanymą, paaiškina, kas atlikimo metu pasisekė ir ką reikėtų daryti kitaip. Improvizuoja kompozicijose teikiamus solo intarpus.</p> <p>Kartu su mokytoju ar iniciatyvine grupe parengia renginio muzikinę programą ir (arba) scenarijų ir dalyvauja įgyvendinant programą.</p> <p>Renginio metu atlieka vieną du kūrinius solo.</p> <p>Pagal sutartus kriterijus įvertina savo ir kitų muzikavimą, pateikia aiškių ir naudingų siūlymų tobulintis.</p> <p>Tinkamai vartoja muzikos žodyną, mintis reiškia vaizdinga ir dalykiškai tikslia kalba.</p>

Pasiekimų lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Muzikos klausymasis ir vertinimas	<p>Išklausęs muzikos kūrinį nustato jo sukūrimo laikotarpį. Atsimena Vakarų muzikos istorinių laikotarpių pavadinimus ir chronologiją. Išgirsta ir apibūdina dalį iš mokytojo nurodytų kūrinio elementų.</p> <p>Apibūdina klausyto kūrinio charakterį ir nuotaiką, sukeltus estetinius potyrius.</p> <p>Vartoja paprasčiausias muzikos sąvokas.</p>	<p>Išklausęs muzikos kūrinį tinkamai priskiria jį žanrui ar laikotarpiui ir nurodo muzikos kalbos bruožą, pagal kurį susiorientavo. Atpažįsta ir išvardina keletą klasėje klausytų kūrinų kompozitorius ir pavadinimus.</p> <p>Apibūdina Vakarų muzikos stilistines epochas, chronologinę seką, tinkamai priskiria joms bent po vieną svarbų kompozitorių, jo kūrinį.</p> <p>Apibūdina dviejų kontrastingų kūrinų estetinius ir muzikos kalbos ypatumus.</p> <p>Pagal sutartus estetinius vertinimo kriterijus apibūdina klausytą kūrinį, sužadintas emocijas.</p> <p>Apibūdina pagrindines populiariosios muzikos kryptis, nurodo bent po vieną tos krypties atstovą.</p> <p>Kalbėdamas apie muzikos kūrinius vartoja reikiamas sąvokas.</p>	<p>Išklausęs muzikos kūrinį tinkamai priskiria jį žanrui, stiliui, epochai, muzikinei kultūrai ir nurodo muzikos kalbos bruožus, padėjusius susiorientuoti. Apibūdina žymiausias Vakarų muzikos istorijos kompozitorius, išvardina du tris svarbiausius jų kūrinius, kalbėdamas apie istorinį laikotarpį susieja muzikos ir kitų mokomųjų dalykų žinias. Palygina du to paties žanro skirtingais laikotarpiais sukurtus kūrinius, nurodydamas jų estetinius, muzikos kalbos, interpretacijos ypatumus, ryšį su istorinio laikotarpio tradicijomis.</p> <p>Kalba apie muzikos kūrinius išraiškinga ir turtinga kalba, tinkamai vartoja muzikos žodyną.</p>
Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	<p>Aplanko bent vieną gyvo garso koncertą (arba, nesant galimybės, stebi per televiziją rodomus muzikinius renginius) ir jį aprašo pagal pateiktus reikalavimus.</p> <p>Diskutuoja dominančiais probleminiais klausimais.</p>	<p>Aplanko vieną du gyvo garso koncertus (arba nesant galimybės stebi per televiziją rodomus muzikinius renginius) ir laikydamasis sutartos struktūros juos aprašo. Apibūdina socialinių muzikos funkcijų raidą. Nusako savo muzikinius interesus.</p> <p>Paaiškina garso ekologijos problemas.</p> <p>Argumentuodamas diskutuoja mokytojo suformuluotais probleminiais klausimais.</p>	<p>Aplanko tris keturis ar daugiau gyvo garso koncertus, išsamiai juos aprašo ir pristato klasėje. Apibūdina savo muzikinius interesus, nurodo kultūrinius poreikius. Paaiškina garso ekologijos problemas, vengia kenksmingų veiksmų.</p> <p>Argumentuotai išsako savo nuomonę aktualiais probleminiais klausimais, skatina diskutuoti siūlomomis temomis, reaguodamas į aktualius kultūrinius įvykius.</p>

6.4.2. Išplėstinis kursas

6.4.2.1. Mokinių pasiekimai

Šiame skyriuje atskleidžiama mokinių, besimokančių pagal išplėstinio kurso programą, muzikinė kompetencija, apimanti ugdytinas kiekvienos veiklos srities nuostatas, gebėjimus ir žinias.

1. Muzikinė raiška ir vertinimas	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none">Noriai ir aktyviai dalyvauti koncertinėje veikloje, skirti laisvalaikį repeticijoms.Dėmesingai stebėti savo muzikinių pasiekimų raidą.Tolerantiškai, objektyviai ir informatyviai reikšti nuomonę apie savo ir kitų pasirodymus.Siekti paveiklaus ir savito meninio rezultato.	
Esminiai gebėjimai: savitai ir stilingai interpretuojant dainuoti ar groti įvairius muzikos kūrinius, stebėti ir vertinti savo ir kitų muzikos mokymąsi, teikti informatyvius komentarus.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Pateikti kūrinio interpretacinį sumanymą, susietą su kūrinio forma, dinaminio modeliu, partitūroje esančiomis tempo, dinamikos, artikuliacijos nuorodomis, istorinio laikotarpio principais, literatūriniu tekstu.	1.1.1. Paaiškinti kūrinio struktūrą, dramaturgiją. 1.1.2. Atpažinti ir apibūdinti žanro, stiliaus, muzikos kalbos ypatumus. 1.1.3. Žinoti ir komentuoti kultūrinį istorinį muzikos sukūrimo kontekstą.
1.2. Atlikti muzikos kūrinius solo ir (arba) ansamblyje atskleidžiant savitą interpretaciją, ansamblio pojūti.	1.2.1. Laikytis tempo, dinamikos, artikuliacijos nuorodų, išraiškingai frazuoti, įsijausti į kūrinio atlikimą. 1.2.2. Išbandyti keletą atliekamo kūrinio interpretavimo variantų, pasirinkti tikslingiausią. 1.2.3. Paaiškinti, kaip ir kodėl pavyko interpretacinis sumanymas.
1.3. Sukurti ir atlikti aiškios struktūros vokalinę ar instrumentinę kompoziciją.	1.3.1. Suformuluoti kūrinio idėją. 1.3.2. Paaiškinti, kodėl pasirinktas vienas ar kitas kūrybos būdas, muzikos išraiškos priemonės. 1.3.3. Planuoti kūrybos procesą, nuosekliai ir atsakingai įgyvendinti kūrybinius sumanymus.
1.4. Organizuoti klasės, mokyklos ir (arba) kitus muzikinius kultūrinius renginius, atsižvelgiant į renginio paskirtį siūlyti pasirodymo programą ir išraiškingai bei įtaigiai atlikti juose kelis kūrinius.	1.4.1. Apibūdinti muzikinius kultūrinius renginius ir muzikos paskirtį juose. 1.4.2. Paaiškinti įvairių žanrų kultūrinių renginių sceninio ir žiūrovų elgesio ypatumus. 1.4.3. Paaiškinti, kaip sudaroma muzikinio kultūrinio renginio programa, scenarijus. 1.4.4. Dalyvauti visuose pasirengimo renginiui etapuose – nuo idėjos suformulavimo iki parodymo scenoje.
1.5. Formuluoti kriterijus savo ir kitų pasirodymams vertinti, teikti atlikimo tobulinimui naudingus komentarus.	1.5.1. Paaiškinti, kuo remiantis formuluojami vertinimo kriterijai. 1.5.2. Paaiškinti, kuo mokymuisi naudingas vertinimas. 1.5.3. Naudotis kompiuterinėmis technologijomis muzikos mokymosi procesui fiksuoti ir analizuoti.
1.6. Apmąščius savo muzikavimą (kas sekasi gerai ir ne taip gerai) išsikelti tolesnės veiklos tikslus.	1.6.1. Nusakyti savo muzikinių gebėjimų lygį, tai, kas sekasi gerai ir ne taip gerai.

2. Muzikos klausymasis ir vertinimas

Nuostatos:

- Susitelkus ir palankiai nusiteikus klausytis muzikos kūrinių, žadinančių menines emocijas.
- Būti atviram naujovėms, kritiškai vertinti ir toleruoti įvairius muzikos pasaulio eksperimentus.

Esminis gebėjimas: apibūdinti ir vertinti įvairių kūrinių estetines ypatybes, kultūrinį ir istorinį kontekstą, žanro, stiliaus ir interpretacijos ypatumus.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Atpažinti ir nurodyti klausomo muzikos kūrinio stilių, žanrą, panaudotas muzikos išraiškos priemones. Remiantis muzikos ir kitų mokomųjų dalykų (istorijos, geografijos, etikos, religijotyros ir kt.) žiniomis paaiškinti Vakarų muzikinės kultūros raidos ypatumus, apibūdinti ryškiausias pasaulio muzikines kultūras.	2.1.1. Grupuoti muzikos kūrinius pagal pasirinktus požymius (muzikinė kultūra, istorinis laikotarpis, žanras, stilius, interpretacijos ypatumai ar pan.). 2.1.2. Nurodyti muzikos išraiškos priemones, būdingas tam tikram muzikos žanrui, stiliui ar kultūrai.
2.2. Palyginti dviejų skirtingų stilių ir dviejų skirtingų kultūrų muzikos kūrinius apibūdinant išraiškos priemonių ir estetinių ypatybių skirtumus, pagrįsti teiginius muzikos ir kitų dalykų žiniomis. Susieti muzikinius išpūdžius su asmenine patirtimi, samprotauti apie kūrinio potekstes, išsakyti, kokius egzistencinius apmąstymus jis sukelia.	2.2.1. Apibūdinti klausomų kūrinių muzikos išraiškos priemones, estetines ypatybes, grojimo ar vokalinės technikos ypatumus. 2.2.2. Sekti kūrinio partitūrą, atpažinti svarbiausius formos elementus (pagrindinė tema, šalutinė tema, kadencija, dalies pabaiga ir pan.). 2.2.3. Paaiškinti klausomo kūrinio kontekstą.
2.3. Palyginti, apibūdinti ir įvertinti to paties kūrinio interpretacijas pagal estetinius kriterijus.	2.3.1. Nusakyti, kaip atlikėjai vartoja muzikos išraiškos priemones, susieti su istorinio laikotarpio interpretacijos kanonais. 2.3.2. Nurodyti asmeninius interpretacijos vertinimo kriterijus. 2.3.3. Nurodyti estetinius interpretacijos vertinimo kriterijus.

3. Muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Nuostatos:

- Puoselėti savo krašto muzikines kultūrinės tradicijas.
- Noriai lankyti koncertus ir (arba) stebėti televizijos kanalais transliuojamus muzikinius renginius, skaityti meno publicistiką.
- Kryptingai, perimant mokytojo, kitų mokinių ir apibendrinant savo patirtį plėtoti individualius muzikinius interesus.

Esminiai gebėjimai: analizuoti ir kritiškai vertinti Lietuvos ir pasaulio muzikinius reiškinius, nusakyti asmeninius muzikinius estetinius poreikius ir interesus.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Analizuojant esamą situaciją prognozuoti Lietuvos muzikinės kultūros vystymosi kryptis.	3.1.1. Remiantis asmenine patirtimi komentuoti Lietuvos muzikinę kultūrą, nurodyti teigiamąsias jos ypatybes ir trūkumus. 3.1.2. Savo nuomonę argumentuoti Lietuvos kultūrinio gyvenimo faktais.
3.2. Analizuoti šiuolaikinių Lietuvos ir pasaulio muzikinių kultūrų ryšius, kritiškai vertinti jų poveikį.	3.2.1. Nurodyti požymius, kurie liudija pasaulio kultūros poveikį Lietuvos muzikai. 3.2.2. Samprotauti apie Lietuvos muzikinės kultūros pažinimo svarbą puoselėjant tautinę tapatybę.

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.3. Remiantis asmenine patirtimi ir sukauptomis žiniomis apibūdinti ir įvertinti žiniasklaidos ir muzikinės industrijos poveikį muzikos statusui šiuolaikinėje visuomenėje.	3.3.1. Paaiškinti Autorinių teisių įstatymo nuostatas. 3.3.2. Išvardinti ir apibūdinti socialines muzikos funkcijas (estetinę, kompensacinę, komunikacinę, pramoginę, apeiginę), jų vyravimo kaitą. 3.3.3. Išvardinti plagiato muzikoje formas, nurodyti jų pavyzdžių ir plagijavimo priežastis.
3.4. Argumentuotai paaiškinti, kuo muzikos pažinimo patirtis gali būti naudinga asmeniniame gyvenime ir renkantis profesiją.	3.4.1. Paaiškinti šiuolaikinio pasaulio garso ekologijos problemas. 3.4.2. Savais žodžiais paaiškinti sąvokų „elitinė muzika“ ir „masinė muzika“ reikšmę. 3.4.3. Išvardinti Lietuvos aukštąsias mokyklas, teikiančias su muzika susijusį išsilavinimą.

6.4.2.2. Turinio apimtis

Atliekamo repertuaro parinkimo ir veiklos kryptių gairės

Išplėstinį kursą pasirinkę mokiniai plėtoja muzikos atlikimo ir interpretavimo gebėjimus muzikuodami chore, džiaz, roko, popmuzikos, folkloriniame ansamblyje arba *solo*. Repertuaro pagrindą turėtų sudaryti kolektyvui būdingi muzikos kūriniai (roko grupė – roko stiliaus dainos ir instrumentinės kompozicijos, folklorinis ansamblis – liaudies dainos ir pan.). Tačiau mokiniai turėtų atlikti ir kitos stilstikos kūrinių. Repertuare turėtų būti skirtingo charakterio, nuotaikos, techninio sudėtingumo kūrinių. Svarbu mokinius įtraukti į aktyvią koncertinę veiklą. Išplėstinį kursą pasirinkę mokiniai skatinami kurti autentiškas kompozicijas – dainas ar instrumentinius kūrinius.

Mokiniai skiria laisvalaikį repeticijoms, rengiamų kūrinių analizei, kitų atlikėjų interpretavimo ypatumų vertinimui. Informacijos, žymių atlikėjų koncertų įrašų ieškoma internete, ypač naudingi socialiniai tinklai (*YouTube, MySpace* ir kt.). Mokytojas su mokiniais aptaria reikšminius žodžius, padėsiančius rasti ir pasirinkti informaciją.

Muzikos kūrinių klausymuisi parinkimo gairės

Muzikos kūriniai klausymuisi parenkami atsižvelgiant į nagrinėjamą muzikos meno raidos aspektą, pavyzdžiui:

- Skirtingų stilių (renesanso, baroko, klasicizmo, romantizmo, modernizmo ir postmodernizmo) ir žanrų (daina, šokis, arija, pjesė, koncertas ar pan.) kūrinių interpretavimo ypatumai.
- Muzikos kalbos ir išraiškos priemonių vartojimas skirtingais istoriniais laikotarpiais sukurtuose kūriniuose.
- Muzikos kalbos ir išraiškos priemonių vartojimas skirtingų kultūrų muzikoje.

Išplėstinį kursą pasirinkę mokiniai, klausydami ir analizuodami bendrajam kursui nurodytus muzikos kūrinius, pateikia gilesnių išvalgų, išsamių argumentų, remiasi kitų mokomųjų dalykų žiniomis. Parengia istorinių laikotarpių, stilstinių kryptių, kultūrų muzikos pristatymus pasirinktu aspektu. Padeda mokytojui ir kitiems mokiniams rasti reikiamų muzikos įrašų ar informacijos internete.

Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

- Koncertų lankymas, atsiliepimų apie juos rengimas ir pristatymas pamokų metu. Mokydamiesi muzikos, mokiniai turėtų aplankyti bent po vieną per pusmetį gyvos muzikos koncertą ir parengti apie kiekvieną iš jų atsiliepimą raštu pagal sutartą struktūrą.
- Diskusijos aktualiomis šiuolaikinio pasaulio muzikinėmis temomis, kai kiekvienas diskutuojantysis pateikia keletą argumentų, pagrįstų surinkta informacija: muzikos socialinės funkcijos ir jų raida istoriniame kontekste; žiniasklaida ir muzikinė industrija; informacinės komunikacinės technologijos ir jų poveikis muzikos pasauliui; naujos muzikinės inžinerinės specialybės; asmeniniai muzikiniai interesai ir jų sąveika su nūdienos Lietuvos ir pasaulio muzikos industrijos tendencijomis; muzikos ekologija, poveikis žmogui. Iš kiekvienos šių probleminių sričių pasirinkęs dominančią temą, mokinys galėtų parengti tiriamąjį darbą pagal su mokytoju suderintus reikalavimus ir sutartu laiku jį pristatyti klasėje. Mokinys taip pat galėtų siūlyti aktualius probleminius klausimus diskusijoms.

6.4.2.3. Vertinimas

Pasiekimų lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Muzikinė raiška ir vertinimas	<p>Išvardina ir paaiškina atliekamo kūrinio partitūroje nurodytus tempo, dinamikos, artikuliacijos ženklus, nustato metrą, perskaito savo partijos ritmą. Atlieka keturis penkis muzikos pamokų metu išmokus kūrinis kartu su kitais mokiniais. Atlieka bent vieną su grupe sukurtą savitą kūrinio interpretaciją, nusako savo indėlį ją kuriant. Improvizuoja kartu su kitais. Dalyvauja dviejuose trijuose klasės ar mokyklos kultūrinuose renginiuose, juose atlieka klasėje parengtus vieną du muzikos kūrinius. Sąžiningai atlieka paskirtą funkciją organizuojant renginį. Samprotauja apie savo ir kitų mokinių muzikavimo kokybę.</p>	<p>Nustato kūrinio tonaciją, išvardina ir paaiškina visus partitūroje panaudotus ženklus, gali pasolfedžiuoti ar iš natų pagroti savo partiją. Parengia kūrinio interpretacijos sumanymą ir vieną dvi alternatyvas. Atlieka kelis išmokus kūrinis ansamblyje arba solo. Sukuria bent vieną aiškios struktūros dainą ar instrumentinę pjesę, paaiškina savo sumanymą. Atlikdamas kūrinį solo atskleidžia savitą interpretacinį sumanymą, paaiškina, kas atlikimo metu pasisekė ir ką reikėtų daryti kitaip. Kartu su mokytoju ar iniciatyvine grupe parengia vieno dviejų renginių muzikinę programą, scenarijų. Atlieka vieną du kūrinius solo. Vertindamas suformuluoja aiškius ir naudingus pasiūlymus, kaip tobulinti muzikinius pasiekimus.</p>	<p>Atlieka parengtus kūrinius miesto, šalies ar tarptautinio lygio konkursuose. Muzikos kūrinius atlieka savitai, įtaigiai, demonstruoja išlavintus gebėjimus ir atlikimo technikos įgūdžius. Dainuoja daugiabalsius kūrinius ansamblyje, atskleidžia išvystytą ansamblio pojūtį. Sukuria kelias kompozicijas, suorganizuoja jų atlikimą – pasirenka atlikėjus, repetuoja, parenka tinkamą pristatymui kultūrinį renginį. Iškelia muzikinio renginio idėją, suburia komandą, suorganizuoja renginį. Apibūdina savo muzikinių pasiekimų lygį. Vertindamas kitus taikliai nusako jų veiklos pranašumus ir trūkumus, aiškiai suformuluoja pasiūlymus, kaip ir ką tobulinti.</p>
Muzikos klausymasis ir vertinimas	<p>Išklausęs muzikos kūrinį tinkamai priskiria jį istoriniam laikotarpiui, stiliui, muzikinei kultūrai ir nurodo muzikos kalbos bruožą, pagal kurį susiorientavo. Apibūdina stilistines Vakarų muzikos epochas, orientuojasi istoriniame laike. Apibūdina dviejų kontrastingų kūrinių estetinius ir muzikos kalbos ypatumus. Pagal sutartus estetinius vertinimo kriterijus apibūdina klausyto kūrinio interpretaciją.</p>	<p>Išklausęs tinkamai priskiria kelis muzikos kūrinius istoriniam laikotarpiui, žanrui, stiliui, muzikinei kultūrai ir nurodo skiriamuosius jų bruožus. Gali nurodyti kai kurių kūrinių kompozitorius ir pavadinimus. Susieja muzikos ir kitų mokomųjų dalykų žinias. Palygina du to paties žanro skirtingais laikotarpiais sukurtus kūrinius, nurodydamas jų estetinius, muzikos kalbos, interpretacijos ypatumus, ryšį su istorinio laikotarpio tradicijomis. Kalba apie muzikos kūrinius išraiškinga ir turtinga kalba, tinkamai vartoja sąvokas.</p>	<p>Nurodo klausyto kūrinio pavadinimą ir kompozitorių, apibūdina kompozitoriaus gyvenamojo laikotarpio ir vyraujančio stiliaus estetinius idealus, interpretavimo tradicijas, kompozitoriaus asmeninio stiliaus ypatumus. Remdamasis žiniomis atskleidžia kūrinio potekstes, išsako sukeltus egzistencinius apmąstymus. Analizuoja, argumentuotai vertina kūrinius kultūriname ir asmeninės patirties kontekste. Nusako Vakarų muzikos istorinių estetinių idealų kaitos dėsnį.</p>

Pasiekimų lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
			Pasirinkęs dominančią temą iš muzikos pažinimo srities parengia tiriamąjį darbą ir pristato jį klasei. Kalba apie muzikos kūrinius išraiškina ir turtinga kalba, tikslingai vartoja muzikologijos sąvokas.
Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	<p>Aplanko vieną du gyvo garso koncertus ir laikydamasis sutartos struktūros juos aprašo. Apibūdina asmeninius muzikinius interesus. Vengia kenksmingų garsinės aplinkos veiksmų.</p> <p>Diskutuoja mokytojo suformuluotais probleminiais klausimais.</p>	<p>Aplanko tris keturis ar daugiau gyvo garso koncertus, juos išsamiai aprašo ir pristato klasėje.</p> <p>Apibūdina socialines muzikos funkcijas. Apibūdina asmeninius muzikinius interesus, parengia mėgstamos muzikos pristatymą klasei.</p> <p>Analizuoja garso ekologijos problemas, laikosi saugos reikalavimų.</p> <p>Argumentuotai išsako savo nuomonę aktualiais probleminiais klausimais, analizuoja aktualias kultūrinės situacijas. Randa informacijos apie dominančius muzikinius reiškinius, pasidalina ja su kitais.</p>	<p>Nuolat lankosi arba pats dalyvauja koncertuose. Juos analizuoja raštu ir žodžiu, suformuluoja išvadas, padedančias tobulinti savo muzikinius pasiekimus. Paaiškina socialinių muzikos funkcijų raidą, istorinį kontekstą. Išsamiai atskleidžia muzikos veikėjų vaidmenį, jų kaitą. Išvardina ir apibūdina naujas garso technologijas, su jomis susijusias specialybes. Paaiškina pozityvų ir negatyvų garsinės aplinkos poveikį. Inicijuoja klasėje diskusijas apie aktualius muzikiniam pasauliui įvykius, randa naujausias informacijos ir ja dalinasi. Pasižymi turtinga ir dalykiškai tiksliu kalba.</p>

7. Šokis – meninio ugdymo dalykas

7.1. Dalyko paskirtis

7.1.1. Vidurinio ugdymo bendroji šokio dalyko programa skirta nuosekliai tęsti pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrąją šokio dalyko programą. Šokio programa pritaikyta mokiniams, turintiems įvairią šokio patirtį, ir atitinka įvairius šokio polinkius turinčių mokinių interesus. Programa taip pat suteikia mokiniams, neturintiems jokios šokio patirties, galimybę išbandyti save naujoje meninėje veikloje.

7.1.2. Šokio programa apima svarbiausias šokio, kaip vienos iš meno šakų, žinias, veiklas ir principus. Vidurinėje mokykloje mokiniai, mokydamiesi šokio, galės susiformuoti teigiamą nusiteikimą ir norą domėtis šokiu, įgyti šokio žinių ir supratimo, gebėjimų šokti, kurti, stebėti ir suprasti šokį, suformuluoti, pasakyti ir pagrįsti savo išspūdžius, nuomonę ar mintis, kilusias dalyvaujant įvairiose šokio veiklose. Programoje daug dėmesio skiriama šokio sąsajoms su kasdieniu gyvenimu. Mokiniai mokysis išvelgti ir pritaikyti įgytą šokio patirtį siekiant karjeros arba tenkinant asmeninius socialinius ir kultūrinius poreikius.

7.1.3. Vidurinėje mokykloje mokiniai gali mokytis šokio pagal bendrojo arba išplėstinio kurso programą, gali pasirinkti visai jo nesimokyti.

7.1.4. Bendrojoje šokio programoje nusakomi tikslai ir uždaviniai, struktūra, ryšiai su kitais dalykais, taip pat ugdymo gairės, mokymosi aplinka, bendrojo ir išplėstinio kursų paskirtis, mokinių pasiekimai, mokymo turinio apimtis ir vertinimas. Mokinių pasiekimai nurodomi kaip žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų, kurių tikimasi baigiant dvyliktą klasę, visuma. Mokytojai, atsižvelgdami į mokinių poreikius, polinkius ir pasiekimų lygį, mokymo(si) sąlygas ir tradicijas mokykloje ir į bendrosios programos reikalavimus, pritaiko šokio ugdymo turinį klasei (ar mobiliajai grupei) ir pavieniams mokiniams. Ugdymo turinys mokytojo planuojamas mokslo metams ir trumpesniems laikotarpiams (pamokų ciklui, pamokai ir kt.).

7.2. Tikslas, uždaviniai, struktūra

7.2.1. **Tikslas** – ugdyti mokinių šokio ir bendrąsias kompetencijas, teikiančias galimybę tapti kūrybinga, aktyvia, estetinei patirčiai atvira, prasmingai savo psichofizines galias, meninius ir kultūrinius poreikius tenkinti gebančia asmenybe.

7.2.2. Uždaviniai

Siekiama, kad mokiniai:

- kauptų judesių ir šokio žodyną, plėstų kinestezines kūno galias, leidžiančias šokio raiškos priemonėmis komunicuoti ir patirti estetinių išgyvenimų;
- įgytų ir plėstų šokio kūrybos patyrimą, ugdytųsi gebėjimus, reikalingus savarankiškai kurti, pristatyti kūrybinės šokio veiklos rezultatus ir aktyviai dalyvauti kultūriniame bendruomenės gyvenime;
- stebėtų, analizuotų ir vertintų šokio kūrinius estetiniu, istoriniu, kultūriniu ir socialiniu požiūriais;
- susipažintų su šokio meno istorija ir stilistine dabarties šokio įvairove, išvelgtų jos santykį su praeities šokio menu, šiuolaikinių technologijų ir žiniasklaidos poveikį;
- suvoktų meno, kultūros ir kitų gyvenimo veiklos sričių tarpusavio sąsajas, meninės patirties reikšmę visapusiškai asmenybės saviugdai.

7.2.3. **Dalyko struktūra.** Siekiant sudaryti sąlygas mokytis šokio mokiniams, turintiems ir neturintiems šokio patirties, ir atsižvelgiant į mokinių poreikius gilintis į šokio dalyką, šio dalyko siūloma mokytis pagal **bendrojo arba išplėstinio** kurso programą. Jos skiriasi paskirtimi ir sudėtingumu.

7.2.3.1. Mokydamiesi pagal bendrojo kurso programą mokiniai įgyja pamatinį supratimą apie šokio meną, jei 1–10 klasėse neturėjo šokio patirties (arba ji buvo fragmentiška, pavyzdžiui, tik pradinėse klasėse) ir šokio dalyką pasirinko tik 11–12 klasėse. Atsižvelgiant į vienuoliktokų ir dvyliktokų, pradedančių pažinti šokį, psichinę brandą, palyginti su pradedančiais pirmokais ar penktokais, šokio ugdymo turinys yra sudėtingesnis analizuojamų klausimų ir temų požiūriu, atveriantis galimybes nuodugniau nagrinėti menines problemas. Tačiau kūno kinestezinės (judėjimo) galios, susijusios su kultūriškai susiformavusių žanrų šokio judesių atlikimu, gali būti tokio pat lygmens kaip ir jaunesnių mokinių. Todėl organizuojant fiziškai susiformavusių, kartais net įgijusių ydingą kūno laikyseną ar judėjimo įprotį vidurinės mokyklos pakopos mokinių šokio ugdymą re-

komenduojama nesiekti šokio žingsnių atlikimo technikos gludavimo (tobulinimo), bet daugiau dėmesio skirti bendram kūno judėjimo galių plėtojimui, atliekant įvairių žanrų šokio judesius, žingsnius ar jų derinius.

7.2.3.2. Išplėstinis kursas yra skirtas mokiniams, turintiems įvairios šokio patirties ir numatantiems sieti savo profesinę karjerą su menais, humanitariniais ar socialiniais mokslais, ir teikia jiems galimybę gilintis į atskiras šokio dalyko veiklos sritis.

7.2.3.3. Tiek bendrojo, tiek išplėstinio kurso šokio programą sudaro šios **veiklos sritys**:

- *šokio raiška* (pabrėžiama aktyvi mokinių šokio veikla, kurią sudaro įvairių žanrų ar stilių šokių mokymasis ir atlikimas bei šokio kūryba, apimanti savitą žinomų šokių žingsnių arba natūralių, kasdinių judesių, kuriems nereikia išankstinių kultūrinių šokio žanrų žinių, jungimą);
- *šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas* (teikia mokiniams galimybę stebėti įvairius šokio reiškinius (šokio kompozicijas, spektaklius, šokio šventes, koncertus, festivalius ar kt.) ir nagrinėti juos asmeninės patirties ir estetinių išgyvenimų požiūriu, vertinti meninius sprendimus, remiantis bendrosiomis kultūros žiniomis, studijuoti istorinę šokio raidą ir šių dienų šokio aktualijas);
- *šokio pažinimas socialiniame kultūriniame gyvenime* (skatina tyrinėti šokio pasireiškimą kasdiniame gyvenime, santykį su tikrove, praeitimi ir dabartimi, asmeniu ir visuomene, siejant su mokinių socialine ir kultūrine aplinka (šeima, klase, mokykla, gyvenamosios vietos bendruomene ar bendrų interesų grupe), kasdiene šokio nauda ir įgyjama šokio patirtimi).

Visų šių sričių veiklos mokant pagal bendrojo kurso programą yra neišskiriamai susijusios, jų proporcijos ugdymo procese turėtų būti pasirenkamos atsižvelgiant į mokinių poreikius ir galimybes, siekiant suteikti jiems galimybę pasiekti geriausius mokymosi rezultatus. Mokant pagal išplėstinio kurso programą galima plačiau, nuodugniau ir kryptingiau plėtoti kurios nors vienos veiklos srities mokinių žinias ir gebėjimus.

7.3. Programos įgyvendinimas: integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka

7.3.1. Integravimo galimybės. Šokio dalyko veiklos sritys ir pasiekimai gali būti glaudžiai integruojami su kitų ugdymo sričių ar mokomųjų dalykų veikla ir pasiekimais. Integracija galima, pavyzdžiui:

- *su doriniu ugdymu* – drauge su kitais šokant, kuriant ir susipažįstant su kitų tautų šokiais sprendžiamos bendravimo ir tolerancijos problemos, gilinamasi į elgesio kultūros, pagalbos, savigarbos, pagarbos, atsakomybės nuostatų raišką kasdiniame gyvenime;
- *su kitais meno dalykais* (daile, muzika, teatru ir kt.) – nagrinėjant bendras meno kultūros, istorijos, teorijos, estetikos ir kritikos problemas, meninės kūrybos bruožus ir meno kūrinio suvokimo, interpretavimo ir vertinimo principus, vykdant meno projektus;
- *su gimtąja ir užsienio kalbomis* – išreiškiant šokio veiklos išpūdžius ir potyrius žodžiu ar raštu, mokantis tinkamai suformuluoti mintis, taisyklingai vartoti šokio sąvokas, ieškant kūrybinių idėjų literatūros tekstuose arba papildant žodinę raišką judesiu;
- *su socialiniu ugdymu* – susipažįstant su įvairių istorinių laikotarpių, kultūrinių epochų, geografinių vietovių šokio paveldu, tradicijomis ir naujovėmis, tyrinėjant politinį, socialinį, kultūrinį meno kūrinių kontekstą, visuomeninį meno vaidmenį įvairiose istorinėse epochose;
- *su gamtos ir tiksliaisiais mokslais* – atrandant kūrybinių, judesio idėjų gamtiniame pasaulyje ir jo reiškiniuose, per šokį ir judėjimą gilinantis į žmogaus organizmo funkcijas, nagrinėjant sveikos gyvensenos, darnaus vystymosi problemas;
- *su kūno kultūra* – pažįstant savo judėjimo galimybes, puoselėjant kūno ir dvasios darną per įvairių fizinių gebėjimų (koordinacijos, vikrumo ir kt.) ir savybių (jėgos, greičio, išvermės, plastiškumo ir kt.) ugdymą;
- *su informacinio raštingumo ugdymu* – naudojant skaitmenines ir kitas informacines komunikacines technologijas šokiui stebėti, kurti, fiksuoti ir demonstruoti, ieškoti informacijos apie šokį, ją rengti ir pristatyti.

7.3.2. Ugdymo gairės. Organizuojant šokio ugdymą vidurinio ugdymo pakopoje rekomenduojama atsižvelgti į bendruosius ugdymo turinio prioritetus:

- dalyko kompetencijų reikšmės tenkinant kasdienio gyvenimo poreikius išryškėjimas;
- dėmesys ugdymo proceso planavimui, diferencijavimui ir individualizavimui;
- mokinių pasirinkimo galimybių ir mokymosi motyvacijos didinimas;
- galimybių naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis ugdymo procese išryškėjimas;
- mokyti padedančio vertinimo reikšmės didinimas.

Siekiant programoje numatytų uždavinių, svarbus yra šokio ir bendrųjų kompetencijų ryšys ir naudojimosi jomis kasdieniame gyvenime nuostata. Atkreiptinas dėmesys į šiuos aspektus:

kinestezinio ugdymosi ir asmenybės savivokos integralumas. Šokdamas mokinys tyrinėja ir pažįsta savo, o dalyvaudamas bendroje šokio veikloje – ir kitų judėjimo stilių ir galimybes, tad kartu mokosi toleruoti fizinius skirtumus ir ypatumus. Apmąstydamas emocinės, dvasinės patirties įtaką judėjimo pobūdžiui vertina jo tobulinimo galimybes ir būdus;

šokio veiklos sričių (raiškos, interpretavimo ir vertinimo) integralumas. Šokdamas, kurdamas, stebėdamas, interpretuodamas ir vertindamas įvairaus pobūdžio šokio raišką, diskutuodamas ir dalydamasis išgyvenimais mokinys pažįsta ir apmąsto savo ir kitų dvasinę patirtį, taigi formuojasi savo požiūrį ir nuostatas;

šokio ir socialinio kultūrinio gyvenimo ryšys. Šokis yra tam tikra kalba, kurią reikia mokytis suprasti ir naudoti ja socialinėms kultūrinėms reikmėms tenkinti. Aktyvus šokio renginių lankymas, dalyvavimas įvairioje šokio veikloje, integruotuose meno projektuose mokykloje ir už jos ribų didina mokinių galimybes tenkinti savo bendravimo, bendradarbiavimo, socializacijos, savęs įtvirtinimo poreikius, praturtina bendruomenės (klasės, mokyklos, miesto, šalies) kultūrinį gyvenimą, ugdo mokinių toleranciją ir pilietiškumą.

Siekiant įgyvendinti šiuos aspektus, sudaryti sąlygas diferencijavimui ir individualizavimui ir efektyvinti ugdymo proceso organizavimą gali būti veiksminga mokymosi bendradarbiaujant strategija, kurios pagrindinis tikslas – pasiekti, kad mokiniai, keisdami patirtimi, geriau išmoktų. Ypač tai gali praversti tenkinant išplėstinį kursą pasirinkusių mokinių, kurių dažnai nesusirenka reikiamo skaičiaus atskirai grupei suformuoti, poreikius. Mokiniai, turintys didesnės, tačiau nevienodos šokio žanrų požiūriu patirties, įgytos įvairaus pobūdžio šokio būreliuose, kolektyvuose ar studijose, šitaip gali plėtoti savo bendruosius ir šokio gebėjimus. Galėdami dalytis turimomis šokio žiniomis su kitais, jie pasitikrina savąją šokio kompetenciją. Be to, jie susipažįsta su kito mokinio pateikiamomis kitokio šokio žanro žiniomis.

Planuojant vidurinio ugdymo pakopos šokio ugdymą svarbu sudaryti kiekvieno šokio dalyką pasirinkusio mokinio ugdymo planą, pageidautina dvejimems metams, aptariant su visais mokiniais, kokių bendrų šokio aspektų jie norėtų siekti: ar išmokti konkrečių šokio žingsnių ar šokių, rengiantis šimtadieniui, išleistuvėms ar kitokiam proginiam mokyklos renginiui, ar išbandyti įvairius šokio kūrybos būdus ir principus, kuriant savą šokio kompoziciją, kurią taip pat galima pristatyti mokyklos bendruomenei, ar daugiau stebėti šokio vaizdo medžiagą, ją nagrinėti, vertinti siejant su matytais šokio spektakliais, organizuojant diskusijų klubus ir pan. Rekomenduojama stengtis apimti visus šiuos aspektus įvairiomis proporcijomis pagal mokinių pageidavimus.

Organizuojant vidurinio ugdymo pakopos šokio pamokas siūloma taikyti grupines užduotis, kurios skatina mokinius veikti savarankiškai ir aktyviai, tiek kuriant ir atliekant šokį, tiek analizuojant ir vertinant šokio reiškinius ir apmąstant patirtį. Tinka projektinis, tiriamasis darbas, skatinantis jaunimą pritaikyti šokio ir bendruosius gebėjimus kasdieniame gyvenime: mokiniams siūloma ieškoti kultūrinių (pavyzdžiui, žymių menininkų kūrybos, etninio šokio paveldo išsaugojimo) ar socialinių (pavyzdžiui, senelių namų gyventojų, vaikų namų auklėtinių, ligoninių pacientų kultūrinio užimtumo) klausimų sprendimo būdų.

Vertinant vidurinio ugdymo pakopos šokio pasiekimus pabrėžiamas šiuolaikinis požiūris į vertinimą kaip mokytis skatinantį veiksni. Todėl pateikiant mokymosi užduotis itin svarbu apibrėžti vertinimo kriterijus, kad mokiniai pagal juos galėtų vertinti save ir draugus. Rekomenduojamas formuojamasis vertinimas, kuris padeda išsaugoti mokymosi motyvaciją, ugdyti teigiamą požiūrį į šokį, pasiekti, kad kiekvienas mokinys atskleistų visas savo išgales. Informacija apie tai, kaip mokiniams sekasi, gali būti renkama stebėjimo būdu, fiksuojant diagnostinio vertinimo užduočių atlikimą, naudojantis aplanku, į kurį sudedami kūrybos ir mokymosi procesą atspindintys darbai. Vertinimo informacija atspindi ne tik tai, ko mokinys išmoko, bet ir ko jis buvo mokomas. Mokytojas, apibendrinęs vertinimo informaciją, priima sprendimą apie mokinio pasiekimus pagal aiškius kriterijus. Įvertinant pabrėžiama, kokią individualią pažangą mokinys padarė. Iš įvertinimo turi būti aišku, kuria linkme mokiniui reikia veikti, kad rezultatai būtų dar geresni.

7.3.3. Mokymosi aplinka. Šokio pamokoms būtina judėjimui pritaikyta aplinka (šokio klasė ar salė). Pageidautina, kad būtų įrengta speciali patalpa medinėmis grindimis arba išklota linoleumu ar specialia šokio danga (netinka kilimu ar plytelėmis). Per šokio pamokas būtina turėti garso grotuvą, pageidautina – vaizdo demonstravimo aparatūrą, filmavimo kamerą, garso ir vaizdo įrašų rinkinius. Siekiant tikslingai naudoti IKT, jos turi būti lengvai mokytojams ir mokiniams pasiekiamos.

Sudarant sąlygas mokiniams suvokti kasdienio meninio proceso, kaip galimos profesijos, ypatumus rekomenduojama organizuoti mokymąsi bendraujant su profesionaliais menininkais. Meninio kūrybinio proceso stebėjimas repeticijose, spektakliuose, koncertuose, susitikimai su choreografais, šokėjais, šokio kritikais ar mokslininkais didina mokinių domėjimąsi šokiu, teikia galimybę įgyti naujos patirties. Ypač skatintini bendri kūrybiniai projektai su menininkais, kai mokiniai įgyja galimybę kartu su profesionalais kurti ar šokti.

7.4. Mokinių pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas

7.4.1. Bendrasis kursas

7.4.1.1. Mokinių pasiekimai

Nuostatos: <ul style="list-style-type: none"> • Domėtis šokiu. • Priimti savo ir kitų kūno sudėjimą ir judėjimo stilių. • Įžvelgti ir kelti kūrybines idėjas. • Bendradarbiauti prisidedant savo indėliu ir priimant kito nuomonę. • Priimti šokio įvairovę. • Įžvelgti kasdienę šokio naudą ir reikšmę šiuolaikinei kultūrai. 	
1. Šokio raiška	
Esminiai gebėjimai: reikšti savo mintis, jausmus, kūrybines idėjas šokiu.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Šokti pavieniui, poroje ir grupėje įvairius judesius, šokio žingsnius, jų derinius ir (arba) šokius.	1.1.1. Remtis kinestezinėmis kūno galiomis stengiantis judėti koordinuotai, išlaikyti taisyklingą laikyseną. 1.1.2. Derinti kvėpavimą su atliekamais judesiais. 1.1.3. Įvardyti atliekamus šokio žingsnius ir (arba) šokius.
1.2. Pasirinkti kūrybinę šokio idėją ir pristatyti ją pasirinktu būdu (žodžiu, raštu, piešiniais ar schemomis).	1.2.1. Nurodyti idėjos pasirinkimo motyvus (turima šokio patirtis, tam tikri šokio interesai, draugų paskata ar kt.). 1.2.2. Nusakyti galimus kūrybinių idėjų paieškos šaltinius (įvairūs šokio žanrai, kultūros tradicijos, socialinės problemos, asmeniniai išgyvenimai ar kt.).
1.3. Improvizuoti pavieniui ir grupėje, atliekant natūralius (nesusijusius su konkrečiu šokio žanru) judesius.	1.3.1. Skirti ir išvardyti šokio elementus (judesį, erdvę, ritmą, tempą, dinamiką, judesio jėgą), išreikšti juos. 1.3.2. Išvardyti pagrindinius kūrybos procesus (judesių paieška, tyrinėjimas, jungimas, derinimas ir t. t.). 1.3.3. Paašškinti, kaip šokio elementais, žingsniais ar jų deriniais galima perteikti mintis, jausmus, kūrybines idėjas.
1.4. Komponuoti judesių sekas pavieniui, poroje ir grupėje, atliekant natūralius judesius ir (arba) įvairių šokio žanrų žingsnius ir jų derinius.	
Esminis gebėjimas: pristatyti šokio veiklos rezultatus.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.5. Šokio projekte vykdyti pasirinktą ar paskirtą funkciją (kurti, šokti, repetuoti, parinkti muziką, kostiumus, sukurti reklamą ar kt.).	1.5.1. Išvardyti šokio projekto dalyvių funkcijas, nurodyti jų ypatumus ir sąsajas, siekiant bendro tikslo. 1.5.2. Išvardyti šokio projekto sudedamąsias dalis ir organizavimo etapus. 1.5.3. Aptarti projekto vykdymo planą ir parengti jį naudojantis IKT.
1.6. Parengti išorines sąlygas (pasirodymo vietą, informacinius pranešimus ar kt.), kurių reikia, siekiant pristatyti šokio projektą bendruomenei.	1.6.1. Išvardyti išorines sąlygas (dalyvių paieška, repeticijų ir pasirodymo vieta ir laikas, reklama, žiūrovų paieška ir kt.) ir jų sąsajas, būtinas siekiant sėkmingai pristatyti šokio projektą publikai. 1.6.2. Aptarti šokio projekto pristatymo virtualiojoje erdvėje galimybes ir ypatumus.

2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas

Esminis gebėjimas: suvokti ir vertinti šoki.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Išsakyti savo nuomonę apie stebėtą šokio kūrinį ir pagrįsti ją, nurodant ryšį tarp kilusio išpūdžio ir šokyje panaudotų priemonių.	2.1.1. Išvardyti šokio priemones (šokio elementų raiška, kompozicijos struktūra, atlikėjų technika ir pan.), kurios sukuria šokio nuotaiką, perteikia prasmes, sukelia išpūdžius ir išgyvenimus. 2.1.2. Išvardyti papildomas priemones (kostiumai, scenografija, apšvietimas, garsinis akompanimentas ir kt.), kurios padeda perteikti šokio kūrinio idėją.
2.2. Nagrinėti ir palyginti stebėtus skirtingo žanro, istorinio laikotarpio, geografinės vietovės šokio kūrinius.	2.2.1. Įžvelgti ir pasakyti esminę stebėto šokio kūrinio idėją. 2.2.2. Atpažinti ir įvardyti šokio elementų (erdvės, ritmo, tempo, dinamikos, judesio jėgos) raišką stebėtame šokyje. 2.2.3. Atpažinti ir nurodyti stebėto šokio kūrinio žanrą, stilių, istorinį laikotarpį, geografinę vietovę. 2.2.4. Išvardyti estetiškes šokio savybes (originalumas, išraiškumas, atlikėjo meistriškumas ir kt.). 2.2.5. Nurodyti esminius šokio atlikimo (atlikėjų sudėtis, atlikimo maniera, technika ir kt.) ir kūrybos (idėjos originalumas, panaudotos priemonės, principai, procesai) bruožus. 2.2.6. Nurodyti šokio ir kitose meno šakose vartojamų išraiškos priemonių panašumus ir skirtumus.

3. Šokio pažinimas socialiniame kultūriniame gyvenime

Esminis gebėjimas: orientuotis šiandienos šokio aplinkoje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Įvairiuose šaltiniuose rasti informacijos apie pasirinktą Lietuvos šokio kūrėją, atlikėją, instituciją ar renginį ir pristatyti ją (raštu ar žodžiu).	3.1.1. Nurodyti šaltinius (internetas, spauda, televizija, radijas), kuriuose galima rasti informacijos apie Lietuvos ir užsienio įvairių šokio žanrų kūrėjus, atlikėjus, institucijas, renginius, šokio tradicijas ar istorijos faktus. 3.1.2. Nurodyti po vieną žymiausią dviejų skirtingų šokio žanrų Lietuvos šokio kūrėją ir (arba) atlikėją, kolektyvą ar renginį (festivalį, šventę, konkursą).
3.2. Išsakyti nuomonę apie šiandienos šokio aktualijas.	3.2.1. Nusakyti savo šokio patirtį ir interesus. 3.2.2. Nurodyti mėgstamo šokio žanro ar stiliaus ypatumus, istorinius kultūrinius aspektus (kada ir kur atsirado, kam buvo skirta ir pan.).

7.4.1.2. **Turinio apimtis.** Nurodoma bendrojo kurso apimtis – tai orientacinės šokio veiklos sričių gairės, pagal kurias mokiniai, tardamiesi su mokytoju, gali rinktis jų poreikius ir polinkius atitinkančius ugdymo turinio aspektus, siekdami numatytų įgyti žinių, supratimo, gebėjimų ir nuostatų.

Šokio raiška:

- kinestezinių kūno galių (koordinacijos, stiprumo, vikrumo, lankstumo, pusiausvyros, taisyklingo kvėpavimo ir laikysenos ar kt.) plėtojimas laisvai natūraliai judant arba atliekant įvairių šokio žanrų (liaudies, istorinio, klasikinio, šiuolaikinio, pramoginio ar kt.) judesius;
- pasirenkamų įvairių šokio žanrų ir stilių žingsnių ir (arba) jų derinių mokymasis ir atlikimas;
- improvizavimas ir komponavimas pavieniui, poroje ar grupėje pasirinkus kurį nors vieną arba kelis aspektus, pavyzdžiui:
 - pasirinkto šokio žanro ar stiliaus raiškos priemonės arba natūralius, t. y. nesusijusius su šokio žanru, judesius;
 - naudojantis muzika, aplinkos garsais, balsu arba nesinaudojant muzika;
 - pasirinkus temą iš kasdienio gyvenimo, asmeninės patirties, kultūrinių tradicijų ar gamtos reiškinių;

- tyrinėjant erdvinius šokio aspektus (pavyzdžiui, įvairūs erdvės lygmenys (aukštai, žemai), įvairios kūno padėty, judėjimo kryptys, šokio figūros (ratas, eilės, voros), šokėjų išsidėstymas ar kt.);
- tyrinėjant laiko elementą (pavyzdžiui, prisitaikymas prie šokio ar muzikos ritmo ir tempo, savo judesio ritmų kūrimas, judesių ar jų derinių atlikimas skirtingu tempu, frazės pradžios ir pabaigos išryškinimas ar kt.);
- tyrinėjant energijos aspektą (pavyzdžiui, kreipiant dėmesį į judesių nuotaiką, formą, įtampą ar dinamiką).

Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas:

- pasirinkto stebėto šokio kūrinio nagrinėjimas tam tikru požiūriu (pavyzdžiui, žanro, kilmės, tematikos, šokio elementų, tradicijų, vertybių ar kt.);
- Lietuvos ir pasaulio XX–XXI a. šokio įvairovės nagrinėjimas pasirinkus įvairių šokio žanrų pavyzdžius (temos gali būti šios: lietuvių ir kitų pasaulio tautų etnochoreografija; lietuvių liaudies sceninis šokis ir žymiausi jo kūrėjai; dainų šventės, jų tradicijos ir ateitis; Lietuvos baleto ištakos, dabartis, žymiausias asmenybės ir žymiausi užsienio šalių baleto kūrėjai; šiuolaikinis šokis Lietuvoje ir pasaulyje; žymiausi Lietuvos ir užsienio šalių pramoginių šokių šokėjai ir sportinių šokių kolektyvai; aktualūs jaunimo šokio stiliai (gatvės šokis, breikas, hiphopas ar kt.); kiti mokinių, mokyklos, vietos bendruomenės aplinkos šokio žanrai ir stiliai).

Šokio pažinimas socialiniame kultūriniame gyvenime. Informacijos apie Lietuvos šokio kūrėjus, atlikėjus, institucijas, renginius paieška įvairiuose šaltiniuose (internetas, televizija, radijas, spauda ir kt.). Diskusijos remiantis asmenine patirtimi, įgytomis žiniomis ir surinkta informacija apie šiandienos Lietuvos šokio aktualijas.

7.4.1.3. Vertinimas. Toliau pateikiami apibendrinti trijų lygių kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomos mokinių įgytos nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai padės mokytojams įvertinti mokinių pasiekimus ir numatyti mokymosi organizavimo kryptis.

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Šokio raiška	Šokdamas fragmentiškai atsižvelgia į šokio žanro ar stiliaus ypatumus, nesiekia estetiškos kokybės.	Šokdamas atsižvelgia į žanro, stiliaus ypatumus, siekia estetiškos kokybės.	Šokdamas atsižvelgia į žanro, stiliaus ypatumus, juos perteikia, pasiekia estetinę kokybę. Paiso šokio etiketo taisyklių.
	Padedamas mokytojo pasirenka kūrybinę šokio idėją, pristato ją žodžiu, tačiau negali nurodyti idėjos pasirinkimo motyvų. Padedamas mokytojo arba grupėje sujungia keletą judesių į struktūrinį derinį, fragmentiškai atsižvelgdamas į šokio kūrybinę idėją ar žanrą.	Pasirenka kūrybinę idėją, motyvuoja jos pasirinkimą ir pristato žodžiu ir kitu pasirinktu būdu. Savarankiškai arba grupėje sukuria šokio struktūrą atsižvelgdamas į šokio kūrybinę idėją ir žanrą.	Pasirenka kūrybinę idėją, motyvuoja jos pasirinkimą ir pristato žodžiu ir kitu pasirinktu būdu. Savarankiškai ir grupėje sukuria vientisą šokio struktūrą atsižvelgdamas į šokio kūrybinę idėją ir žanrą.
	Su grupe dalyvauja organizuojant šokio projektą, įgyvendina vieną veiklos etapą.	Su grupe organizuoja šokio projektą, planuoja ir įgyvendina du tris veiklos etapus.	Vienas ar su grupe organizuoja šokio projektą, planuoja ir įgyvendina įvairius veiklos etapus.

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Išsako savo nuomonę apie stebėtą šokį, tačiau negali jos pagrįsti.	Išsako savo nuomonę apie stebėtą šokį ir ją pagrindžia.	Išsako savo nuomonę apie stebėtą šokį, ją pagrindžia ir susieja su patirtais išpūdžiais.
	Turi paskirų žinių apie šokio įvairovę. Padedamas mokytojo atpažįsta ir įvardija vieną du skirtingo žanro, stiliaus ar laikotarpio šokio pavyzdžius. Lygindamas negali nustatyti skirtumų.	Turi labiau susietų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius. Iš pavyzdžių atpažįsta ir palygina du tris šokius pagal būdingus tam tikro laikotarpio, krašto, žanro, stiliaus šokio bruožus. Lygindamas nustato skirtumus.	Turi susietų ir tvirtų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius, jų ypatumus. Iš pavyzdžių atpažįsta keturis penkis įvairių žanrų, stilių šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su istoriniu laikotarpiu, geografine vieta. Lygindamas nustato skirtumus ir panašumus.
	Šokį nagrinėja savais žodžiais.	Nagrinėdamas šokį fragmentiškai vartoja šokio sąvokas, terminus.	Visada tinkamai vartoja šokio sąvokas, terminus, taiko vertinimo kriterijus.
Šokio pažinimas socialiniame kultūriniame gyvenime	Padedamas mokytojo nurodo vieną du šaltinius, kuriuose galima rasti informacijos apie šokio aktualijas.	Nurodo du tris šaltinius, kuriuose galima rasti informacijos apie šokio aktualijas.	Nurodo daugiau nei tris šaltinius, kuriuose galima rasti informacijos apie šokio aktualijas.
	Randa informacijos apie vieną pasirinktą kūrėją, atlikėją arba renginį, padedamas mokytojo ją apdoroja (išskiria esminius faktus, atmeta nereikšmingus) ir pristato žodžiu.	Randa informacijos apie pasirinktą kūrėją ar atlikėją ir instituciją ar renginį, ją apdoroja (išskiria esminius faktus, atmeta nereikšmingus), pristato žodžiu ir raštu.	Randa informacijos apie pasirinktą kūrėją ar atlikėją ir instituciją ar renginį, ją apdoroja (išskiria esminius faktus, atmeta nereikšmingus, lygina, apibendrina), pristato žodžiu ir naudojamas IKT.

7.4.2. Išplėstinis kursas

7.4.2.1. Mokinių pasiekimai

Nuostatos: <ul style="list-style-type: none"> • Gerinti turimą šokio supratimą. • Priimti savo ir kitų kūno sudėjimą ir judėjimo stilių. • Kelti ir įgyvendinti kūrybines idėjas. • Bendradarbiauti prisidedant savo indėliu ir priimant kito nuomonę. • Skleisti savo patirtį, skatinant kitus domėtis šokiu. 	
1. Šokio raiška	
Esminis gebėjimas: reikšti savo mintis, jausmus, kūrybines idėjas šokiu.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Šokti pavieniui, poroje ir grupėje įvairius šokius perteikiant šokio žanro, stiliaus ypatumus, interpretuojant kūrinio idėją, perteikiant estetines savybes.	1.1.1. Remtis taisyklingos laikysenos ir kvėpavimo, koordinuoto judėjimo įgūdžiais, naudotis šokio technikomis. 1.1.2. Įvardyti atliekamus šokius, nurodyti jų žingsnių ar judesių pavadinimus, šokio žanrą, istorinį laikotarpį, geografinę vietovę ir su tuo susijusius šokio bruožus.
1.2. Kelti ir (arba) pasirinkti kūrybinę šokio idėją ir pristatyti ją pasirinktu būdu (žodžiu, raštu, piešiniais, schemomis ar naudojantis IKT).	1.2.1. Nurodyti idėjos išskelimo ir (arba) pasirinkimo motyvus (asmeniniai išgyvenimai, turima šokio patirtis, tam tikri šokio interesai, iškilų kūrėjų pavyzdžiai ar kt.). 1.2.2. Nusakyti galimus kūrybinių idėjų paieškos šaltinius (profesionalių menininkų kūryba, įvairūs šokio žanrai, kultūros tradicijos, socialinės problemos, asmeniniai išgyvenimai ar kt.). 1.2.3. Nusakyti iškeltos ir (arba) pasirinktos idėjos įgyvendinimo etapus, pasirenkamas priemones (šokio žanrą, atlikėjų skaičių, muzikinį akompanimentą ir pan.).
1.3. Improvizuoti pavieniui ir grupėje, naudojant pasirinkto žanro ar stiliaus raiškos priemones arba tyrinėjant šokio elementus (erdvę, ritmą, tempą, dinamiką, judesio jėgą).	1.3.1. Išvardyti esminius šokio dramaturgijos (įžanga, vystymas, kulminacija, epilogas) ir kūrybos principus (tema ir variacija, rondo, kanonas ar kt.). 1.3.2. Išvardyti porinio šokio bruožus (susikabinimai, pakėlimai, šokėjų tarpusavio padėtis ar kt.) ir nurodyti jų skirtumus įvairiuose šokio žanruose. 1.3.3. Išvardyti grupės šokio bruožus (šokėjų išsidėstymas, šokio figūrų ir erdvinių brėžinių kaita ir kt.). 1.3.4. Nurodyti pasirinkto kūrybai šokio žanro ar stiliaus ypatumus.
1.4. Komponuoti duetą ir (arba) šoki grupę, naudojantis pasirinkto žanro ar stiliaus raiškos priemonėmis arba kūrybingai derinant šokio elementus (erdvę, ritmą, tempą, dinamiką, judesio jėgą).	
Esminis gebėjimas: pristatyti šokio veiklos rezultatus.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.5. Vienam ar su grupe inicijuoti ir organizuoti klasės ar mokyklos šokio projektą (planuoti, įgyvendinti įvairius veiklos etapus, vertinti rezultatus ir procesą, numatyti tobulinimo galimybes).	1.5.1. Nurodyti šaltinius, kuriuose galima rasti informacijos apie vietinius ir tarptautinius šokio projektus. 1.5.2. Nurodyti esminius projektų rengimo etapus ir jų bruožus. 1.5.3. Naudotis IKT rengiant šokio projektą, jo planą ar įgyvendinant atskirus veiklos etapus.
1.6. Su grupe organizuoti viešą šokio projekto pristatymą socialinėje erdvėje (pavyzdžiui, mokykloje, vaikų globos namuose ar kt.).	1.6.1. Nurodyti pagrindines meno vadybos veiklas (žiūrovų paieška, reklamos ir produkcijos kaštų apskaičiavimas, finansinės paramos paieška ir kt.) ir jų vykdymo ypatumus. 1.6.2. Nusakyti meno vadybininkui būtinas savybes (iniciatyvumas, komunikabilumas, organizuotumas ir kt.) ir kompetencijas (pagrindinių meno procesų, verslo principų išmanymas ir kt.).

2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas

Esminis gebėjimas: suvokti ir vertinti šokį.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Išsakyti savo nuomonę apie stebėtą šokio kūrinį, pagrįsti ją ir palyginti su kitų (pavyzdžiui, klasės draugų, mokytojo, tėvų ar šokio kritiko) vertinimais.	2.1.1. Įvairiuose šaltiniuose (spausdoje, interneto tinklalapiuose) rasti šokio kritikos straipsnių, rasti juose esminius šokio vertinimo komponentus ir kriterijus. 2.1.2. Nurodyti nuomonių skirtumui ar panašumui įtaką darančius veiksnius (šokio patirtis, socialinė kultūrinė aplinka ar kt.).
2.2. Nagrinėti ir lyginti stebėtus to paties ir skirtingo žanro, istorinio laikotarpio, geografinės vietovės šokio kūrinius, nurodant jų išraiškos priemonių panašumus ir skirtumus.	2.2.1. Išvelgti ir pasakyti esminę stebėtų šokio kūrinių idėją, autoriaus ir atlikėjų intencijas. 2.2.2. Atpažinti šokio elementų (erdvės, ritmo, tempo, dinamikos, judesio jėgos) raišką stebėtuose šokiuose ir nurodyti jos skirtumus ir panašumus. 2.2.3. Nurodyti stebėtų šokio kūrinių žanrą, stilių, istorinį laikotarpį, geografinę vietovę ir skiriamuosius bruožus. 2.2.4. Išvardyti estetines šokio kūrinio savybes (originalumas, išraiškingumas, atlikėjo meistriškumas ir kt.) ir jų poveikį žiūrovui. 2.2.5. Nurodyti esminius šokio atlikimo (atlikėjų sudėtis, atlikimo maniera, technika ir kt.) ir kūrybos (idėjos originalumas, panaudotos priemonės, principai, procesai) bruožus. 2.2.6. Nurodyti šokio ir kitų meno šakų naudojamų išraiškos priemonių ryšį.

3. Šokio pažinimas socialiniame kultūriniame gyvenime

Esminis gebėjimas: orientuotis šiandienos šokio aplinkoje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Nagrinėti šiandienos Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio renginius, nustatyti jų pobūdį (edukacinis, meninis, akademinis, pramoginis ar kt.) ir socialinį kultūrinį kontekstą.	3.1.1. Nurodyti šaltinius (internetas, spauda, televizija, radijas), kuriuose galima rasti informacijos apie Lietuvos ir užsienio įvairių šokio žanrų kūrėjus, atlikėjus, institucijas, renginius, šokio tradicijas ar istorijos faktus. 3.1.2. Nurodyti po vieną žymiausią pasirinktų kelių skirtingų šokio žanrų Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio kūrėją ir (arba) atlikėją, kolektyvą ar renginį (festivalį, šventę, konkursą). 3.1.3. Nurodyti pagrindinius šiuolaikinės meninės kultūros bruožus ir tendencijas (vyraujančius šokio žanrus, stilius, madas, žymiausius kūrėjus, atlikėjus ar kt.).
3.2. Parengti Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio aktualijų analizę, naudojantis įvairiais šaltiniais. Diskutuoti su kitais, pristatant analizės rezultatus, juos pagrįsti ir susieti su asmenine nuomone.	

7.4.2.2. **Turinio apimtis.** Nurodoma išplėstinio kurso apimtis – tai orientacinės šokio veiklos sričių gairės, pagal kurias mokiniai, tardamiesi su mokytoju, gali rinktis jų poreikius ir polinkius atitinkančius ugdymo turinio aspektus, siekiant numatytų įgyti žinių, supratimo, gebėjimų ir nuostatų.

Šokio raiška:

- kinestezinių galių ir šokio gebėjimų plėtojimas pasirinkus vieną ar kelis šokio žanrus, stilius ar šokio technikas;
- pasirenkamų įvairių šokio žanrų ir stilių žingsnių, jų derinių ir šokių mokymasis ir atlikimas;
- improvizavimas ir komponavimas pavieniui, poroje ar grupėje pasirinkus kelis aspektus, pavyzdžiui: naudojant pasirinkto šokio žanro ar stiliaus raiškos priemones, tyrinėjant šokio elementus (erdvę, ritmą, tempą, judesio jėgą, dinamiką) ar kt.;
- šiuolaikinių technologijų (vaizdo kameros, kompiuterio ar kt.) panaudojimas kūrybinėje šokio veikloje.

Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas:

- pasirinktų stebėtų keletą šokio kūrinų estetinių savybių ir jų sąsajų su istorine kultūrine šokio raida nagrinėjimas žanro, kilmės, tematikos, šokio elementų, tradicijų, vertybių ar kt. požiūriu;
- Lietuvos ir pasaulio XX–XXI a. šokio įvairovės nagrinėjimas pasirinkus vieną ar kelias menines temas, pavyzdžiui: lietuvių apeiginė etnochoreografija ir jos ateitis, šokio etniškumas ir jo raiška autorinėje kūryboje, šiandieninė šokio kritika, šokio ir kitų menų sintezės formos (performansas, fizinis teatras, šokis gamtoje, šokis kine, videošokis ar kt.), visuotiniai kultūros ženklai (pavyzdžiui, religiniai, mitologiniai, etnokultūriniai motyvai ir simboliai) šokio kūrinuose, šokio terapija, tradiciniai ir netradiciniai meno šakų tarpusavio ryšiai ir sąsajos su įvairiomis gyvenimo veiklos sritimis, šiuolaikinių technologijų, žiniasklaidos poveikis šokio meno vertybėms.

Šokio pažinimas socialiniame kultūriniame gyvenime. Informacijos apie Lietuvos ir užsienio šalių šokio institucijas, kūrėjus, atlikėjus, renginius paieška įvairiuose šaltiniuose (internetas, televizija, radijas, spauda ar kt.). Diskusijos remiantis asmenine patirtimi, įgytomis žiniomis ir surinkta informacija apie šiandienos Lietuvos ir pasaulio šokio aktualijas. Šokio renginių vertinimas pagal visuotinai priimtus kriterijus. Šiuolaikinės šokio meno kultūros bruožų ir tendencijų aptarimas. Meno vadybos principų nagrinėjimas.

7.4.2.3. Vertinimas. Toliau pateikiami apibendrinti trijų lygių kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomos mokinių įgytos nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai padės mokytojams įvertinti mokinių pasiekimus ir numatyti mokymosi organizavimo kryptis.

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Šokio raiška	Šokdamas fragmentiškai atsižvelgia į žanro, stiliaus ypatumus, siekia estetinės kokybės.	Šokdamas atsižvelgia į žanro, stiliaus ypatumus, juos perteikia, pasiekia estetinę kokybę. Paiso šokio etiketo taisyklių.	Šokdamas atsižvelgia į žanro, stiliaus ypatumus, juos perteikia, pateikia savo interpretacijų, pasiekia estetinę kokybę. Paiso šokio etiketo taisyklių.
	Įžvelgia kūrybinių idėjų mėgstamame šokio žanre ar stiliuje. Pristato pasirinktą kūrybinę idėją ir jos pasirinkimo motyvus žodžiu. Padedamas mokytojo sukuria šokio struktūrą atsižvelgdamas į šokio žanrą ir (arba) stilių.	Įžvelgia kūrybinių idėjų įvairiuose šokio žanruose, stiliuose, socialinėje kultūrinėje aplinkoje, naudojami IKT ieškodamas idėjų. Pristato pasirinktą kūrybinę idėją ir jos pasirinkimo motyvus žodžiu ir raštu. Savarankiškai sukuria šokio struktūrą atsižvelgdamas į šokio žanrą ir (arba) stilių.	Įžvelgia kūrybinių idėjų įvairiuose šokio žanruose, stiliuose, socialinėje kultūrinėje aplinkoje, savo išgyvenimuose, naudojami IKT ieškodamas idėjų. Pristato pasirinktą kūrybinę idėją ir jos pasirinkimo motyvus žodžiu ir naudodamasis IKT. Savarankiškai sukuria vientisą šokio struktūrą atsižvelgdamas į šokio žanrą ir (arba) stilių.
	Su grupe organizuoja šokio projektą, planuoja ir įgyvendina du tris veiklos etapus.	Vienas ar su grupe organizuoja šokio projektą, planuoja ir įgyvendina įvairius veiklos etapus.	Vienas inicijuoja ir su grupe organizuoja šokio projektą, planuoja ir įgyvendina įvairius veiklos etapus.

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Išsako savo nuomonę apie šokio atlikimą ar kūrybą, pagrindžia ją.	Išsako savo nuomonę apie šokio atlikimą ir kūrybą, pagrindžia ją.	Išsako savo nuomonę apie šokio atlikimą ir kūrybą, pagrindžia ją ir susieja su patirtais įspūdžiais.
	Turi susietų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius. Iš pavyzdžių atpažįsta ir palygina vieną du šokius pagal būdingus tam tikro laikotarpio, krašto, žanro, stiliaus šokio bruožus. Lygindamas nustato skirtumus.	Turi labiau susietų ir tvirtesnių žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius ir jų ypatumus. Iš pavyzdžių atpažįsta tris keturis įvairių žanrų, stilių šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su istoriniu laikotarpiu, geografine vietoje. Lygindamas nustato panašumus ir skirtumus.	Turi išsamių, susietų ir tvirtų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus, stilius ir jų ypatumus. Iš pavyzdžių atpažįsta penkis šešis įvairių žanrų, stilių šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su istoriniu laikotarpiu, geografine vietoje. Lygindamas išvelgia paraleles ir nustato ryšius.
	Nagrinėdamas šokį fragmentiškai vartoja šokio sąvokas, terminus.	Nagrinėdamas šokį dažniausiai vartoja šokio sąvokas, terminus.	Nagrinėdamas šokį visada tinkamai vartoja šokio sąvokas, terminus, taiko vertinimo kriterijus.
Šokio pažinimas socialiniame kultūriniame gyvenime	Mokytojo padedamas nurodo vieną du šiuolaikinės šokio kultūros bruožus.	Nurodo pagrindinius šiuolaikinės šokio kultūros bruožus ir mokytojo padedamas nustato tendencijas.	Nurodo pagrindinius šiuolaikinės šokio kultūros bruožus ir savarankiškai nustato tendencijas.
	Išnagrinėja po vieną Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio renginį. Mokytojo padedamas nustato jo pobūdį ir socialinį kultūrinį kontekstą.	Išnagrinėja du tris Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio renginius. Nustato jų pobūdį ir socialinį kultūrinį kontekstą. Diskutuoja minėtais klausimais, susieja su asmenine nuomone.	Išnagrinėja ir palygina tris keturis Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio renginius. Nustato jų pobūdį ir socialinį kultūrinį kontekstą, apibūdina aktualumą. Diskutuoja minėtais klausimais, susieja su asmenine nuomone.

8. Teatras – meninio ugdymo dalykas

8.1. Dalyko paskirtis

8.1.1 Vidurinio ugdymo bendroji teatro dalyko programa skiriama visiems mokiniams, norintiems pažinti teatrą kaip meno šaką, išbandyti joje savo kūrybines galimybes, pasinaudoti teatro dalyko mokymosi patyrimu gyvenime. Jeigu mokiniai, pasirinkę teatro dalyką, jau yra jo mokęsi, tai programos ugdymo turinys pritaikomas pagal individualius jų mokymosi poreikius.

8.1.2. Teatro pamokos tikslas yra ne spektaklis, ne vaidmuo ar jo atlikimo įgūdžiai (tokie tikslai neatitiktų mokymuisi skiriamų pamokų skaičiaus ir sąlygų), bet teatro mokymosi procesas ir įgyjamos bendriausios žinios, gebėjimai, nuostatos, susijusios su vaidyba, režisavimu, spektaklių suvokimu, lietuvių ir Europos teatro kultūros įvykiais.

8.1.3. Teatro mokymasis glaudžiai siejamas su bendrųjų kompetencijų (kūrybingumo, pažinimo, komunikavimo, kt.) gerinimu. Mokiniai turi galimybę mokytis būti kūrybingi teatro srityje, komunikuoti teatro priemonėmis ir pažinti savitą teatro kalbą, ugdytis kultūrinį sąmoningumą, mokymosi gebėjimus.

8.1.4. Teatro kompetencija plačiai pritaikoma šiuolaikiniame gyvenime. Ji mokiniams pravers norint tinkamai išreikšti save socialinio bendravimo situacijose, profesinėje ir darbo veikloje, ypač susijusioje su vadyba, viešųjų paslaugų teikimu, kultūrinėje raiškoje (vedant renginius, kt.), renkantis teatrų spektaklius, juos vertinant, aktyviai ir pilietiškai reiškiant nuomonę apie vykstančius kultūros procesus.

8.1.5. Teatro dalyko programa yra svarbi apsisprendžiant dėl tolesnio mokymosi, rengiantis studijuoti teatro menus (vaidybą, dramos, televizijos režisūrą, kt.), kitus menus, humanitarinių, socialinių mokslų studijų programas, su kūrybinėmis industrijomis susijusias studijų programas (reklamos, televizijos, radijo ir kt.).

8.2. Tikslas, uždaviniai, struktūra

8.2.1. Tikslas – sudaryti sąlygas mokiniams kaupti teatro kūrybos ir suvokimo patirtį, reikšmingą jų dvasinei brandai, kompetencijų plėtotei, mokymuisi ir darbui, poreikiui dalyvauti kultūriniame gyvenime.

8.2.2. Uždaviniai. Siekiama, kad per teatro pamokas mokiniai:

- pasitikėtų savo kūrybinėmis išgalėmis, norėtų tobulėti kurdami ir pažindami teatro meną;
- kūrybingai reikštų savo mintis, jausmus, požiūrį teatro priemonėmis, būdais, procesais;
- interpretuotų ir vertintų teatro spektaklius, atsižvelgdami į estetinį patyrimą, raiškos priemones, stilių, kryptį, formą;
- pažintų teatro meno svarbą socialiniame kultūriniame gyvenime.

8.2.3. Dalyko struktūra

8.2.3.1. Mokiniai turi galimybę mokytis teatro dalyko pagal **bendrojo ir išplėstinio** kurso programą. Teatro bendrojo kurso programoje nurodyti bendresnio pobūdžio pasiekimai, o išplėstinio kurso – platesnės žinios, aukštesnio lygio gebėjimai. Išplėstinis kursas rekomenduojamas mokiniams, kurie jaučia polinkį į menus, humanitarinius ar socialinius dalykus.

8.2.3.2. Tiek bendrojo, tiek išplėstinio kurso programą sudaro 3 veiklos sritys:

- teatro raiška;
- teatro spektaklių interpretavimas ir vertinimas;
- teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas.

Programoje numatyta, kad pusė mokymosi laiko skiriama teatro raiškai, kita pusė – spektaklių interpretavimui ir vertinimui ir teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimui.

8.2.3.3. Mokantis pagal bendrojo ir ypač išplėstinio kurso programą ugdymo turinį rekomenduojama organizuoti skirtingos trukmės ir paskirties mokymosi ciklais. Ciklo turinį parengia mokytojas, atsižvelgdamas į teatro dalyko pasiekimų aprašus, savo kompetenciją, mokyklos sąlygas, tradicijas, socialinius kultūrinius regiono savitumus. Numatoma ciklo trukmė, mokymosi tikslai ir mokinių pasiekimų vertinimo kriterijai. Mokymosi ciklą turinui parengti siūlytinos šios kryptys:

- dramos teatras ir režisūra;
- lėlių teatras ir režisūra;

- renginių vedimas ir režisūra;
- teatro kritika.

8.2.3.4. Mokiniai, dalyvaudami šiose veiklos srityse, įgyja žinių, gebėjimų ir nuostatų, sudarančių teatro kompetenciją ir esmingai prisidedančių prie bendrųjų kompetencijų – iniciatyvumo ir kūrybingumo, socialinės pilietinės, komunikavimo, kultūrinio sąmoningumo, pažinimo, asmeninės, mokėjimo mokytis – gerinimo.

Teatro veiklos sritys ir įgyjamos kompetencijos

Veiklos sritys Kompetencijos	Teatro raiška	Spektaklių interpretavimas ir vertinimas	Teatro vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas
Teatro			
Iniciatyvumo ir kūrybingumo			
Socialinė pilietinė			
Komunikavimo			
Kultūrinio sąmoningumo			
Pažinimo			
Asmeninė			
Mokėjimo mokytis			

8.2.3.5. Teatro kompetencijos ir iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos ugdymo ryšys. Atlikdami teatro raiškos užduotis, mokiniai susipažįsta su kūrybos procesais (vaidmens, etiudo ir kt. sumanymas, įgyvendinimas, kt.), susidaro bendriausią supratimą apie spontaniškumą (improvizacijos), intencijos, analizės ir refleksijos reikšmę kūryboje. Kūrybingumo kompetencija ugdoma ir interpretuojant savo ir kitų teatrinę raišką, teatrų spektaklius, mokantis išvelgti teatro vaidmenį socialiniame gyvenime, meninėje kultūrinėje raiškoje.

8.2.3.6. Teatro kompetencijos ir socialinės pilietinės kompetencijos ugdymo ryšys. Vaidyba pati savaimė atlieka terapinę funkciją: leidžia „išlieti“ emocijas, gerina mokinių dvasinę būseną ir socialinį bendravimą, elgesį. Vaidyba taip pat didina pasitikėjimą, savigarbą, padeda išmokti bendrauti įvairiose situacijose (būnant grupės lyderiu ir nariu, atliekant įvairius socialinius vaidmenis). Per teatro pamokas mokiniai turi galimybę diskutuoti apie teatro vaidmenį stiprinant bendruomeniškumo, patriotizmo, pilietiškumo nuostatas.

8.2.3.7. Teatro kompetencijos ir komunikavimo kompetencijos ugdymo ryšys. Kurdami scenines literatūros kūrinių interpretacijas mokiniai naudojami teatro raiškos priemonėmis kaip ženklais, prasmingais sau paties, scenos partneriams ir žiūrovams, geba šiais ženklais užmegzti komunikacinę ryšį. Mokiniai ugdomi komunikavimo gebėjimus ir tada, kai rodo vaidinimus žiūrovams, kai, aptardami teatro spektaklius, interpretuoja jų prasmes, analizuoja panaudotas raiškos priemones.

8.2.3.8. Teatro kompetencijos ir kultūrinio sąmoningumo kompetencijos ugdymo ryšys. Atlikdami teatrinės užduotis mokiniai mokosi priimti skirtingus požiūrius, pripažinti ir gerbti įvairių kultūrų vertybes, plėtoti savo teatrinės kultūrinės raiškos gebėjimus. Kultūrinį sąmoningumą ugdo spektakliuose išreikštų estetinių ir dorovinių, socialinių, tautinių vertybių aptarimas, pažintis su Lietuvos teatro menininkų, pelniusių pripažinimą Europoje ir pasaulyje, kūryba.

8.2.3.9. Teatro kompetencijos ir pažinimo kompetencijos ugdymo ryšys. Mokiniai įgyja žinių apie savitą – meninį – pažinimo būdą, supranta, kuo jis skiriasi nuo kitokio (mokslinio) pažinimo, suvokia meninio mąsty-

mo ir pažinimo vyksmą (per sprendžiamas raiškos problemas, sukuriamas teatro raiškos formas), kokią reikšmę vaidinant turi vidinių pažinimo procesų (vaizduotės, mąstymo, jausmų, dėmesio, suvokimo ir kt.) valdymas, apskritai kokią svarbą teatro kūrybai turi išplėtoti pažinimo gebėjimai.

8.2.3.10. Teatro kompetencijos ir asmeninės kompetencijos ugdymo ryšys. Per teatro raišką mokiniai pažįsta save, savo vaizduotės, dėmesio, mąstymo, jausmų raiškos ypatybes, ir mokosi jas valdyti, panaudoti produktyviai veiklai, kryptingam tikslo siekimui. Tyrinėdami įvairią teatrinę raišką, aptardami įvairių krypčių, stilių teatro spektaklius mokiniai turi galimybę susidaryti asmeninę vertybių hierarchiją. Per teatro raišką mokiniai įgyja supratimą, kaip saugoti sveiką balsą, išvengti neigiamų kūno ir psichinės įtampos padarinių sveikatai.

8.2.3.11. Teatro kompetencijos ir mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo ryšys. Mokiniai suplanuoja ir atlieka teatrinės raiškos užduotis, mokosi įgytas teatro žinias perkelti į naujas – socialinio bendravimo – situacijas, numato, kaip įgyti teatro gebėjimai gali praversti mokantis toliau, darbo veiklos srityse.

8.3. Programos įgyvendinimas: integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka

8.3.1. Integravimo galimybės

8.3.1.1. Teatro programoje numatyta veikla ir pasiekimai gali būti glaudžiai siejami su kitų meninio ugdymo dalykų (dailės, muzikos, šokio, fotografijos, grafinio dizaino, kompiuterinių muzikos technologijų, filmų kūrimo) ir kitų mokomųjų dalykų ugdymo procesu ir laukiamais pasiekimais. Integracija galima, kai, pavyzdžiui, mokiniai per teatro pamokas mokosi:

- kalbėti, pristatyti medžiagą, skaityti pranešimą;
- improvizuotai atlikti vaidmenis;
- naudotis skaitmeninėmis technologijomis vaidinimams įgarsinti, užrašyti, su teatru susijusiai informacijai ieškoti, apdoroti ir pateikti;
- pritaikyti dailės ir matematikos žinias ir gebėjimus kuriant scenovaizdį, kostiumus;
- pritaikyti muzikos ir fizikos žinias ir gebėjimus įgarsinant vaidinimus;
- pritaikyti muzikos žinias ir gebėjimus kvėpavimui ir balsui valdyti;
- pritaikyti šokio žinias ir gebėjimus kuriant šokio kompozicijas ir atliekant jas vaidinimuose;
- pritaikyti kūno kultūros, šokio žinias ir gebėjimus vaidinant (raumenų atpalaidavimas, apšilimas, kūno koordinavimas).

8.3.2. Ugdymo gairės

8.3.2.1. Planavimas. Bendroji programa nubrėžia pagrindines gaires mokytojams planuojant mokinių ugdymą, mokymą ir mokymąsi. Planuojant numatoma, ko ir kaip mokinius mokyti, kaip mokiniai parodys savo išmokimą, kaip ir pagal kokius kriterijus bus vertinami. Kad planavimas būtų sėkmingas, pirmiausia būtina nustatyti konkrečios klasės mokinių pasiekimus, juos priskirti sutartam pasiekimų lygiui (patenkinamam, pagrindiniam, aukštesniajam). Toliau kartu su mokiniais keliami mokymosi tikslai užsibrėžtam laikotarpiui (metams, pusmečiui, trumpesniams). Mokytojas, atsižvelgdamas į bendrojoje teatro programoje aprašytus pasiekimus, išskiria ir numato tarpinius mokinių pasiekimus, kurie yra realūs, įmanomi pasiekti per numatytą laikotarpį konkrečioje klasėje. Mokytojas turėtų planuoti ilgam laikui (vieneriems – dvejiems metams) ir trumpesniams laikui (jei tai atitinka mokyklos susitarimus). Ilgalaikiame plane turėtų būti aprėpiami visi bendrojoje programoje numatyti mokinių pasiekimai.

Planuojama laikantis didėjančio sudėtingumo principo: pradedama nuo paprasčiausių pasiekimų; toliau siekiama vis sudėtingesnių ir išsamesnių žinių, geresnių gebėjimų, tvirtesnių nuostatų. Šį principą rekomenduojama įgyvendinti per mokymo ciklus. Ciklą sudaro mokytojo pasirinktos trukmės pamokų serija (projektas), apimanti vieną ar kelias veiklos sritis ir pasibaigianti mokinių pasiekimų įvertinimu ir išivertinimu. Ugdymo proceso pradžioje mokymo ciklai turėtų būti trumpi, kad mokiniai lengvai suvoktų, kokias žinias ir gebėjimus įgijo, patobulino. Vėliau mokymo ciklai gali ilgėti.

Kitas svarbus planavimo aspektas – integravimas. Per teatro pamokas glaudžiai siejamos visos veiklos sritys – teatro raiška (kūryba); spektaklių interpretavimas ir vertinimas; teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas. Šie ryšiai gali išryškėti per tą pačią pamoką arba per pamokų ciklą (vienas pamokas skiriant raiškai, kitas – spektaklių interpretavimui ir pan.). Integruojama suradus konkrečias, mokiniams prasmingas sąsajas.

Rekomenduojama numatyti integravimo su kitų dalykų turiniu ar neformaliojo ugdymo aspektus, nes taip galima sumažinti mokymosi krūvius. Be to, taip mokiniams sudaroma galimybė pritaikyti žinias ir gebėjimus naujuose kontekstuose, parodyti kompetentingumo lygį.

8.3.2.2. Organizavimas. Per teatro pamokas turėtų būti keliami mokymosi uždaviniai, vykti prasminga, skatinanti mokinius aktyviai mokytis veikla, formuojamasis vertinimas ir refleksija. Labai svarbu, kad mokiniai turėtų galimybę aiškiai suprasti, kokių žinių jie turi įgyti ir kaip, kokiais būdais žinias turi pritaikyti, kad įgytų gebėjimus. Padedant mokiniams įgyti žinių ir supratimą svarbu, kad mokytojas tiksliai paaiškintų, parodytų, pateiktų atliktos užduoties pavyzdį, nagrinėtų vaidinimus, taikytų kitus metodus, leidžiančius mokiniams mokytis teatro meno.

Teatro pamoka gali būti organizuojama specifiniais būdais: kaip scenarijaus (siužeto) pasirinkta tema įgyvendinimas, kaip socialinė (procesų) drama, kaip projektas, kuriame derinami įvairūs bendri visiems dalykams metodai (vizualizavimo, aiškinimo) ir būdingesnieji teatro pamokoms (forumo teatras, pasikeitimas vaidmenimis, kt.). Ypač rekomenduojama, kad per pamokas vyktų ilgalaikiai ir trumpalaikiai projektai, kuriuose dalyvautų 4–6 mokinių kūrybinės grupės (režisieriai, aktoriai, vaizdo, garso kūrėjai, kt.). Mokytojas taip organizuojamose pamokose turėtų daugiau galimybių atlikti padėjėjo (nušviečiančio, paaiškinančio situaciją), vertintojo vaidmenis.

Projekto metodas ir kiti metodai, kuriuos taikant mokiniai įvairiai skirstomi į grupes (diferencijuojami), sudaro galimybes jiems ne tik mokytis pagal savo galimybes, poreikius, polinkius, bet ir tartis, bendradarbiauti. Taip mokantis susidaro ilgiau atmintyje išliekantys prasminiai ryšiai, sutaupoma laiko, išvengiama nuovargio, nerimo. Individualizuojant ir diferencijuojant vengiama per sunkių ir priešingai – per lengvų, nereikalingų užduočių. Skiriant užduotis, atsižvelgiama į mokinio (ar mokinių grupės) gebėjimų artimiausio vystymosi zoną (L. Vygotskis): to, ko jie dar negeba patys, bet gali atlikti su daugiau išmanančio asmens (mokytojo, draugo, menininko, eksperto) pagalba.

Mokymosi motyvacijai didinti rekomenduojama mokiniams leisti rinktis užduotis pagal savo interesus ir polinkius. Mokiniai gali rinktis jiems priimtinesnį teatro kūrybos būdą (pavyzdžiui, vieni daugiau vaidina, kiti režisuoja), kūrybos priemones (vieni užduotis atlieka skaitmeninėmis technologijomis, kiti – įprastomis) ir pan.

Žinioms iliustruoti, spektakliams interpretuoti būtina naudotis sukauptais ar esančiais internete spektaklių vaizdo ir garso įrašais. Per pamoką rekomenduotina žiūrėti tik įrašų fragmentus, išstisus spektaklius mokiniai turėtų pažiūrėti savarankiškai, atlikdami užduotis namuose. Mokiniai turėtų naudotis skaitmeninėmis technologijomis nufilmuodami improvizacijas, grupės darbą, atrastus kūrybinius sprendimus, kad būtų galima geriau išsiaiškinti žinias, supratimą, įvertinti kūrybingumą, numatyti tolesnį mokymąsi.

8.3.2.3. Vertinimas. Vertinant atsižvelgiama ne tiek į įgimtus gabumus, kurie gerus mokinio pasiekimus lemia dažnai be didesnių pastangų, bet į tai, kiek mokinys išmoko (pavyzdžiui, kokių įgijo žinių apie tai, „kaip“ vaidinama), kokią padarė individualią pažangą tobulindamas vaidybos gebėjimus. Meniniai, taip pat kūrybiniai pasiekimai yra svarbus mokytojui atskaitos taškas (diagnostinis lygmuo) numatyti ir kelti plačius ugdymo tikslus, kurie leistų mokiniui pasiekti dar geresnius meninius rezultatus ir turėtų įtakos visai jo asmenybės brandai.

Vertinami galutiniai mokymosi rezultatai baigus visą dvejų ar vienerių metų kursą, taip pat ir tarpiniai mokymosi rezultatai pasibaigus pamokų ciklui ar kitam pasirinktam mokymo etapui, pamokai, atsižvelgiant į išsikeltus mokymosi uždavinius.

Itin svarbus per teatro pamokas yra formuojamasis vertinimas ir grįžtamasis ryšys, kurį mokytojas turėtų pateikti taktiškai, išsaugodamas mokymosi motyvaciją, objektyviai (remdamasis aiškiai suprantamais kriterijais – numatomais individualiais pasiekimais). Vertinimo informacija apie tai, kaip mokiniams sekasi, renkama formaliojo ir neformaliojo stebėjimo būdais, fiksuojant atliktas užduotis aplanke, teikiant diagnostinio vertinimo užduotis, rengiant mokinių konferencijas, kt. Vertinimo informacija atspindi ne tik tai, ko mokinys išmoko, bet ir tai, ko jis buvo mokomas. Mokytojas, apibendrinęs vertinimo informaciją, priima sprendimą dėl įvertinimo. Įvertinant pabrėžiama, kokią individualią pažangą mokinys padarė. Iš įvertinimo turi būti aišku, kuria linkme mokiniui reikia veikti, kad rezultatai būtų dar geresni.

8.3.3. Mokymosi aplinka

Palankus emocinis klimatas. Jį kuria visi mokyklos bendruomenės nariai, tačiau per pamoką jis labiausiai priklauso nuo mokytojo asmenybės savybių ir kompetencijos. Mokytojas, pasitikėdamas savo žiniomis ir ge-

bėjimais, rodydamas pagarbą, keldamas pagrįstus reikalavimus, tinkamai padrašindamas ir vertindamas, ilgainiui sukuria su mokiniais kūrybai ir mokymuisi palankius santykius.

Mokymosi erdvės. Teatro dalykui mokytis būtina turėti teatro kabinetą ar klasę, atskirtą nuo kitų patalpų, triukšmo, dienos šviesos ir pritaikytą judėti (aktų ar sporto salė, fojė nėra tinkama nuolatinėms pamokoms, ji naudotina tik atskirais atvejais). Atskiroms pamokoms gali būti panaudoti informaciniai centrai, gamtinė ir kultūrinė mokyklos aplinka, kultūros įstaigos (kultūros centrai, galerijos, muziejai, teatrai, kt.). Mokymasis teatro menininkų kūrybinio ir pedagoginio darbo vietose, kultūros įstaigose didina mokinių susidomėjimą, nu-teikia aktyvesnei kultūrinei raiškai, teikia galimybę įgyti praktinių žinių ir gebėjimų tiek mokiniams, tiek mo-kytojams. Teatro menininkai gali skaityti paskaitas, vesti pratybas ar tiesiog suteikti galimybę lankytis repeti-cijose, stebėti kūrybos ir pedagoginį procesą, jame dalyvauti.

Mokymosi priemonės. Per teatro pamokas būtina turėti pagrindinių priemonių: mobiliųjų dekoracijų deta-lių, teatrinio kostiumo dalių, sceninių daiktų, taip pat garso grotuvą, vaizdo demonstravimo aparatūrą, garso ir vaizdo įrašų rinkinius, filmavimo kamerą. Pageidautina kelios apšvietimo priemonės (prožektoriai, kt.). Visos turimos mokymosi priemonės turi būti lengvai mokytojams ir mokiniams pasiekiamos.

8.4. Mokinių pasiekimai, turinys, vertinimas

8.4.1. Bendrasis kursas

8.4.1.1. Mokinių pasiekimai

1. Teatro raiška	
Nuostatos: <ul style="list-style-type: none"> • Nebijoti atskleisti ir priimti savo jausmus, mintis, kūrybinius sumanymus. • Prisdėti prie geranoriškos, kūrybinės atmosferos kūrimo. • Bendradarbiauti, prisiimant atsakomybę už savo indėlį į bendrą veiklą. • Siekti geriausio rezultato. 	
Esminis gebėjimas: sukurti vaidinimą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Pasirinkti tinkamą sceninei interpretacijai literatūros kūrinį (ištrauką), vertinti pasirinkimo tinkamumą pagal sutartus kriterijus. Apibūdinti temą, idėją, kurią norėtų perteikti vaidinime.	1.1.1. Paaiškinti pasirinkto kūrinio (ištraukos) tinkamumo interpretuoti scenoje kriterijus.
	1.1.2. Motyvuoti kūrinio (ištraukos) pasirinkimą temos, idėjos ar vertybių požiūriu.
1.2. Numatyti priemones temai, idėjai perteikti: scenos vyksmą, vaidmenis ir jų interpretacijas, garso, vaizdo raiškos būdus. Vertinti vaidinimo raiškos priemonių sumanymus pagal sutartus kriterijus.	1.2.1. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų nurodyti, kokiomis priemonėmis gali būti sukuriamas scenos vyksmas (pavyzdžiui, dialogu, „sustingusiais vaizdais“), atskleidžiama vaidmens interpretacija (pavyzdžiui, kostiumo detale).
	1.2.2. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų paaiškinti, kaip judesiu, balsu ir vizualiosiomis, erdvinėmis priemonėmis, muzika, vaizdo projekcijomis gali būti sukuriami vaizdai, atmosfera.
	1.2.3. Užfiksuoti svarbiausius vaidinimo raiškos sumanymus.
1.3. Įgyvendinti sumanymus, išbandant ir atrodant geriausius sceninio vyksmo, vaidmenų interpretacijų, vaizdų, garsų kūrimo sprendimus. Vertinti sprendimus pagal sutartus kriterijus.	1.3.1. Paaiškinti sumanymų įgyvendinimo etapus, jų paskirtį.
	1.3.2. Nusakyti, kokias sceninio vyksmo, vaidmenų interpretavimo, vaizdų, garsų kūrimo galimybes išbandė.
	1.3.3. Nusakyti, kaip kito vaidinimo raiškos sumanymas nuo pirminių iki galutinių sprendimų.
Esminis gebėjimas: atlikti vaidmenį.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.4. Veikti scenoje stebint artimiems žiūrovams: atsižvelgti į išorines ir vidines vaidmens aplinkybes, atskleisti jo uždavinį, pagal galimybes – svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti būdingas priemones. Vertinti vaidmens atlikimą pagal sutartus kriterijus.	1.4.1. Vaidmens vertinimus, plastines, kalbines intonacines priemones, fizinius veiksmus pagrįsti išorinėmis ir vidinėmis aplinkybėmis, išsikeltu uždaviniu, svarbiausiuoju uždaviniu.
	1.4.2. Pateikiant pavyzdžių iš artimiausios aplinkos, savo patirties paaiškinti, kaip vaidmens atlikimo kokybė priklauso nuo psichofizinio laisvumo, aplinkybių išivaizdavimo, vaidmens uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio supratimo, iš anksto numatytų ir spontaniškai improvizuojamų raiškos priemonių.

Esminis gebėjimas: parodyti vaidinimą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.5. Pasirinkti vaidinimo parodymo būdą (vaidinimą ar įrašą). Tinkamai informuoti žiūrovus, pristatyti vaidinimą. Įsivertinti parodytą vaidinimą. Numatyti tolesnio tobulėjimo kryptį.	1.5.1. Pagrįsti pasirinkimus, susijusius su vaidinimo parodymu.
	1.5.2. Paaiškinti, kokią informaciją būtina pateikti žiūrovams, kokiais būdais galima tai padaryti.
	1.5.3. Paaiškinti įsivertinimo kriterijus, vertinimo informacijos šaltinius (pavyzdžiui, kūrybinės grupės išgyvenimus).
	1.5.4. Nusakyti, ką ir kurioje srityje norėtų išmokti, išbandyti, patobulinti.
2. Spektaklių interpretavimas, vertinimas	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> • Vengti išankstinių nuostatų, aiškintis ir priimti įvairius pagrįstus požiūrius. • Teigiamai vertinti teatro žiūrovų poreikių įvairovę. • Domėtis teatro pasaulyje vykstančiais įvykiais, plėsti teatrinius interesus. 	
Esminis gebėjimas: suprasti ir vertinti teatro kalbą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Nusakyti, kaip supranta spektaklio temą, problemą, idėją. Apibūdinti režisieriaus požiūrį, vertinti jo aktualumą, naudojamas raiškos priemonės.	2.1.1. Supratimą ir vertinimus susieti su siužeto rutuliojimu, panaudotomis teatro kalbos priemonėmis.
	2.1.2. Nurodyti režisieriaus išreikšto požiūrio ir asmeninės patirties, dabarties socialinio kultūrinio konteksto sąsajas.
Esminis gebėjimas: orientuotis šiuolaikinio teatro įvairovėje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.2. Palyginti keletą teatrų vaidinimų pagal siekiamus tikslus, raiškos priemones, formą, stilių. Paaiškinti, kaip įvairūs spektakliai atitinka skirtingus žiūrovų poreikius.	2.2.1. Nurodyti informacijos apie įvairių teatrų vaidinimus šaltinius.
	2.2.2. Pateikiant pavyzdžių nusakyti, kaip skiriasi teatrų meninių, edukacinių, pramoginių, komercinių spektaklių tikslai, raiškos priemonės.
	2.2.3. Pateikiant pavyzdžių nusakyti psichologinio realistiško teatro ir sąlygiškojo (metaforiškojo) teatro spektakliuose naudojamas raiškos priemones.
	2.2.4. Pateikiant pavyzdžių nurodyti, kaip šiuolaikiniame teatre panaudojami praeities teatro kultūrų elementai, kultūriniai įvaizdžiai (pavyzdžiui, Salės personažas „Madagaskaro“ spektaklyje).
	2.2.5. Pateikti netradicinio teatro formų, nurodyti, kaip jose panaudojami kiti menai, skaitmeninės technologijos.
3. Teatro reikšmės socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> • Gerbti ankstesnių kartų, žymiųjų menininkų indėlį į teatro kultūrą. • Vertinti įgytą teatro mokymosi patirtį, siekti ją pritaikyti, plėtoti. 	
Esminis gebėjimas: nusakyti teatro reikšmę visuomenėje ir kultūroje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Apibūdinti, kaip teatras prisideda prie svarbių asmeniui ir bendruomenei problemų kėlimo, padeda pažinti kultūras, formuoja kultūrinį įvaizdį.	3.1.1. Pateikiant istorinių pavyzdžių nurodyti, kaip teatras gali žadinti tautinę savimone, pilietinį sąmoningumą.
	3.1.2. Pateikiant pavyzdžių nurodyti, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines), socialines, darnaus vystymosi problemas.
	3.1.3. Pateikiant pavyzdžių nurodyti, kaip teatras padeda pažinti kultūras, prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garsinimo.

Esminis gebėjimas: pagrįsti teatro kūrybos patirties reikšmę.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.2. Analizuoti, kaip teatro kūrybos patirtis gali būti pritaikoma viešajame bendravime, profesinėje veikloje, kultūrinėje raiškoje.	3.2.1. Pateikiant pavyzdžių nurodyti, kokie vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi atliekant socialinius vaidmenis viešajame bendravime, profesinėje veikloje.
	3.2.2. Nusakyti vaidybinės improvizacijos patirties, jos taikymo gyvenime reikšmę.
	3.2.3. Pateikiant pavyzdžių nurodyti, kokiais būdais galima dalyvauti kultūrinėje teatro raiškoje.

8.4.1.2. Turinio apimtis

Trumpam (iki 5–7 min.) vaidinimui kurti mokiniai pasirenka įvairaus žanro (pasakos, dramos, prozos, kt.) trumpą (iki 1–2 puslapių) literatūros kūrinį arba adaptuotą, sukomponuotą jo ištrauką, kurios personažų skaičius nedidelis (1–3). Kūrinyje turėtų būti nagrinėjama aktuali tema ar problema, keliami bendrųjų žmogaus vertybių idėja. Literatūros kūrinio tinkamumo sceninei interpretacijai kriterijai: yra įvykis, ryškūs personažai, daug išorinio veiksmo, aiški tema, idėja.

Scenos vyksmas klasėje gali būti kuriamas muzikos, dialogų, monologų, „sustingusių vaizdų“, fizinių veiksmų, šokio, kt. epizodais. Vaidmens interpretacija gali būti atskleidžiama kostiumu, jo detalėmis, kalbos intonacijų, plastikos ypatybėmis, būdingais fiziniais veiksmiais. Vaizdai scenoje gali būti kuriami plastika, mizanscena (pavyzdžiui, sėdintysis kino salėje), judesiu (pavyzdžiui, ėjimas vietoje), balsu (pavyzdžiui, kompanijos klegesys už durų), apšvietimu ir garsu (pavyzdžiui, pravažiuojantis traukinys), skaitmeninėmis technologijomis projektuojant vaizdą ant scenos sienos, kt. Vaidinimo kūrimo aplanke užfiksuojama (užrašoma, pateikiama schema, įvaizdžiais) tema, idėja, svarbiausi vaidinimo raiškos sumanymai: epizodai, vaidmenų interpretacijos, garso, vaizdo kūrimo būdai. Sumanymai vertinami pagal aiškumo, kūrybingumo, įgyvendinimo įmanomumo kriterijus.

Sceniniai sumanymai įgyvendinami etapais: improvizacijos, diskusijos – raiškos priemonių paieškos, kontravimas (priemonių ir medžiagų pritaikymas), repeticijos, peržiūros, aptarimai. Išbandyti ir priimti sceniniai sprendimai vertinami pagal kūrybingumo, temos, idėjos atitikimo kriterijus.

Mokiniai atlieka vaidmenis teatrinių žaidimų, improvizacijų, kurių trumpų vaidinimų metu. Tai vaidmenys, atliekami teatrinių žaidimų metu, socialiniai vaidmenys (pavyzdžiui, darbuotojo ir darbdavio, motinos, dukters), kalbėtojo, skaitančio pranešimą ar pristatančio darbą, vaidmuo, meniniai vaidmenys, kurių pagrindas – grožinė literatūra. Mokomasi vaidmens atlikimui parengti kūną ir balsą: atsipalaiduoti, „apšildyti“ kūną, suaktyvinti vidinius psichinius procesus (vaizduotę, dėmesį, mąstymą, suvokimą, jausmus), juos valdyti. Atliekami pratimai ir užduotys psichofiziniam lankstumui, reaktyvumui, balso rezonavimui, taisyklingai tarčiai, intonavimui lavinti.

Rengdamiesi atlikti vaidmenį mokiniai nagrinėja literatūros kūrinys nusakytas ir sukuria (sufantazuoja) išorines (situacijos vieta, laikas, kiti personažai, jų charakteristikos) ir vidines (vaidmens santykiai su aplinkybėmis, kitais personažais, vidinės būsenos, norai, siekiai, jų kaita) vaidmens aplinkybes (nagrinėjamų aplinkybių apimtis priklauso nuo vaidmens, pavyzdžiui, teatrinių žaidimų metu atliekamiems vaidmenims pakanka suprasti elementarias išorines ir vidines aplinkybes). Taip pat mokomasi kelti vaidmens uždavinį (pavyzdžiui, perskaityti pranešimą) ir svarbiausiąjį uždavinį (pavyzdžiui, išaiškinti taršos žalą aplinkai). Aplinkybių supratimas, įsivaizdavimas padeda motyvuoti (pagrįsti) vaidmens raiškos priemonių pasirinkimą, o uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio supratimas – atrinkti konkrečiai situacijai tinkamiausias, įtikinamiausias priemones, improvizuoti jas. Vaidmens atlikimo vertinimo kriterijai: laisvumas, uždavinio, pagal galimybes – svarbiausiojo uždavinio atlikimas vaidmeniui būdingomis priemonėmis, ne „rodymas“ (ne iš anksto parengto rezultato demonstravimas).

Mokiniai gali parodyti vaidinimą ar jo įrašą. Mokiniai turėtų žiūrovams nurodyti: vaidinimo pavadinimą, literatūros kūrinio autorių, mokinių kūrybinės grupės sudėtį ir atliktą darbą, teatro mokytoją. Informacija gali būti pateikiama elektroniniu paštu, skelbimų lentoje ar kitaip. Vertindami parodytą vaidinimą, mokiniai turėtų remtis savo kaip žiūrovų ir kūrėjų išgyvenimais ir nuomonėmis, įvairių kitų žiūrovų (mokinių, mokytojų) reakcijomis, atsiliepimais.

Mokiniai stebi įvairių žanrų mokyklų, savivaldybių ir profesionaliųjų teatrų vaidinimus ar jų įrašus. Labai svarbu, kad mokiniai turėtų galimybę pamatyti žymiausių Lietuvos profesionaliojo teatro režisierių E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, J. Vaitkaus, C. Graužinio, kitų labiausiai pripažintų profesionaliųjų ir mėgėjų teatrų spektaklius, pasižyminčius šiuolaikine teatro „kalba“, aiškiai išreikštu režisieriaus požiūriu. Rekomenduojama per dvejus metus pažiūrėti ne mažiau kaip keturis penkis profesionaliojo teatro spektaklius. Mokiniai taip pat turėtų pažiūrėti netradicinio bendruomenės, artimos kultūrinės aplinkos teatro pavyzdžių.

Analizuojama, kaip vaidybos (balso, judesio), vaizdų, garsų (muzikos), erdvinėmis ar kitomis interpretacijomis režisūrinėmis priemonėmis kuriama teatro kalba: simboliai, metaforos, ritmas, tempas, įtampa, dinamika. Nurodomos ryškiausios spektaklyje reiškiamų, mokinių susidarytųjų ir visuomenėje, kultūrinėje aplinkoje reiškiamų požiūrių sąsajos.

Mokiniai susipažįsta su elektroniniais informacijos apie spektaklius puslapiams: „Menų faktūra“ (www.menufaktura.lt), Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras (www.theatre.lt), respublikiniai kultūros ir meno savaitraščiai „7 meno dienos“ (www.7md.lt), „Literatūra ir menas“ (www.culture.lt).

Istoriniai pavyzdžiai, kai teatras žadino tautinę savimone, pilietinį sąmoningumą: tautinio sąjūdžio laikai XIX a. pab.; Klojimo teatras; Vilniaus geto teatras; XX a. okupacijos sąlygomis „Ezopo kalba“ statyti lietuvių teatro spektakliai.

Nagrinęjant, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines) problemas, remiamasi meninių spektaklių pavyzdžiais; kaip kelia socialines, darnaus vystymosi problemas – mėgėjų teatro, mokyklinių vaidinimų, forumo teatro, proceso (socialinės dramos), „Atkūrimo“ (angl. *Playback*) teatro, teatralizuotų akcijų pavyzdžiais iš artimos kultūrinės aplinkos.

Analizuojant, kaip teatras padeda pažinti kultūras, galima remtis daugeliu spektaklių. Praeities ir dabarties kultūras padeda pažinti spektaklio literatūrinė medžiaga, muzika, dekoracijos ir sceniniai daiktai, aktorių apranga (kostiumai), scenos erdvės sprendimai, vaidybos (judesio, kalbėjimo) maniera. Aptariant, kaip teatras prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garsinimo, remiamasi žymiausių režisierių (E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, L. Adomaitienės, C. Graužinio) laimėjimais Europoje ir pasaulyje. Taip pat nepamirštama, kaip kultūrinį įvaizdį padeda formuoti bendruomenės (savivaldybės) teatras, bendrojo lavinimo ar aukštosios mokyklos teatras.

Analizuojant, kaip vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi viešajame bendravime, profesinėje veikloje, parbrėžiama aplinkybių, savo ir bendravimo partnerių vidinės būsenos suvokimo, numatytų uždavinių supratimo, vidinių psichinių procesų (vaizduotės, dėmesio, jausmų, mąstymo, kt.) valdymo, spontaniškos improvizacijos gebėjimų svarba atliekant daugelį įvairių socialinių vaidmenų kiekvieną dieną. Aptariant improvizacijos reikšmę kasdienėse situacijose dera kalbėti apie teigiamą atsipalaidavimo (saikingo laisvumo) poveikį psichikos sveikatai, įveikiant stresą, kuriant malonią kūrybinę bendravimo atmosferą, pateikti įvairių pavyzdžių (improvizacijos mokosi viešojo sektoriaus darbuotojai, steigiamos improvizacijos mokyklos (pavyzdžiui, A. Žebrausko), populiarėja teatro sporto pasirodymai).

Mokiniai nagrinėja dalyvavimo teatro kultūrinėje raiškoje būdus: aktyvaus dalyvio (aktoriaus, režisieriaus, kito teatro kūrėjo), žiūrovo (stebinčio spektaklius, aktyviai formuojančio nuomonę interneto diskusijose), techninio kūrybinio darbuotojo ar vadybininko, kuriančio teatro industriją verslą, žmogaus, siekiančio teatrinės saviraiškos (mėgėjų teatrai ir kt.).

8.4.1.3. Vertinimas

Toliau pateikiami apibendrinti kokybiniai mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų vertinimo aprašai. Pagal juos mokytojas numato mokinių pasiekimų vertinimo kriterijus.

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Teatro raiška	Yra įgijęs paskirų žinių, kurias parodo atlikdamas užduotis su mokytojo pagalba arba tiesiogiai sekdamas pavyzdžiu. Dalyvauja veikloje, padėdamas išbandyti ir įgyvendinti kitų idėjas. Atlieka vaidmenis klasėje žaidimų, socialinės dramos metu. Prisideda prie vaidinimo parodymo.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir nusako vartodamas dvi tris sąvokas, terminus. Kūrybines užduotis atlieka truputį padedant mokytojui. Pasirenka literatūros kūrinį, pateikia dvi tris idėjas, kartu su kitais išbando du tris įgyvendinimo variantus, apytikriai nusako, kokiuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai atlieka vaidmenis klasėje. Padedamas mokytojo numato tobulėjimo kryptį.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir gali detalai paaiškinti, pritaikyti naujose situacijose. Kūrybines užduotis atlieka savarankiškai. Pasirenka tinkamą literatūros kūrinį, pateikia tris keturias idėjas, išbando jas ir gali vadovauti jų išbandymui, atradamas naujų įgyvendinimo variantų, paaiškina, kokiuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai ir įtaigiai atlieka vaidmenį klasėje ar mokyklos scenoje. Numato tobulėjimo kryptį.
Spektaklių interpretavimas, vertinimas	Padedamas mokytojo keliomis frazėmis išsako, kaip suprato spektaklį. Suvokia įvairius spektaklių tikslus, spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Nurodo netradicinio teatro pavyzdžių.	Savarankiškai ir padedamas mokytojo išsako, kaip suprato spektaklį, susiedamas su ryškiausiomis teatro kalbos priemonėmis. Nusako įvairių spektaklių tikslus, priemones, stilius. Nurodo matytuose spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Nurodo netradicinio teatro pavyzdžių, jų sąsajas su kitais menais.	Savarankiškai išsako, kaip suprato spektaklį, pagrįstai susiedamas su teatro kalbos priemonėmis. Palygina įvairių spektaklių tikslus, naudojamas priemones, formą, stilių. Paaiškina spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Apibūdina netradicinio teatro formas, jų sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis.
Teatro reikšmės socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo nusako, kaip teatras kelia svarbias problemas ir padeda pažinti kultūras. Keliomis frazėmis nurodo, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti kultūrinėje teatro raiškoje.	Savarankiškai ir padedamas mokytojo apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas ir padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Nusako, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti kultūrinėje teatro raiškoje.	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas ir padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Detaliam nusako, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti kultūrinėje teatro raiškoje, pateikia pavyzdžių.

8.4.2. Išplėstinis kursas

8.4.2.1. Mokinių pasiekimai

1. Teatro raiška	
Nuostatos: <ul style="list-style-type: none">• Nebijoti atskleisti ir priimti savo jausmus, mintis, kūrybinius sumanymus.• Prisidėti prie geranoriškos, kūrybinės atmosferos kūrimo.• Bendradarbiauti, prisiimant atsakomybę už savo indėlį į bendrą veiklą.• Siekti geriausio rezultato.	
Esminis gebėjimas: sukurti vaidinimą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Pasirinkti tinkamą sceninei interpretacijai literatūros kūrinį (ištrauką), vertinti pasirinkimo tinkamumą pagal sutartus kriterijus. Apibūdinti temą, idėją, kurią norėtų perteikti, pasirinktą vaidinimo formą, žanrą.	1.1.1. Paaiškinti pasirinkto kūrinio (ištraukos) tinkamumo interpretuoti scenoje kriterijus.
	1.1.2. Pateikiant pavyzdį paaiškinti skirtumą tarp literatūros kūrinio sceninio interpretavimo ir iliustravimo scenoje.
	1.1.3. Motyvuoti kūrinio (ištraukos) pasirinkimą temos, idėjos ar vertybių požiūriu.
	1.1.4. Paaiškinti, kaip pasirinkta vaidinimo forma, žanras (pavyzdžiui, dramos ar muzikinis etiudas) padės išreikšti temą, idėją.
1.2. Numatyti priemones temai, idėjai perteikti: scenos vyksmą, vaidmenis ir jų interpretacijas, garso, vaizdo raiškos būdus. Taikyti dramos kūrimo principus. Vertinti vaidinimo raiškos priemonių sumanymus pagal sutartus kriterijus.	1.2.1. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų nurodyti, kokiomis priemonėmis gali būti sukuriamas scenos vyksmas (pavyzdžiui, dialogu, „sustingusiais vaizdais“), atskleidžiama vaidmens interpretacija (pavyzdžiui, kostiumo detale).
	1.2.2. Paaiškinti, kaip kurdamas scenos vyksmą pritaikė dramos principus.
	1.2.3. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų paaiškinti, kaip judesiu, balsu ir vizualiosiomis, erdvinėmis priemonėmis, muzika, vaizdo projekcijomis gali būti sukuriami vaizdai, atmosfera.
	1.2.4. Užfiksuoti svarbiausius vaidinimo raiškos sumanymus.
	1.2.5. Paaiškinti, kaip rengiama režisūrinė eksplikacija.
1.3. Įgyvendinti sumanymus, išbandant ir atrandant geriausius sceninio vyksmo, vaidmenų interpretacijų, vaizdų, garsų kūrimo, formos ir žanro sprendimus. Vertinti sprendimus pagal sutartus kriterijus.	1.3.1. Apibūdinti sumanymų įgyvendinimo etapus, jų paskirtį.
	1.3.2. Nusakyti, kokias sceninio vyksmo, vaidmenų interpretavimo, vaizdų, garsų kūrimo galimybes išbandė.
	1.3.3. Nusakyti, kaip kito vaidinimo raiškos sumanymas nuo pirminių iki galutinių sprendimų.
Esminis gebėjimas: atlikti vaidmenį.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.4. Veikti scenoje stebint mažai pažįstamiems žiūrovams: atsižvelgti į išorines ir vidines vaidmens aplinkybes, atskleisti vaidmens uždavinį ir svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti būdingas priemones, užmegzti glaudų bendravimą. Vertinti vaidmens atlikimą pagal sutartus kriterijus.	1.4.1. Vaidmens vertinimus, plastines, kalbines intonacines priemones, fizinius veiksmus pagrįsti išorinėmis ir vidinėmis aplinkybėmis, išsikeltu uždaviniu, svarbiausiuoju uždaviniu.
	1.4.2. Pateikiant pavyzdžių iš artimiausios aplinkos, savo patirties, matytų vaidinimų paaiškinti, kaip vaidmens atlikimo ir bendravimo kokybė priklauso nuo psichofizinio laisvumo, aplinkybių įsivaizdavimo, uždavinio, svarbiausiojo uždavinio supratimo, iš anksto numatytų ir spontaniškai improvizuojamų raiškos priemonių.

Esminis gebėjimas: parodyti vaidinimą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.5. Pasirinkti vaidinimo parodymo būdą (gyvai ar įrašą), vietą, laiką, publiką. Tinkamai informuoti žiūrovus, pristatyti vaidinimą. Įsivertinti parodytą vaidinimą. Palyginti keletą išorės vertinimų objektyvumo požiūriu. Numatyti tolesnio tobulėjimo kryptį.	1.5.1. Pagrįsti pasirinkimus, susijusius su vaidinimo parodymu, atsižvelgiant į pasiektą kūrybinį rezultatą.
	1.5.2. Paaiškinti, kokią informaciją būtina pateikti žiūrovams, kokiais kūrybiniais būdais galima tai padaryti.
	1.5.3. Paaiškinti įsivertinimo kriterijus, vertinimo informacijos šaltinius (pavyzdžiui, kūrybinės grupės išgyvenimus).
	1.5.4. Nusakyti, ką ir kurioje srityje norėtų išmokti, išbandyti, patobulinti.
2. Spektaklių interpretavimas, vertinimas	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> • Vengti išankstinių nuostatų, aiškintis ir priimti įvairius požiūrius. • Teigiamai vertinti teatro žiūrovų poreikių įvairovę. • Domėtis teatro pasaulyje vykstančiais įvykiais, plėsti teatrinis interesus. 	
Esminis gebėjimas: suprasti ir vertinti teatro kalbą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Nusakyti, kaip suprato spektaklio temą, problemą, idėją. Apibūdinti režisieriaus požiūrį, vertinti jo aktualumą, naudojamas raiškos priemonės. Palyginti keletą spektaklio interpretacijų ir vertinimų.	2.1.1. Supratimą ir vertinimus susieti su siužeto rutuliojimu, panaudotomis teatro „kalbos“ priemonėmis.
	2.1.2. Nurodyti režisieriaus išreikšto požiūrio ir asmeninės patirties, dabarties socialinio kultūrinio konteksto sąsajas.
	2.1.3. Nurodyti, kaip skirtingai interpretuoja ir vertina tą patį spektaklį mokiniai, kritikai, kiti žiūrovai.
Esminis gebėjimas: orientuotis šiuolaikinio teatro įvairovėje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.2. Palyginti keletą teatrų vaidinimų pagal siekiamus tikslus, raiškos priemones, formą, stilių. Paaiškinti, kaip įvairūs spektakliai atitinka skirtingus žiūrovų poreikius.	2.2.1. Nurodyti informacijos apie įvairių teatrų vaidinimus šaltinius.
	2.2.2. Pateikiant pavyzdžių nusakyti, kaip skiriasi teatrų meninių, edukacinių, pramoginių, komercinių spektaklių tikslai, raiškos priemonės, pasirinktos formos.
	2.2.3. Pateikiant pavyzdžių nusakyti psichologinio realistiško teatro ir sąlygiškojo (metaforiškojo) teatro spektakliuose naudojamas raiškos priemonės, nurodyti, kokių skirtingų suvokimo gebėjimų joms reikia.
	2.2.4. Pateikiant pavyzdžių apibūdinti, kaip šiuolaikiniame teatre panaudojami praeities teatro kultūrų elementai, kultūriniai įvaizdžiai (pavyzdžiui, Salės personažas „Madagaskaro“ spektaklyje).
	2.2.5. Pateikti netradicinio teatro formų, fakto (<i>verbatim</i>) spektaklių, spektaklių su kitų menų intarpais pavyzdžių, paaiškinti, kaip juose panaudojamos skaitmeninės technologijos.
3. Teatro reikšmės socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> • Gerbti ankstesnių kartų, žymiųjų menininkų indėlį į teatro kultūrą. • Vertinti įgytą teatro mokymosi patirtį, siekti ją pritaikyti, plėtoti. 	
Esminis gebėjimas: nusakyti teatro reikšmę visuomenėje ir kultūroje.	

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Apibūdinti, kaip teatras prisideda prie svarbių asmeniui ir bendruomenei problemų kėlimo, padeda pažinti kultūras, formuoja kultūrinį įvaizdį.	3.1.1. Pateikiant istorinių pavyzdžių nurodyti, kaip teatras gali žadinti tautinę savimone, pilietinį sąmoningumą.
	3.1.2. Pateikiant pavyzdžių apibūdinti, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines), socialines, darnaus vystymosi problemas.
	3.1.3. Pateikiant pavyzdžių paaiškinti, kaip teatras padeda pažinti kultūras, prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garšinimo.
Esminis gebėjimas: pagrįsti teatro kūrybos patirties reikšmę.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.2. Analizuoti, kaip teatro kūrybos patirtis gali būti pritaikoma viešajame bendravime, profesinėje veikloje, kultūrinėje raiškoje. Palyginti, kaip teatro kūrybos patirties reikšmę vertina mokiniai, mėgėjai, profesionalūs teatro menininkai.	3.2.1. Pateikiant pavyzdžių paaiškinti, kokie vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi atliekant socialinius vaidmenis viešajame bendravime, profesinėje veikloje.
	3.2.2. Pateikiant pavyzdžių paaiškinti vaidybinės improvizacijos patirties, jos taikymo gyvenime reikšmę.
	3.2.3. Pateikiant pavyzdžių nurodyti, kokiais būdais teatro kultūrinėje raiškoje gali dalyvauti įvairaus amžiaus, išsilavinimo, polinkių ir interesų žmonės.

8.4.2.2. Turinio apimtis

Trumpam (iki 10 min.) vaidinimui kurti mokiniai pasirenka įvairaus žanro (pasakos, dramos, prozos, kt.) trumpą (iki 1–2 puslapių) literatūros kūrinių arba adaptuotą, sukomponuotą jo ištrauką, savo sukurtą tekstą, kurio personažų skaičius nedidelis (1–3). Literatūros kūrinyje turėtų būti nagrinėjama aktuali tema ar problema, keliamas bendrųjų žmogaus vertybių idėja. Kūrinio tinkamumo sceninei interpretacijai kriterijai: yra įvykis, ryškūs personažai, daug išorinio veiksmo, aiški tema, idėja. Mokiniai pasirenka klasės scenoje įgyvendinti tinkamą formą, pavyzdžiui: etiudą, „sustingusių vaizdų“ teatrą, teatralizuotą monologą, vaidinimą su lėlėmis (daiktais), kt. Mokiniai pasirenka žanrą: pasakos, dramos, muzikinį, komediinį.

Scenos vyksmas gali būti kuriamas muzikos, dialogų, monologų, „sustingusių vaizdų“, fizinių veiksmų, šokio, kt. epizodais. Kuriant scenos vyksmą taikomi dramos principai: užuomazga, vystymasis, kulminacija – pasikeitimas, atomazga. Vaidmens interpretacija gali būti atskleidžiama kostiumu, jo detalėmis, kalbos intonacijų, plastikos ypatybėmis, būdingais fiziniais veiksmais. Vaizdai scenoje gali būti kuriami plastika, mizanscena (pavyzdžiui, sėdintysis kino salėje), judesiu (pavyzdžiui, ėjimas vietoje), balsu (pavyzdžiui, kompanijos klegesys už durų), apšvietimu ir garsu (pavyzdžiui, pravažiuojantis traukinys), skaitmeninėmis technologijomis projektuojant vaizdą ant scenos sienos ir kt. Vaidinimo kūrimo aplanke užfiksuojama (užrašoma, pateikiama schema, įvaizdžiais) tema, idėja, svarbiausi vaidinimo raiškos sumanymai: epizodai, vaidmenų interpretacijos, garso, vaizdo kūrimo būdai. Sumanymai vertinami pagal aiškumo, kūrybingumo, įgyvendinimo įmanomumo kriterijus. Režisūrinė eksplikacija – esamuoju laiku atpasakojamas pasirinktas įvykis (pavyzdžiui, „Ryškiausias vaikystės įvykis“), stengiantis savo mintį reikšti vaizdais, arba atskleista sceninė idėja – sprendimas, atitinkantis pasirinktą literatūrinę medžiagą. Režisūrinė eksplikacija parodo dramaturginį ir režisūrinį mąstymą. Jos apimtis – 1–1,5 puslapio teksto.

Sceniniai sumanymai įgyvendinami etapais: improvizacijos, diskusijos – raiškos priemonių paieškos, konstravimas (priemonių ir medžiagų pritaikymas), repeticijos, peržiūros, aptarimai. Išbandyti ir priimti sceniniai sprendimai vertinami pagal kūrybingumo, temos, idėjos, žanro atitikimo, meninių principų (dinamikos, kontrasto) kriterijus.

Mokiniai atlieka vaidmenis teatrinių žaidimų, improvizacijų, kuriamų trumpų vaidinimų metu. Tai vaidmenys, atliekami teatrinių žaidimų metu, profesiniai vaidmenys (pavyzdžiui, darbuotojo ir darbdavio, motinos, dukters), kalbėtojo, skaitančio pranešimą ar pristatančio darbą, vaidmuo, meniniai vaidmenys, kurių pagrindas – grožinė literatūra. Mokomasi vaidmens atlikimui parengti kūną ir balsą: atsipalaiduoti, „apšildyti“ kūną, suaktyvinti vidinius psichinius procesus (vaizduotė, dėmesį, mąstymą, suvokimą, jausmus), juos valdyti. At-

liekami pratimai ir užduotys psichofiziniam lankstumui, reaktyvumui, balso rezonavimui, taisyklingai tarčiai, intonavimui lavinti.

Rengdamiesi atlikti vaidmenį mokiniai nagrinėja literatūros kūrinys nusakytas ir sukuria (sufantazuoja) išorines (situacijos vieta, laikas, kiti personažai, jų charakteristikos) ir vidines (vaidmens santykis su aplinkybėmis, kitais personažais, vidinės būsenos, norai, siekiai, jų kaita) vaidmens aplinkybes (nagrinėjamų aplinkybių apimtis priklauso nuo vaidmens, pavyzdžiui, teatrinių žaidimų metu atliekamiems vaidmenims pakanka suprasti elementarias išorines ir vidines aplinkybes). Taip pat mokomasi kelti vaidmens uždavinį (pavyzdžiui, perskaityti pranešimą) ir svarbiausiąjį uždavinį (pavyzdžiui, išaiškinti taršos žalą aplinkai). Aplinkybių supratimas, įsivaizdavimas padeda motyvuoti (pagrįsti) vaidmens raiškos priemonių pasirinkimą, o uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio supratimas – atrinkti konkrečiai situacijai tinkamiausias, įtaigias priemones, improvizuoti jas. Vaidmens atlikimo vertinimo kriterijai: laisvumas, uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio atlikimas vaidmeniui būdingomis priemonėmis, nuoseklumas, įtaigumas.

Mokiniai, atsižvelgdami į pasiektą kūrybinį rezultatą, gali parodyti vaidinimą ar jo įrašą; gali tai daryti klaseje ar mokyklos salėje, kitoje artimoje kultūrinėje erdveje; gali pakviesti norimą žiūrovų grupę. Mokiniai turėtų žiūrovams nurodyti: vaidinimo pavadinimą, literatūros kūrinio autorių, mokinių kūrybinės grupės sudėtį ir atliktą darbą, teatro mokytoją. Informacija gali būti pateikiama elektoriniu paštu, skelbimų lentoje, kūrybiniais būdais (surengiant akciją, suvaidinant dialogą, parodant filmuką ir pan.). Vertindami parodytą vaidinimą mokiniai turėtų remtis savo kaip žiūrovų ir kūrėjų išgyvenimais ir nuomonėmis, įvairių kitų žiūrovų (mokinių, mokytojų, menininkų) reakcijomis, atsiliepimais.

Mokiniai stebi įvairių žanrų mokyklų, savivaldybių ir profesionaliųjų teatrų vaidinimus ar jų įrašus. Labai svarbu, kad mokiniai turėtų galimybę pamatyti žymiausių Lietuvos profesionaliojo teatro režisierių E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, J. Vaitkaus, C. Graužinio, kitų labiausiai pripažintų profesionaliųjų ir mėgėjų teatrų spektaklius, pasižyminčius šiuolaikine teatro „kalba“, aiškiai išreikštu režisieriaus požiūriu. Rekomenduojama per dvejus metus pažiūrėti ne mažiau kaip septynis aštuonis profesionaliojo teatro spektaklius.

Analizuojama, kaip vaidybos (balso, judesio), vaizdų, garsų (muzikos), erdvinėmis ir kitomis interpretacijomis režisūrinėmis priemonėmis kuriama teatro kalba: simboliai, metaforos, ritmas, tempas, įtampa, dinamika. Nurodomos spektaklyje reiškiamų, mokinių susidarytųjų ir visuomenėje, kultūrinėje aplinkoje reiškiamų požiūrių sąsajos. Mokiniai palygina keturias ar penkias skirtingas spektaklio interpretacijas ir vertinimus, kuriuos pateikia mokiniai, kritikai, kiti žiūrovai (tėvai, teatro menininkai, ekspertai). Mokiniai taip pat turėtų pažiūrėti netradicinio bendruomenės, artimos kultūrinės aplinkos teatro pavyzdžių. Nesant galimybės pažiūrėti pačių spektaklių ar jų įrašų, mokiniai susipažįsta su fakto (*verbatim*) spektakliais skaitydami kritikos knygas (pavyzdžiui, A. Liugos „Laiko sužeistas teatras“, 2008).

Mokiniai susipažįsta su elektroniniais informacijos apie spektaklius puslapiais: „Menų faktūra“ (www.menufaktura.lt), Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras (www.theatre.lt), respublikiniai kultūros ir meno savaitraščiai „7 meno dienos“ (www.7md.lt), „Literatūra ir menas“ (www.culture.lt).

Istoriniai pavyzdžiai, kai teatras žadino tautinę savimone, pilietinį sąmoningumą: tautinio sąjūdžio laikai XIX a. pab.; Klojimo teatras; Vilniaus geto teatras; XX a. okupacijos sąlygomis „Ezopo kalba“ statyti lietuvių teatro spektakliai.

Nagrinėjant, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines) problemas, remiamasi meninių spektaklių pavyzdžiais, kaip kelia socialines, darnaus vystymosi problemas – mėgėjų teatro, mokyklinių vaidinimų, forumo teatro, proceso (socialinės dramos), „Atkūrimo“ (angl. *Playback*) teatro, teatralizuotų akcijų pavyzdžiais iš artimos kultūrinės aplinkos.

Analizuojant, kaip teatras padeda pažinti kultūras, galima remtis daugeliu spektaklių. Praeities ir dabarties kultūras padeda pažinti spektaklio literatūrinė medžiaga, muzika, dekoracijos ir sceniniai daiktai, aktorių apranga (kostiumai), scenos erdvės sprendimai, vaidybos (judesių, kalbėjimo) maniera. Aptariant, kaip teatras prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garsinimo, remiamasi žymiausių režisierių (E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, C. Graužinio L. Adomaitienės) laimėjimais Europoje ir pasaulyje. Taip pat nepamirštama, kaip kultūrinį įvaizdį padeda formuoti bendruomenės (savivaldybės) teatras, bendrojo lavinimo ar aukštosios mokyklos teatras.

Analizuojant, kaip vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi viešajame bendravime, profesinėje veikloje, parbrėžiama aplinkybių, savo ir bendravimo partnerių vidinės būsenos suvokimo, numatytų uždavinių supratimo,

vidinių psichinių procesų (vaizduotės, dėmesio, jausmų, mąstymo, kt.) valdymo, spontaniškos improvizacijos gebėjimų svarba atliekant daugelį įvairių socialinių vaidmenų kiekvieną dieną. Aptariant improvizacijos reikšmę kasdienėse situacijose dera kalbėti apie teigiamą atsipalaidavimo (saikingo laisvumo) poveikį psichikos sveikatai, įveikiant stresą, kuriant malonią kūrybinę bendravimo atmosferą, pateikti įvairių pavyzdžių (improvizacijos mokosi viešojo sektoriaus darbuotojai, steigiamos improvizacijos mokyklos (pavyzdžiui, A. Žebrausko), populiarėja teatro sporto pasirodymai.

Mokiniai nagrinėja dalyvavimo kultūrinėje teatro raiškoje būdus: aktyvaus dalyvio (aktoriaus, režisieriaus, kito teatro kūrėjo), žiūrovo (stebinčio spektaklius, aktyviai formuojančio nuomonę interneto diskusijose), techninio kūrybinio darbuotojo ar vadybininko, kuriančio teatro industrijų verslą, žmogaus, siekiančio teatrinės saviraiškos (mėgėjų teatrai ir kt.).

8.4.2.3. Vertinimas

Toliau pateikiami apibendrinti kokybiniai mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų vertinimo aprašai. Pagal juos mokytojas numato mokinių pasiekimų vertinimo kriterijus.

Pasiiekimų lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Teatro raiška	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai, nusako vartodamas vieną dvi sąvokas, terminus. Kūrybines užduotis atlieka padedamas mokytojo. Dalyvauja pasirenkant literatūros kūrinį, išbandant ir įgyvendinant kitų idėjas. Atlieka vaidmenis klasėje žaidimų, socialinės dramos metu, parengtų vaidinimų metu. Prisideda prie vaidinimo parodymo. Padedamas mokytojo kelia tolesnio tobulėjimo tikslus.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir nusako vartodamas daugiau nei keturias penkias sąvokas, terminus. Kūrybines užduotis atlieka truputį padedant mokytojui ir savarankiškai. Pasirenka literatūros kūrinį, pateikia dvi tris idėjas, kartu su kitais taiko dramos principus, išbando kelis idėjų įgyvendinimo variantus, išsamiai nusako, kuriuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai atlieka vaidmenį mokyklos scenoje. Numato tobulėjimo kryptį.	Yra įgijęs nuodugnių žinių, kurias parodo kūrybingai atlikdamas užduotis. Supratimą gali detalai paaiškinti, pritaikyti naujose situacijose. Kūrybines užduotis atlieka išmoningai, savarankiškai. Pasirenka tinkamą literatūros kūrinį, tiksliai taiko dramos principus, pateikia keturias penkias idėjas, išbando jas ir gali vadovauti jų išbandymui, atrasdamas naujų įgyvendinimo variantų. Aiškiai supranta, kuriuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai ir įtaigiai atlieka vaidmenį mokyklos ar kultūros įstaigos scenoje. Tiksliai numato tobulėjimo kryptį.
Spektaklių interpretavimas, vertinimas	Padedamas mokytojo išsako, kaip suprato spektaklį, susiedamas su keliomis teatro kalbos priemonėmis. Nusako, kuo skiriasi įvairių spektaklių tikslai, pateikia pavyzdžių. Nusako matytuose spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Nurodo netradicinio teatro pavyzdžių, jų sąsajas su kitais menais.	Savarankiškai išsako, kaip suprato spektaklį, nuodugnai susiedamas su teatro kalbos priemonėmis. Palygina įvairių spektaklių tikslus, priemones, formą, stilių. Paaiškina matytuose spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Apibūdina netradicinio teatro formas, jų sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis.	Savarankiškai išsako, kaip suprato spektaklį, argumentuodamas tiksliai pastebėtomis teatro kalbos priemonėmis. Išsamiai palygina įvairių spektaklių tikslus, priemones, formą, stilių. Detalai apibūdina matytuose spektakliuose panaudotus kultūrų elementus, netradicinio teatro formas, jų sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis.

Pasiėkimų lygiai Pasiėkimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Teatro reikšmės socialiniam kultūriniam gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo paaiškina, kaip teatras kelia svarbias problemas, padeda pažinti kultūras. Nusako, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti kultūrinėje teatro raiškoje.	Savarankiškai ir padedamas mokytojo apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas ir padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Analizuoja, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti kultūrinėje teatro raiškoje, pateikia pavyzdžių.	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas ir padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Analizuoja, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti kultūrinėje teatro raiškoje, savarankiškai parenka taiklių pavyzdžių.